

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

***Συστημική προσέγγιση για τον προσδιορισμό των
παραμέτρων που επηρεάζουν την απόδοση της
εκπαίδευσης***

Υπεύθυνος Καθηγητής: Αθανάσιος Σπυριδάκος

Μπέλτση Ελένη

Αιγάλεω 2017-2018

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Συστημική προσέγγιση για τον προσδιορισμό των παραμέτρων που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης» εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού «Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων» του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι Πειραιά.

Κίνητρο για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος προς διερεύνηση αποτέλεσε η δεκαετής εμπειρία μου στον χώρο της εκπαίδευσης σε διαφορετικές θέσεις, διαφορετικά σχολεία, διαφορετικών νομών ανά την χώρα και η ανάγκη για μια πιο ενδελεχή εξέταση θεμάτων σχετικά με τον χώρο που υπηρετώ.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά τον καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Σπυριδάκο, ο οποίος μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα και στάθηκε αρωγός μου σε όλα τα στάδια της ολοκλήρωσης αυτής της εργασίας. Ξεχωριστά θα ήθελα να ευχαριστήσω και όσους με βοήθησαν στη συλλογή και ανάλυση των στοιχείων που απαιτήθηκαν για την έρευνά μου.

Μπέλτση Ελένη

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1Ο: Η ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ.....	7
1.1. ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	7
1.2. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ	8
I. Κεντρική Οργάνωση.....	9
II. Πρόγραμμα σπουδών	10
III. Εκπαιδευτικό Υλικό.....	17
IV. Εκπαιδευτικός.....	24
V. Υποδομές.....	35
VI. Διοίκηση.....	42
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2Ο: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	45
2.1.ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ-ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	45
2.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	46
2.3. ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	46
2.4. ΤΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ-ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ .	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	48
3.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	48
3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4Ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91
ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ	91
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	92
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2:	101

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτύπωση των απόψεων των εν ενεργεία εκπαιδευτικών σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης. Η εργασία δομείται σε δύο βασικά μέρη: τη θεωρητική και την εμπειρική προσέγγιση.

Στη θεωρητική προσέγγιση αναλύονται όλοι εκείνοι οι παράγοντες που διατρέχουν την βιβλιογραφία και σύμφωνα με αυτήν επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης. Οι βασικότερες παράμετροι είναι η Κεντρική Οργάνωση, το Πρόγραμμα Σπουδών, το Εκπαιδευτικό Υλικό, οι Εκπαιδευτικοί, οι Υποδομές και η Διοίκηση του σχολείου.

Η εμπειρική προσέγγιση περιλαμβάνει τη μεθοδολογία της έρευνας, τα ερευνητικά ευρήματα, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις. Όπως διαπιστώνεται από τα ευρήματα της έρευνας, οι ανωτέρω παράγοντες επηρεάζουν, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο την απόδοση της εκπαίδευσης και κατέχουν διαφορετική αξιολογική θέση για τον καθένα.

Λέξεις κλειδιά: Απόδοση Εκπαίδευσης, Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, Κριτήρια Αξιολόγησης, Κεντρική Οργάνωση, Προγράμματα Σπουδών, Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ), Εκπαιδευτικό υλικό, Εκπαιδευτικοί, Υποδομές, Διευθυντές

Εισαγωγή

Ο τομέας της εκπαίδευσης, ως πυλώνας της παιδείας, αποτέλεσε και αποτελεί έναν τομέα προς συνεχή διερεύνηση. Η ποικιλία των θεμάτων που άπτονται της εκπαίδευσης, είναι τεράστια. Αναμφισβήτητα, αφού αποτελεί ζωντανό οργανισμό, οτιδήποτε συμβαίνει μέσα σε αυτήν, επηρεάζει και επηρεάζεται από κάτι ή κάποιον άλλο.

Η εκπαίδευση στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα καλείται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο και να προσαρμοστεί στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές, οι οποίες τελούνται με ραγδαίο ρυθμό. Η εκπαίδευση αποτελεί κοινωνικό θεσμό και ως τέτοιος απαρτίζεται από μέλη, που αν δεν είναι διατεθειμένα, αποφασισμένα και ικανά να προσαρμοστούν στις αλλαγές, δε θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις προκλήσεις αυτές. Καθημερινά γινόμαστε μάρτυρες μιας σειράς αθόρυβων αλλά σοβαρών αλλαγών στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η λειτουργία του σχολείου εμπλουτίζεται με νέους θεσμούς και στόχους, ενώ παράλληλα ο ρόλος του δασκάλου αναθεωρείται και επαναπροσδιορίζεται.

Η απόδοση, λοιπόν, ενός αντικειμένου, εταιρίας ή θεσμού όπως μελετάμε στην προκειμένη περίπτωση το θεσμό της εκπαίδευσης, κρίνεται από τα αποτελέσματά της. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσουμε όλους τους παράγοντες που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία και να δούμε πώς και σε ποιο βαθμό επηρεάζει ο καθένας την απόδοσή της. Πάνω απ' όλα βεβαία, ο σκοπός γι' αυτήν την αναζήτηση είναι να διασαφηνιστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν περισσότερο, ώστε να δωθεί η αφορμή για την λήψη κατάλληλων μέτρων για την βελτίωση των πραγμάτων και την αύξηση της αποδοτικότητας.

Τα αποτελέσματα της αναζήτησης απέδειξαν γι' άλλη μια φορά το ενδιαφέρον που έχει προυπάρξει για αντίστοιχα ερευνητικά ζητήματα και προαναγγέλει περαιτέρω μελλοντική επιστημονική αναζήτηση. Εξάλλου, η παρατήρηση και η αξιολόγηση της εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της γνώσης αναφορικά με τις επικρατούσες συνθήκες των σχολείων της χώρας μας και σε προσδωκόμενες διορθωτικές επεμβάσεις.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, διερευνάται συστηματικά στο διεθνή χώρο και πολλές μελέτες έχουν επιχειρήσει να προσδιορίσουν τον ρόλο βασικών παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Καταλήξαμε ότι οι βασικότεροι εξ αυτών είναι η Κεντρική Οργάνωση, τα Προγράμματα Σπουδών, τα Σχολικά Εγχειρίδια, οι Εκπαιδευτικοί, οι Υποδομές και ο Διευθυντής. Σύμφωνα με τους Γερογιάννη και Μπούρα, «τα Αναλυτικά Προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια εμπεριέχουν το σύνολο της σχολικής μόρφωσης και αποτελούν τον καθρέφτη του επιπέδου της παιδείας και του πολιτισμού ενός λαού». «Η ύπαρξη των σχολικών εγχειριδίων» κατά τον Σαΐτη «επηρεάζει την ποιότητα της διδασκαλίας και του μαθήματος, την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών και τη δημιουργία θετικού κλίματος μέσα στη σχολική τάξη με ευεργετική επίδραση σε διδάσκοντες και διδασκόμενους». «Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τον πυλώνα της εκπαίδευσης» και σύμφωνα με τον Παπαναούμ «μπορούν να επηρεάσουν μέσα από μια πληθώρα πραγμάτων που συνιστούν την προσωπικότητά τους».

Πέραν της βιβλιογραφικής αναζήτησης βέβαια, η παρούσα εργασία στηρίζεται σε ποιοτική έρευνα. Η έρευνά μας αυτή θα έχει ως στόχο να διερευνήσει λεπρομερέστερα τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα και να εκμαιεύσει προτάσεις προς βελτίωση της εκπαίδευσης.

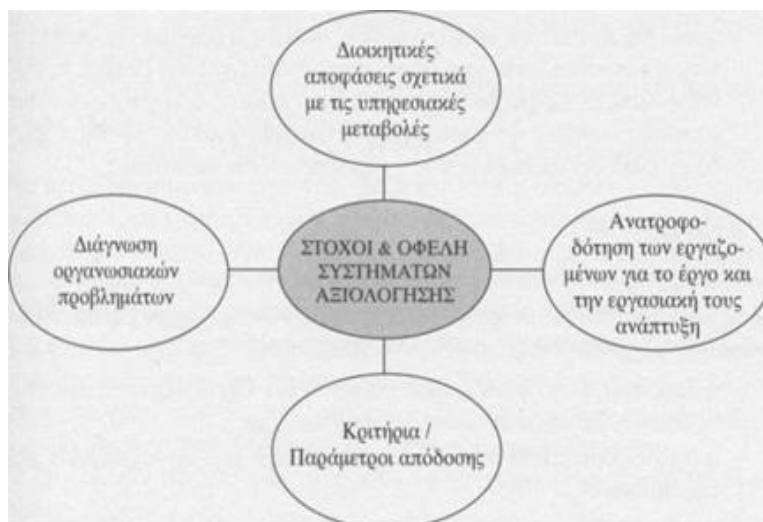
Μέρος Πρώτο: Θεωρητική Προσέγγιση

Κεφάλαιο 1ο: Η Απόδοση της Εκπαίδευσης και οι παράμετροι που την επηρεάζουν

1.1. Απόδοση της Εκπαίδευσης

Η μελέτη της απόδοσης προϊόντων, υπηρεσιών, προσώπων και η αξιολόγησή τους είναι μια πράξη που κάνουμε συνειδητά ή ασυνείδητα στην καθημερινή μας ζωή. Πολλές φορές βέβαια η διαδικασία αυτή παίρνει έναν πιο επίσημο χαρακτήρα και απαιτεί οργανωμένα συστήματα για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Στη διαδικασία αυτή υποβάλλεται και ο θεσμός της εκπαίδευσης που απασχολεί σε βάθος χρόνο και με μεγάλη ένταση, μεγάλο αριθμό του πληθυσμού.

Είναι δεδομένο ότι είναι πολύ δύσκολο να αξιολογηθεί η απόδοση της εκπαίδευσης. Αποτελεί κυριάρχο και αμφιλεγόμενο θέμα σε διεθνές επίπεδο. Βασικοί στόχοι και οφέλη των συστημάτων αξιολόγησης είναι η ανατροφοδότηση και βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, η αποτύπωση των απόψεων όσων εμπλέκονται για ανατροφοδότηση και μελλοντικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό, η ενδυνάμωση έργου και ανθρώπινου δυναμικού.

Στόχοι και οφέλη των συστημάτων αξιολόγησης της απόδοσης. (Προσαρμογή από Cascio, 2003).

Βασικές προϋποθέσεις για την αξιολόγηση της απόδοσης της εκπαίδευσης είναι να έχουν οριστεί ορισμένα πρότυπα απόδοσης και ο εργαζόμενος να λαμβάνει σχόλια σχετικά με την απόδοσή του (Αναστασία Αθανασούλα – Ρέππα)

Στην ελληνική εκπαίδευση, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που έχουν γίνει κατά καιρούς για τη δημιουργία συστημάτων αξιολόγησης της απόδοσης της εκπαίδευσης, δε μπόρεσε να εφαρμοστεί κάτι συστηματικά, καθώς προσέκρουσε σε τοίχο αντιδράσεων. Εκτός από αυτό το γεγονός, βέβαια, οι δυσκολίες στην αξιολόγηση της εκπαίδευσης προκύπτουν από την πληθώρα των παραμέτρων που επηρεάζουν την απόδοσή της. Αυτές τις παραμέτρους θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε και να διερευνήσουμε μέσα από τη βιβλιογραφική αναζήτηση.

1.2. Παράμετροι

Ο χώρος της εκπαίδευσης συνιστά κι έναν χώρο εργασίας. Όλες οι συνθήκες που επικρατούν σε αυτόν, από την βάση έως την κορυφή του συστήματος του, επηρεάζουν την απόδοσή του. Η εκπαίδευση είναι ένας ζωντανός οργανισμός και αυτό συνεπάγεται την επιρροή του από πολλούς παράγοντες. Και ασφαλώς, όπως κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις, έτσι υπάρχουν και παράγοντες που επηρεάζουν άλλοι θετικά και άλλοι αρνητικά.

Ανατρέχοντας στην βιβλιογραφία, διακρίναμε μια πλειάδα παραγόντων. Για την πιο σωστή διερεύνηση του θέματος, κάναμε με βάση τα δεδομένα που συγκεντρώσαμε, μια ταξινόμηση των σημαντικότερων παραγόντων που επηρεάζουν τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης εν γένει.

I. Κεντρική Οργάνωση

Για να αξιολογήσουμε την απόδοση της εκπαίδευσης στη χώρα μας, θα πρέπει να ξεκινήσουμε από τον τρόπο που έχει δομηθεί η λειτουργία της, η οργάνωσή της. Ο τρόπος οργάνωσης ενός εκπαιδευτικού συστήματος υπαγορευόταν ανέκαθεν από πολιτικές επιλογές του εκάστοτε κυβερνητικού σχεδιασμού.

Στη χώρα μας η διοικητική οργάνωση της εκπαίδευσης, παρουσιάζει υπερβολικό συγκεντρωτισμό. Επίσης, χαρακτηρίζεται από δυσκαμψία που προκαλείται από την ύπαρξη πολυάριθμων οργάνων και υπηρεσιών, νομοθετικό χάος και ανυπαρξία κωδικοποίησης των κανόνων δικαίου, τυπολατρική γραφειοκρατική νοοτροπία, χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες. Η όλη οργανωτική δομή και λειτουργία, η διοίκηση, η εποπτεία και η παιδαγωγική καθοδήγηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσδιορίζονται από τις αποφάσεις του Υπουργείου Παιδείας και από ένα πλέγμα νόμων, προεδρικών διαταγμάτων, καθώς επίσης υπουργικών αποφάσεων και εγκυκλίων, που καθορίζουν ως και στην τελευταία τους λεπτομέρεια όλες τις πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επομένως, τα διοικητικά στελέχη των σχολικών μονάδων προσπαθούν να ανταποκριθούν σε ρόλους που δεν ορίζονται σαφώς. Από την άλλη, οι ελάχιστες ουσιαστικές αρμοδιότητες που έχουν μεταφερθεί σε τοπικό επίπεδο ή σε επίπεδο εκπαιδευτικής μονάδας και ο λεπτομερής σχεδιασμός αφήνουν στα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης ελάχιστα περιθώρια αυτονομίας για την ανάπτυξη δημιουργικών πρωτοβουλιών στο περιφερειακό, στο τοπικό και στο σχολικό επίπεδο (Κατσαρός, 2017).

Βασική παράμετρος μιας σωστής οργάνωσης της εκπαίδευσης είναι η έμφαση που δίνεται από την εκάστοτε κυβέρνηση για την παροχή απτών μέτρων ενίσχυσης των εκπαιδευτικών, αλλά και των στελεχών που εργάζονται σε αυτήν. Κάνοντας τους εκπαιδευτικούς καλύτερους, γίνονται και τα σχολεία καλύτερα. Έχει υποστηριχθεί ότι η

επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μπορεί να συμβάλλει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση, αρκεί να καλύπτει προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη φιλοσοφία, το σχεδιασμό και την πολιτική του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού, καθώς και τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα (Παπαναούμ 2008: 54-61).

Επίσης, ένα άλλο θέμα που είναι ζήτημα πολιτικής είναι αυτό της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Στην ελληνική πραγματικότητα, με μια επίσημη μορφή, είναι ανύπαρκτη. Μια έντονη προσπάθεια που έγινε προ τετραετίας προς αυτήν την κατεύθυνση, δεν ευδοκίμησε καθώς επικρίθηκε έντονα. Σημείο της κριτικής από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών ήταν αφενός τα χαρακτηριστικά των υπευθύνων για την αξιολόγησή τους και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του συστήματος αξιολόγησης.

II. Πρόγραμμα σπουδών

Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών έχουν αποτελέσει ζήτημα μελέτης και ενδιαφέροντος σε πολλές χώρες κάτι που αποδεικνύει τη σπουδαιότητα τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. «Τα Αναλυτικά Προγράμματα και σχολικά εγχειρίδια εμπεριέχουν το σύνολο της σχολικής μόρφωσης και αποτελούν τον καθρέφτη του επιπέδου της παιδείας και του πολιτισμού ενός λαού» (Γερογιάννης, Μπούρας).

Είναι, λοιπόν, ο «κανόνας» που ακολουθεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Καθορίζουν το τι θα διδαχθεί, για ποιο σκοπό, το πώς θα διδαχθεί και πώς θα αξιολογηθεί αυτό που διδάχτηκε. Στις περισσότερες χώρες, όπως και στην Ελλάδα, τα αναλυτικά προγράμματα συνδέονται με τα σχολικά εγχειρίδια. Τα τελευταία επιτάσσονται από τις επίσημες προδιαγραφές της πολιτείας και καθορίζονται με νομικές διατάξεις (Ευαγγελία Κανταρτζή).

«Τα Αναλυτικά Προγράμματα, λοιπόν, αποτελούν σήμερα και στη χώρα μας τον πυρήνα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα των σχολείων εκφράζει

τους σκοπούς, τους στόχους και τις επιδιώξεις της εκπαίδευσης όπως προκύπτουν από τις επίσημες διατάξεις της Πολιτείας. Η επιτυχία του εκπαιδευτικού έργου θεμελιώνεται στην επιτυχή σύνταξη και λειτουργία του αναλυτικού προγράμματος (Γερογιάννης, Μπούρας).

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) της χώρας μας, θεσμοθετήθηκε το 2003 (ΦΕΚ 303 και 304/13-3-2003). Κύριος σκοπός του ήταν η κατανομή της διδακτέας ύλης από τάξη σε τάξη και από διδακτικό σε διδακτικό αντικείμενο σε ένα νέο ενιαίο πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών χωρίς επικαλύψεις, έχοντας ως παράλληλο στόχο την οριζόντια διασύνδεση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α.Π.Σ.) με τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα. Άλλωστε, η συγγραφή των νέων αναλυτικών προγραμμάτων, η αναδιάρθρωση των στόχων και των μεθόδων διδασκαλίας απαντούσε στο αίτημα της επιστημονικής κοινότητας για αναπροσαρμογή του τρόπου αντίληψης της γνώσης και της διαμεσολάβησής της στο σύγχρονο σχολείο (Μιχαηλίδης-Ζήκος).

Τα τελευταία χρόνια οι ραγδαίες αλλαγές στην κοινωνία και στο ρόλο του σχολείου έχουν ως αποτέλεσμα να διατυπώνονται διάφορες προτάσεις για αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων. Πολλοί λόγοι κατέστησαν αναγκαία αυτήν την αναμόρφωση. Κυριότεροι απ' αυτούς σύμφωνα με τους Γερογιάννη και Μπούρα είναι οι εξής:

- α) Οι ριζικές αλλαγές στον κόσμο
- β) Η έκρηξη των γνώσεων
- γ) Οι εγγενείς αδυναμίες του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος
- δ) η διόγκωση του αριθμού των μαθητών

Η έννοια σχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος αναφέρεται στη διαδικασία, στα υποκείμενα που την προσδιορίζουν και στα δομικά στοιχεία του αναλυτικού προγράμματος τα οποία επιλέγονται για να χρησιμοποιηθούν. Συνεπώς, το ζήτημα του σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος είναι από τα σημαντικότερα της παιδαγωγικής και της

εκπαίδευσης. Ωστόσο, τα αναλυτικά προγράμματα της τελευταίας δεκαπενταετίας στην Ελλάδα, δηλαδή το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και τα αντίστοιχα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, δεν περιέχουν αναφορές οι οποίες να δηλώνουν με σαφή τρόπο το μοντέλο ή τα μοντέλα, καθώς και την οπτική ή τις οπτικές που χρησιμοποιήθηκαν για τον σχεδιασμό τους.

Ο Γρόλλιος, στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Προγράμματα Σπουδών-Σχολικά Εγχειρίδια: από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον», επιχειρεί μέσα από την παρουσίαση της μελέτης του να συγκρίνει τον σχεδιασμό των προαναφερθέντων προγραμμάτων με το μοντέλο σχεδιασμού αναλυτικού προγράμματος του Ralph Tyler που δημοσιεύτηκε το 1949 και ονομάστηκε λογική του Tyler. Προσπαθεί να απαντήσει στα εξής ερωτήματα για τα καινούργια αναλυτικά προγράμματα:

- Αν έχει γίνει επιλογή των εκπαιδευτικών στόχων από τους σχεδιαστές
- Αν αξιοποιούνται εκπαιδευτικές εμπειρίες για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων
- Αν είναι αποτελεσματικά οργανωμένες οι εκπαιδευτικές εμπειρίες
- Αν έχουν προσδιοριστεί σαφώς οι εκπαιδευτικοί στόχοι και η επίτευξή τους

Ο σχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος προβάλλεται ως ένα εγχείρημα στο οποίο οι σχεδιαστές αναπτύσσουν τα αναγκαία μέσα για να παραχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα μάθησης. Αυτή η λογική της άμεσης συσχέτισης μέσων-αποτελεσμάτων οδηγεί στον ισχυρισμό ότι οι επιλογές του περιεχομένου και της μεθόδου διδασκαλίας έχουν τεχνικό χαρακτήρα. Οι αποφάσεις θεωρούνται και παρουσιάζονται ως απαλλαγμένες από αξίες, κατάλληλες για να τις λάβουν ειδικοί, δηλαδή άτομα με εξειδικευμένη γνώση.

Όμως, στην πραγματικότητα, υποστηρίζει ο Posner, καμιά απόφαση για το αναλυτικό πρόγραμμα δεν μπορεί να είναι εντελώς τεχνικού χαρακτήρα, εντελώς ανεξάρτητη από αξίες,

από τη στιγμή που αναπόφευκτα αφορά μια επέμβαση στη ζωή των ανθρώπων. Οι αποφάσεις για το αναλυτικό πρόγραμμα εμπλέκονται με ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά, ηθικά, πολιτισμικά και οικονομικά ζητήματα (Posner, 2004: 14-17 από Γρόλλιος)

Οι σχεδιαστές, λοιπόν, των αναλυτικών προγραμμάτων πρέπει να προσδιορίσουν αν οι εκπαιδευτικοί στόχοι του αναλυτικού προγράμματος επιτεύχθηκαν χρησιμοποιώντας τεστ, δείγματα εργασίας, ερωτηματολόγια και σχολικά αρχεία ώστε να ελέγξουν την αποτελεσματικότητά τους. Στην περίπτωση της χώρας μας δεν υπάρχει κάποιο στοιχείο που να δείχνει ότι οι συγγραφείς του στηρίχθηκαν σε κάποια αξιολόγηση προηγούμενων προγραμμάτων που εφαρμόζονταν από τη δεκαετία του 1980.

Τα Προγράμματα Σπουδών που εφαρμόζονται σήμερα, παρά το γεγονός ότι περιγράφουν την υιοθέτηση σύγχρονων αρχών δεν έχουν στην πράξη επιφέρει αλλαγές στο σχολείο. Δεν προκαλούν τον μαθητή να ερευνήσει και να ανακαλύψει τη γνώση, αλλά προσφέρουν έτοιμες απαντήσεις προς απομνημόνευση, ενώ δεν αφήνουν περιθώρια ανάπτυξης πρωτοβουλιών από τον εκπαιδευτικό.

Ένα ακόμα στοιχείο των αναλυτικών προγραμμάτων, όπως διατείνονται οι δημιουργοί του είναι ότι δομήθηκαν γύρω από μια διαθεματική προσέγγιση. Πρόκειται για λάθος, αφού στη διαθεματική προσέγγιση ο σχεδιασμός ξεκινά από ένα κεντρικό θέμα και προχωρά με τον προσδιορισμό των ιδεών (ή των εννοιών) που σχετίζονται με το θέμα, καθώς και δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν για τη διερεύνησή τους. Ο σχεδιασμός πραγματοποιείται χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις διαχωριστικές γραμμές των γνωστικών αντικειμένων (δηλαδή των μαθημάτων), αφού κύριος σκοπός είναι η διερεύνηση του θέματος. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών επομένως δεν είναι διαθεματικό, αφού θεμελιώνεται σε χωριστά γνωστικά αντικείμενα.

Επίσης, δεν υπάρχει οποιαδήποτε σαφής δήλωση σχετικά με τη διαδικασία προσδιορισμού τόσο των εκπαιδευτικών στόχων όσο και των εκπαιδευτικών εμπειριών. Από

τα προγράμματα της τελευταίας δεκαπενταετίας δεν προκύπτει ότι οι συγγραφείς τους χρησιμοποίησαν κάποια μελέτη για τους μαθητές, για τη σύγχρονη κοινωνική ζωή και για τα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα). Είναι προφανές πως η φιλοσοφία της εκπαίδευσης και η ψυχολογία της μάθησης δεν χρησιμοποιούνται ως «φίλτρα» για τον προσδιορισμό των τελικών εκπαιδευτικών στόχων.

Ο στοχοκεντρικός χαρακτήρας του προγράμματος σπουδών είναι προφανής στο επίπεδο των διακηρυκτικών δηλώσεων αφενός στο εισαγωγικό μέρος του όπου δηλώνεται ρητά ότι χρησιμοποιείται η ταξινομία των διδακτικών στόχων του Benjamin Bloom και αφετέρου στο κείμενο για το Νέο Σχολείο που αποτέλεσε το πλαίσιο για τα Πιλοτικά Προγράμματα. (Γρόλλιος)

Ακόμα, σε μια προσπάθεια αποτίμησης των προγραμμάτων από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τη «Διατμηματική Επιτροπή για τη μορφωτική Αυτοτέλεια του Λυκείου και τον διάλογο για την παιδεία», εντοπίστηκαν αρκετά προβλήματα σχετικά με τη σύνταξη και εφαρμογή των ΑΠΣ, τα οποία όπως είναι προφανές επηρεάζουν και την πρόοδο της παιδείας στον βαθμό που είχε προβλεφθεί. Μερικά εκ των σημαντικότερων θεμάτων που προέκυψαν είναι:

- η έλλειψη συνοχής μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης
- η επικράτηση της παραδοσιακής διδασκαλίας παρά την επιτυχημένη εφαρμογή της εναλλακτικής διδασκαλίας σε καινοτόμες δράσεις
- η περιορισμένη χρήση εποπτικών μέσων, εργαστηρίων, νέων τεχνολογιών, καθώς και η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής
- οι αδυναμίες του παιδαγωγικού πλαισίου: το ασφυκτικό Ωρολόγιο Πρόγραμμα, η ανεπάρκεια του διδακτικού χρόνου για δημιουργικές και καινοτόμες δράσεις, η άτυπη διάκριση ανάμεσα σε μαθήματα πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, το εξετασιοκεντρικό σύστημα του Λυκείου, το θέμα της παραπαιδείας

- η χρήση ενός και μοναδικού βιβλίου και η έλλειψη εναλλακτικού διδακτικού υλικού (πολλαπλό βιβλίο, φάκελος μαθήματος, αξιοποίηση ψηφιακών βιβλιοθηκών, e-book)
- η παραγνώριση της νέας σχολικής και κοινωνικής πραγματικότητας, όπως παραδείγματος χάρη θέματα που αφορούν ΑμεΑ
- η ελλιπής κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού και η περιορισμένης διάρκειας, επιφανειακή και μαζική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις νέες παιδαγωγικές και διδακτικές προτάσεις
- η έμφαση στην απομνημόνευση γνώσεων πληροφοριακού χαρακτήρα

Τα προβλήματα που εντοπίστηκαν είναι ουκ ολίγα και μεγίστης σημασίας. Τα προγράμματα σπουδών φτιάχτηκαν για να εξυπηρετήσουν την επίτευξη στόχων της εκπαίδευσης και όπως φαίνεται υπάρχει σοβαρή δυσκολία στην περάτωση αυτού του στόχου. Αντίστοιχα με τη σημείωση των προβλημάτων, σημειώνονται και προτάσεις από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για να είναι πιο αποτελεσματικά ως προς την επίτευξη των στόχων της παιδείας. Αναλυτικά, τα πράγματα στα οποία θα πρέπει να στοχεύουν είναι τα εξής:

- ισόρροπη συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών. Ο στόχος αυτός μπορεί να πραγματοποιηθεί με ποικίλες διδακτικές και παιδαγωγικές μεθόδους, καθώς και με την εισαγωγή δραστηριοτήτων, οι οποίες προάγουν την αυτογνωσία, την αυτενέργεια, την υπευθυνότητα, τη δημοκρατική συνείδηση, τη διαλεκτική ικανότητα, τη συνεργατικότητα, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, την ανακαλυπτική μάθηση, την καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων, την κριτική σκέψη, τη φαντασία, την αναζήτηση και αξιοποίηση πηγών, την ικανότητα για τη λήψη αποφάσεων, την ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα, τις ανθρωπιστικές αρχές και αξίες

- ανάπτυξη δεξιοτήτων εφαρμογής της γνώσης και επίλυσης προβλημάτων σε αυθεντικά περιβάλλοντα
- καλλιέργεια της ικανότητας κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών
- δημιουργία συνθηκών που παρέχουν σε κάθε άτομο τη δυνατότητα της διά βίου μάθησης («μαθαίνω πώς να μαθαίνω», αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, επίλυση προβλημάτων κ.ά.)
- αξιοποίηση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών μεθόδων αξιολόγησης (π.χ. φάκελος μαθητή, ευρωπαϊκό portfolio γλωσσών κ.ο.κ.)
- διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών
- καλλιέργεια της συνείδησης του ευρωπαίου πολίτη με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και την ενίσχυση της πολιτισμικής μας αυτογνωσίας.
(Διατμηματική Επιτροπή για τη μορφωτική Αυτοτέλεια του Λυκείου και τον διάλογο για την παιδεία)

Τέλος, να επισημάνουμε, βέβαια, ότι τα αναλυτικά προγράμματα, όσο καλά και να διαμορφωθούν και σχεδιαστούν, θα πρέπει να πλαισιώνονται και να υποστηρίζονται από ένα γενικότερα ορθό περιβάλλον. Θεωρούνται απαραίτητα:

- η υλικοτεχνικής υποδομή
- ο έγκαιρος προγραμματισμός του διδακτικού έργου σε επίπεδο σχολικής μονάδας και η μέριμνα από όλους τους αρμόδιους φορείς, ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο η απώλεια διδακτικού χρόνου
- ο παιτούμενος διδακτικός χρόνος κάθε σχολικού έτους να είναι τουλάχιστον 25 εβδομάδων

- η διδασκαλία όλων των αντικειμένων να γίνεται σε δίωρη, τουλάχιστον, εβδομαδιαία βάση
- σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, στο 10-20% του συνόλου του διδακτικού χρόνου να διδάσκονται θέματα επιλεγόμενα από τους διδάσκοντες, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών (Διατμηματική Επιτροπή για τη μορφωτική Αυτοτέλεια του Λυκείου και τον διάλογο για την παιδεία)

III. Εκπαιδευτικό Υλικό

Εκπαιδευτικό υλικό είναι οποιοδήποτε μέσο διευκολύνει τη μάθηση και βοηθά τον εκπαιδευτικό να διαμορφώσει ένα δημιουργικό μαθησιακό περιβάλλον. Ως εκπαιδευτικά υλικά νοούνται τα διδακτικά και μαθησιακά μέσα ποικίλων μορφών και ειδών: έντυπα και ψηφιακά, ηχητικά και οπτικά. (Περδικάρης) Ο εκπαιδευτικός σήμερα χρησιμοποιεί ή πρέπει να χρησιμοποιεί στην τάξη αλλά και έξω από αυτή Εκπαιδευτικά Υλικά πολλών ειδών και μορφών: υλικά για τον διδάσκοντα και υλικά για τον μαθητή.

Τα υλικά που χρησιμοποιεί ο διδάσκοντας είναι το βιβλίο του εκπαιδευτικού, οδηγίες για τη διδασκαλία, θεωρητικό πλαίσιο και οδηγίες για την εφαρμογή καινοτόμων δραστηριοτήτων, οδηγίες για την εφαρμογή των νέων αναλυτικών προγραμμάτων, οδηγίες για την εφαρμογή των σχολικών εγχειριδίων.

Τα υλικά του μαθητή είναι το σχολικό εγχειρίδιο δηλαδή το βιβλίο που έχει την έγκριση του υπουργείου και μεταφράζει σε εκπαιδευτική πράξη το αναλυτικό πρόγραμμα. Κατέχει κυρίαρχη θέση στα εκπαιδευτικά υλικά στο ελληνικό σχολείο και συνοδεύεται από τετράδιο εργασιών για τους μαθητές. Επίσης, έντυπο διδακτικό υλικό (ντοσιέ) με φύλλα

εργασίας για μαθητές ή προτάσεις για δραστηριότητες, παιδαγωγικές υποδείξεις και συνοδευτικό υλικό(σχεδιαγράμματα, φωτογραφίες, σκίτσα, χάρτες). Τέλος, φυλλάδιο δραστηριοτήτων και κασέτες ήχου, βίντεο, ταινίες, σλάιντς, CD-ROM κ.ά. Ε), ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (e-yliko, e-paideia.net, sch.gr).(Περδικάρης)

Από την πληθώρα αναφορών σε ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι το σχολικό εγχειρίδιο είναι αυτό που κατέχει την πιο σημαντική θέση ανάμεσα στα εκπαιδευτικά υλικά. Οφείλουμε να διευκρινήσουμε ότι ο όρος διδακτικό ή σχολικό βιβλίο είναι πιο ευρύς, καθώς σχολικό εγχειρίδιο μπορεί να συνιστά α) το σχολικό ή διδακτικό εγχειρίδιο, β) το βιβλίο εργασιών του μαθητή(τετραδιο εργασιών), γ) το βιβλίο του δασκάλου και δ) το σχολικό διδακτικό βοήθημα (Ξωχέλλης, 2005 όπ.αναφ.στο Μπούρας, Τριανταφύλλου)

Το σχολικό εγχειρίδιο είναι κοινό και ομογενοποιημένο για όλους τους μαθητές, «κλειστό» και έχει συνήθως γραμμική μορφή (Περδικάρης). Συνιστά «μέσο διδασκαλίας που χρησιμοποιείται από το μαθητή όσο και τον εκπαιδευτικό κατά τη διαδικασία πραγμάτωσης της μάθησης» (Θέος, 2012:7) και «περιέχει -συνήθως σε έντυπη μορφή- τη διδακτέα ύλη ενός γνωστικού αντικειμένου ή μαθήματος για κάθε τάξη και σχολική βαθμίδα βάσει του ισχύοντος προγράμματος σπουδών, εξυπηρετώντας πολλές και διαφορετικές ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας» (Ξωχέλλης 2005: 32 όπ. αναφ. στο Θέος: 11). Ενισχύει τους εκπαιδευτικούς ώστε «να οργανώνουν, να συστηματοποιούν και να διαφοροποιούν τη διδασκαλία και την ύλη» (Ξωχέλλης, 2005 όπ.αναφ.στους Κολτσίδα Κονιτοπούλου, Μελισσόβα, σελ 142, τόμος β). Υποδεικνύει τη διδακτική μεθοδολογία, προβλέπει ασκήσεις/εργασίες αξιολόγησης του μαθητή και τους στόχους κάθε Ενότητας και κάθε Κεφαλαίου.(Περδικάρης)

Όσον αφορά στους μαθητές, βασική λειτουργία του σχολικού εγχειριδίου είναι να μεταφέρει τη γνώση προσαρμοσμένη κατάλληλα στην ηλικία της ομάδας στην οποία

απευθύνεται (Παπαγιαννόπουλος, 2011: 29) και να τους καθοδηγήσει στη διαδικασία της μάθησης, στην αξιολόγηση και αυτοαξιολόγησή τους. (Παπαγιαννόπουλος, 2011:30-31)

Το σχολικό εγχειρίδιο, αποτελεί την κορωνίδα του εκπαιδευτικού υλικού, οπότε οφείλουμε να το αξιολογούμε διαρκώς και να το βελτιώνουμε με απώτερο σκοπό να ωφελεί πάντα την εκπαιδευτική διαδικασία στον μέγιστο βαθμό. Αξιολογείται ως *μη έμψυχος παράγοντας*, στο πλαίσιο της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου (Δημητρόπουλος, 2010: 305-308). Σκοπός της αξιολόγησης ενός σχολικού εγχειριδίου είναι να εκτιμηθεί η εσωτερική, λειτουργική, συγκριτική και η ιδεατή του αξία, καθώς και αξία στη λήψη αποφάσεων. (Φλουρής, 1999:137)

Για να αξιολογήσουμε το εγχειρίδιο σωστά πρέπει να ξεκινήσουμε από τις λειτουργίες του και έπειτα να εξετάσουμε σε ποιο βαθμό επιτυγχάνονται. Σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα οι λειτουργίες των διδακτικών βιβλίων είναι τέσσερις:

- α. Γνωστική
- β. Διδακτική
- γ. Μαθησιακή
- δ. Αξιακή

Όσον αφορά στη γνωσιακή λειτουργία (περιεχόμενο σχολικής γνώσης) πρόκειται για το μετασχηματισμό της επιστημονικής γνώσης σε σχολική. Σκοπός είναι η επιλογή της ουσιαστικής γνώσης και η καλλιέργεια ικανοτήτων, δεξιοτήτων και στάσεων, που απαιτούνται για την αντιμετώπιση ομοειδών θεμάτων.

Σχετικά με τη διδακτική λειτουργία σκοπός είναι η ενεργοποίηση της προσοχής και η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών. Επίσης, η παρουσίαση των κειμένων με τρόπο ελκυστικό και κατανοητό στους μαθητές, η ενεργή συμμετοχή τους στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης και η χρησιμοποίησή της σε πραγματικές καταστάσεις της ζωής. Τέλος, το σχολικό εγχειρίδιο πρέπει να οργανώνει δραστηριότητες αξιοποίησης των

προηγούμενων μαθητικών εμπειριών και ενεργοποίησης μεταγνωστικών, κοινωνικών και δημιουργικών δεξιοτήτων.

Για να επιτύχει τη μαθησιακή λειτουργία του το σχολικό εγχειρίδιο πρέπει να οργανώνει δραστηριότητες αξιοποίησης των προηγούμενων μαθητικών εμπειριών και ενεργοποίησης μεταγνωστικών, κοινωνικών και δημιουργικών δεξιοτήτων. Ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης σχολικού εγχειριδίου – εκπαιδευτικού υλικού:

1. Δημιουργική εργασία και όχι μηχανιστικές εφαρμογές
2. Διερευνητική μάθηση – Αυτενέργεια – κριτική σκέψη – αποφασιστικότητα
3. Εφαρμογή των γνώσεων – επίλυση προβλημάτων
4. Ενθάρρυνση Ομαδοκεντρικής εργασίας
5. Προσέγγιση των ενδιαφερόντων των μαθητών και αξιοποίηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων
6. Σταδιακή καθοδήγηση προς την αυτόνομη μάθηση – διάλογος με μαθητή – ανατροφοδότηση μέσω δραστηριοτήτων
7. Ιεράρχηση και διαφοροποίηση των ασκήσεων αξιολόγησης με βάση τις διαφορετικές ανάγκες και προτιμήσεις των μαθητών

Τέλος, όσον αφορά στην αξιακή λειτουργία το σχολικό εγχειρίδιο πρέπει να έχει κοινωνικοποιητικό και ιδεολογικό ρόλο μέσω της καλλιέργειας αξιών, στάσεων και κοσμοαντιλήψεων που να ανταποκρίνονται στον πλουραλισμό και πολυπολιτισμικότητα των σύγχρονων κοινωνιών. (Περδικάρης)

Η μέχρι σήμερα αξιολόγηση και των σχολικών εγχειριδίων περιοριζόταν σε κριτική του περιεχομένου και των ιδεολογικών μηνυμάτων. Είναι όμως αναγκαίο τα σχολικά εγχειρίδια να αξιολογούνται σε ζητήματα Περιεχομένου, Παιδαγωγικής και Διδακτικής καταλληλότητας, Δομής και Οργάνωσης. (Περδικάρης)

Ο Κωνσταντίνου διακρίνει τα κριτήρια αξιολόγησης σε δύο ομάδες. Η Α' ομάδα κριτηρίων αξιολογεί την επιστημονική και παιδαγωγική διάσταση των σχολικών εγχειριδίων. Η Β' ομάδα κριτηρίων αξιολογεί την τυπογραφική εμφάνιση του σχολικού εγχειριδίου (Κωνσταντίνου, 2002 όπ. αναφ. στο Αγγέλη, 2012: 54). Κατά τον Παπαγρηγορίου (2005), τα κριτήρια αξιολόγησης των σχολικών εγχειριδίων καταρτίζονται επί τη βάση των εξής αξόνων αναφοράς αξιολόγησης: «περιεχόμενο, δομή, οργάνωση, παιδαγωγική και διδακτική καταλληλότητα, αισθητική του εικαστικού μέρους και τεχνική αρτιότητα» (Ο.ΕΠ.ΕΚ., 2008: 16 όπ. αναφ. σε Ραχήλ Κολτσίδα Κοτινοπούλου, Ελένη Μελισσόβα, σελ 142, τόμος β)

Επομένως, πέρα από το περιεχόμενο στην αξιολόγηση του εγχειριδίου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η δόμηση του υλικού, η γλώσσα, η τυπογράφηση και τα τυποεκδοτικά στοιχεία. Η δόμηση του υλικού είναι σωστή όταν υπάρχει αναλυτικός και κατατοπιστικός πίνακας περιεχομένων με σαφή δομή, δηλαδή τίτλοι και υπότιτλοι, που να αναδεικνύουν τη δομή των εννοιών, τα επιμέρους μέρη και κεφάλαια. Ακόμα, όταν υπάρχει καλή αναλογία κειμένων και εικονογράφησης χωρίς ανισομέρειες.

Όσον αφορά στη γλώσσα, πρέπει να είναι ανάλογη με την ηλικία των μαθητών, σαφής, φυσική με επεξήγηση ειδικών όρων, χρήση παραδειγμάτων, συνοχή και νοηματική συνεκτικότητα. Η εικονογράφηση και τα τυποεκδοτικά στοιχεία οφείλουν να έχουν ευανάγνωστες και ελκυστικές γραμματοσειρές, όχι πυκνογραμμένο κείμενο, αλλά με διαστήματα ανάμεσα στις σειρές. Ακόμα, να υπάρχουν πίνακες, διαγράμματα, επιστημονικά σύμβολα και τύποι, που εξυπηρετούν την παρουσίαση της ύλης. Η εικονογράφηση να είναι κατάλληλη για την ηλικία των μαθητών με σαφείς λεζάντες και πολλά ακόμα στοιχεία που συμβάλλουν στην κατάλληλη παρουσίαση ενός βιβλίου.

Τέλος, σχετικά με την αξιολόγηση των εγχειριδίων, αυτή θα πρέπει να γίνεται σε συνεχή βάση όχι μόνο από ερευνητικά κέντρα, αλλά κυρίως από τα θεσμικά όργανα της Πολιτείας (Παιδ. Ινστιτούτο) με στόχο τη συνεχή ανανέωση, επικαιροποίηση. Ο κάθε

εκπαιδευτικός βέβαια οφείλει να αξιολογεί, να διαμορφώνει και να προσαρμόζει το σχολικό εγχειρίδιο με βάση τις κοινωνικές, πολιτισμικές και εκπαιδευτικό-διδασκτικές ανάγκες της τάξης του (Περδικάρης). Γι' αυτό ίσως και οι εκπαιδευτικοί είναι οι πιο κατάλληλοι για την αξιολόγηση των εγχειριδίων αφού τα χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση και γνωρίζουν τα πιθανά προβλήματα, τις δυσκολίες και τις δυνατότητες των μαθητών.

Ωστόσο, οι εξελίξεις της κοινωνίας, η εμφάνιση σύγχρονων διδακτικών μεθόδων, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η αγωγή υγείας, η διαπολιτισμική αγωγή, η εξοικείωση των μαθητών με την τεχνολογία και τους Η/Υ οδήγησαν συνεχώς στην παραγωγή και χρήση εκπαιδευτικών υλικών. (Περδικάρης)

Τα υλικά αυτά συνιστούν την «υλικοτεχνική υποδομή» των σχολείων και βοηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Με τον όρο αυτό εννοούμε όλα τα υλικά, εποπτικά μέσα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, εργαλεία για πειράματα, εικόνες, CD μουσικής και DVD, προτζέκτορες που λειτουργούν υποστηρικτικά στο διδακτικό έργο του εκπαιδευτικού. Όλα αυτά τα μέσα διδασκαλίας είναι απαραίτητα για να λειτουργήσει καλά το σχολείο και βοηθούν τους διδάσκοντες στην εκτέλεση των διδακτικών τους καθηκόντων (Σαΐτης 2002:110). Η ύπαρξη τους επηρεάζει την ποιότητα της διδασκαλίας και του μαθήματος, την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών και τη δημιουργία θετικού κλίματος μέσα στη σχολική τάξη με ευεργετική επίδραση σε διδάσκοντες και διδασκόμενους.

Απ' όλα τα παραπάνω, προκύπτει ότι όλος αυτός ο σύγχρονος εξοπλισμός, παρέχει πολλές δυνατότητες και διευκολύνσεις στους εκπαιδευτικούς και ταυτόχρονα διευρύνει τις κοινωνικές και πολιτιστικές ικανότητες των μαθητών μεταδίδοντας τους γνώσεις με έναν πιο ελκυστικό τρόπο. Η χρήση, ούτως ή άλλως, αυτών, είναι επιβεβλημένη στην εποχή της τεχνολογικής έκρηξης και μόνο θετικά μπορεί να επηρεάσει εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) προσφέρουν νέες δυνατότητες και προοπτικές στη διδακτική πράξη και τη σχολική ζωή και συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων όπως οι ακόλουθοι:

- ενεργητική και βιωματική προσέγγιση της γνώσης,
- ανάληψη ομαδικών συνεργατικών εργασιών,
- σύνδεση της γνώσης με την κοινωνία και την καθημερινότητα,
- παρουσίαση της πληροφορίας με πολλές μορφές (πολυμέσα),
- δόμηση του μαθησιακού υλικού σε μορφή υπερμέσων,
- πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες,
- αλληλεπίδραση και άμεση ανατροφοδότηση κατά την πορεία της μάθησης,
- δημιουργία ρεαλιστικού περιβάλλοντος μάθησης.

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται ελάχιστα στην ελληνική εκπαίδευση, ακόμη και όταν υπάρχουν ικανοποιητικές προϋποθέσεις για την αξιοποίησή τους (υλικοτεχνική υποδομή, ύπαρξη βιβλιοθήκης, επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού κ.ο.κ.) για λόγους όπως οι εξής:

- ο μονομερής προσανατολισμός της διδασκαλίας, κατά κύριο λόγο, στην απόκτηση δεξιοτήτων εκ μέρους των μαθητών, κυρίως για να αυξηθεί η πιθανότητα επιτυχίας στις εξετάσεις,
- η κυριαρχία σε μεγάλο βαθμό της μετωπικής, δασκαλοκεντρικής διδασκαλίας, η οποία δεν επιτρέπει στους μαθητές να συλλέγουν, να επεξεργάζονται και να δημοσιοποιούν στοιχεία στο πλαίσιο κοινών δραστηριοτήτων,
- η απουσία σαφώς προσδιορισμένου παιδαγωγικού πλαισίου στο οποίο θα εντάσσονται οι ΤΠΕ.

Για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα ακόλουθα ζητήματα:

- οι εγγενείς αδυναμίες και τα όρια στη χρήση τους,
- ο σαφής προσδιορισμός των επιδιωκόμενων στόχων, των αρχών και των διαδικασιών που προϋποτίθενται για την υλοποίησή τους,
- ο προσδιορισμός ενός παιδαγωγικού μοντέλου στη βάση του οποίου θα δημιουργείται το εκπαιδευτικό λογισμικό και θα αξιοποιούνται οι ΤΠΕ. (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο)

IV. Εκπαιδευτικός

Βασικός παράγοντας για την απόδοση της εκπαίδευσης είναι ο φορέας που μεταδίδει τη γνώση και προσπαθεί ν'αφυπνίσει την αναζήτηση προς αυτήν, ο εκπαιδευτικός. Ένα σχολείο που προσφέρει άριστη εκπαίδευση προϋποθέτει άριστους εκπαιδευτικούς. Στην εκπαιδευτική διαδικασία παίζουν σημαντικό ρόλο όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την προσωπικότητά του. Το προφίλ του άριστου εκπαιδευτικού αφορά από τη μία μεριά στην ύπαρξη του αναγκαίου γνωστικού εξοπλισμού (δηλαδή τη γνώση του διδακτικού αντικειμένου), στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων/ικανοτήτων, στις γνώσεις για το σχολείο, στη διδασκαλία, στη μάθηση και από την άλλη στην ύπαρξη θεμελιακών προσωπικών ιδιοτήτων, στάσεων και ικανοτήτων, όπως η έμπνευση, η δημιουργικότητα, η διερευνητική ικανότητα, η δέσμευση για το εκπαιδευτικό έργο (Παπαναούμ 2005).

Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών είναι απορροια της εκπαίδευσης που έλαβαν κατά τη διάρκεια φοίτησης τους σε όλες τις βαθμίδες ξεκινώντας από την πρωτοβάθμια με αποκορύφωμα φυσικά τις σπουδές τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί αποκτούν την απαραίτητη κατάρτιση από τα πανεπιστήμια της χώρας. Όσο καλύτερη είναι η μόρφωση που τους παρέχεται εκεί, τόσο πιο έτοιμοι είναι για το έργο τους. Πέραν την

προσωπικής ενασχόλησης του καθενός, το περιεχόμενο των σπουδών που παρασχέθηκαν στους μαθητές μεταξύ των οποίων αναδείχθηκαν αργότερα και δάσκαλοι, ήταν βέβαια προκαθορισμένο από την πρόγραμμα σπουδών που επέβαλε η εκάστοτε κυβέρνηση.

Επόμενο πολύ βασικό κομμάτι στην απόδοση των εκπαιδευτικών παίζει και η διδασκτική τους εμπειρία η οποία αποκτάται με την πάροδο των χρόνων αλλά και με την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος, μια διαδικασία αρκετά συνηθισμένη και επιβαρυντική για τους εκπαιδευτικούς.

Επίσης, πέραν των γνώσεων και της εμπειρίας των εκπαιδευτικών η απόδοσή τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από ένα πηγαίο ταλέντο βασισμένο σε ικανότητες και δεξιότητες, έμφυτες ή επίκτητες. Απαραίτητη είναι η δεξιότητα της συνεργασίας καθώς απαιτείται σε πολλές εκφάνσεις της καθημερινής σχολικής ζωής.

Πέρα από την ομαδική δουλειά και συνεργασία στον εργασιακό χώρο υπάρχουν και οι ατομικές επιδιώξεις του κάθε εκπαιδευτικού. Ένας από τους στόχους τους είναι η αυτοβελτίωση και επαγγελματική τους εξέλιξη. Με αυτό εννοούμε είτε την πρόοδό τους στο διδακτικό κομμάτι, είτε την κατάκτηση κάποιας ανώτερης θέσης σε διοικητικό πόστο, όπως αυτή του διευθυντή ή του συμβούλου. Ο στόχος αυτός τους οδηγεί στο να μην εφησυχάζονται και να αγωνίζονται διαρκώς για την αυτοβελτίωση τους. Αυτή επιτυγχάνεται με παρακολούθηση σεμιναρίων, ημερίδων και συνεδρίων από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή ακόμα με προγράμματα εξειδίκευσης ή μεταπτυχιακά προγράμματα. Οι εκπαιδευτικοί ενισχύονται με γνώσεις που τους βελτιώνουν στο εκπαιδευτικό τους έργο, συγχρονίζονται με τα νέα δεδομένα της επιστήμης τους και αισθάνονται και οι ίδιοι περισσότερη αυτοπεποίθηση στα εκπαιδευτικά τους καθήκοντα. Στην πραγματικότητα το ίδιο το κράτος είναι αυτό που πρέπει να φροντίζει να τους επιμορφώνει διαρκώς σε νέες παιδαγωγικές μεθόδους και καλές πρακτικές .

Η συνεχής επιμόρφωση και κατάρτιση βέβαια, πέραν κάποιων προσωπικών στόχων, είναι ένας παράγοντας που προσφέρει και εσωτερική ικανοποίηση στους εκπαιδευτικούς και τονώνει το ηθικό και το κύρος του καθενός. Ακόμα, τους θωρακίζει επαγγελματικά καθώς ο εκπαιδευτικός οφείλει να εξελίσσεται και να συμβαδίζει με την εποχή του, λόγω των συνεχών μεταβολών στα περιβάλλοντα των κοινωνιών της μάθησης.

Σίγουρα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να διέπεται από ορισμένες αρχές, όπως το να εκλαμβάνεται ως μέρος της επαγγελματικής ανάπτυξής τους, το περιεχόμενό και οι στόχοι της να εξειδικεύονται με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες που έρχεται να καλύψει, να λαμβάνονται υπόψη οι γνωστικές προϋποθέσεις των εκπαιδευτικών, να εμπλέκεται στη διδακτική διαδικασία (διδακτική αξιοποίηση της εμπειρίας τους), να ευνοείται η συνεργατική μάθηση, να συνδέεται η εμπειρία με την πράξη με τρόπο αμφίδρομο. (Παπαναούμ 2003)

Ένας επιπλέον τρόπος μέσω του οποίου οι εκπαιδευτικοί βιώνουν την προσωπική ανάπτυξη και βελτίωση είναι η εκπόνηση καινοτόμων δράσεων και προγραμμάτων (projects) μέσα στην σχολική τάξη. Τα προγράμματα αυτά διεκπεραιώνονται από εκπαιδευτικούς σε όλες τις βαθμίδες με περισσότερη συχνότητα βέβαια στην Πρωτοβάθμια που υπάρχει περισσότερος χρόνος στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης. Τα θέματα των προγραμμάτων είναι σχετικά με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, την Αγωγή Υγείας, τα Πολιτιστικά, την Αγωγή Σταδιοδρομίας κι Επιχειρηματικότητας των Νέων, τα Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Προγράμματα ή καλλιτεχνικά θέματα. Από την μέθοδο project βγαίνουν κερδισμένοι τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί. Ο εκπαιδευτικός μαθαίνει από τις απορίες και ερωτήσεις των παιδιών αλλά κυρίως είναι ο καθοδηγητής της διαδικασίας μάθησης. Τα Καινοτόμα αυτά Προγράμματα βοηθούν το δάσκαλο να ξεφεύγει από την καθημερινή ρουτίνα και να αποκτά αυτονομία μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Συμβάλλουν ακόμη στην αύξηση της δημιουργικότητας, της διάθεσης και της ικανοποίησης των εκπαιδευτικών, καθώς ξεφεύγουν από την ανία και την πλήξη. Όσον αφορά στους μαθητές,

έχουν μόνο κέρδος, καθώς διευρύνουν τους ορίζοντές τους και αυξάνουν το ενδιαφέρον και την κοινωνικότητά τους.

Ως έμψυχα όντα, οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία, δε μένουν ανεπηρέαστοι από ψυχολογικούς παράγοντες, κάτι που μέλλει να επηρεάζει την απόδοση ολόκληρης της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί, ασκώντας ένα κατεξοχήν ανθρωπιστικό επάγγελμα, αλλά δύσκολο και απαιτητικό, υπόκεινται σε συνθήκες που θεωρείται ότι επιφέρουν ψυχικές και φυσικές (σωματικές) δυσλειτουργίες, οι οποίες οφείλονται σε παράγοντες που σχετίζονται με το ευρύτερο σχολικό περιβάλλον. Τις τελευταίες δεκαετίες στο διεθνή χώρο διερευνώνται συστηματικά οι δυσλειτουργίες αυτές στους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε συνάρτηση με το περιβάλλον εργασίας τους. Σημαντικός και εκτεταμένος είναι ο ρόλος των παραγόντων που επιδρούν αρνητικά στην πρόοδο των εκπαιδευτικών. Κάποιοι από τους παράγοντες προκύπτουν από τις συνθήκες εργασίας και τη φύση της δουλειάς και άλλοι από τις συνθήκες της σημερινής κοινωνίας. Η εμφάνιση εργασιακής δυσλειτουργίας είναι το αποτέλεσμα.

Το άγχος αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί ένα φυσικό φαινόμενο της καθημερινής ζωής των ανθρώπων και μια φυσιολογική και αναπόφευκτη λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού. Τα επαγγέλματα που έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την ευθύνη για άλλα άτομα και την άμεση καθημερινή επαφή με τον κόσμο οι πιθανότητες για επαγγελματικό άγχος αυξάνονται. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού δε θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση, γι' αυτό το άγχος των εκπαιδευτικών άρχισε να απασχολεί την ερευνητική κοινότητα τα τελευταία χρόνια. (Τσιάκκιρος, 2012:13)

Το άγχος είναι μια δυσάρεστη συναισθηματική κατάσταση ή συνθήκη, η οποία χαρακτηρίζεται από υποκειμενικά αισθήματα έντασης, φόβου και ανησυχίας. Όσον αφορά στο επαγγελματικό άγχος που μελετούμε εδώ, είναι οι αγχογόνες εκείνες καταστάσεις, που

σχετίζονται με την εργασία ή προκαλούνται από συγκεκριμένη εργασιακή κατάσταση (Κάντας 1995). Έχει να κάνει με το πώς αντιμετωπίζει τη δουλειά του και πώς ανταποκρίνεται στις ολο ένα αυξανόμενες απαιτήσεις αυτής.

Το άγχος διακρίνεται σε θετικό και αρνητικό. Το αρνητικό άγχος πρέπει να διαχειριστεί, να μειωθεί και να αντιμετωπιστεί έγκαιρα. Σε αυτό οφείλεται η έλλειψη απουσίας ικανοποίησης, η μείωση της παραγωγικότητας, οι επιπτώσεις στη ψυχική και σωματική υγεία και μετέπειτα η απουσία από το χώρο εργασίας. Αντιθέτως, η πίεση που δημιουργεί το θετικό άγχος μπορεί να τονώσει, να ενεργοποιήσει, να κινητοποιήσει και να κρατάει σε εγρήγορση τους εκπαιδευτικούς.

Το άγχος έχει επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα των ατόμων, είτε αυτή αφορά στην απόδοση στην εργασία και στις διαπροσωπικές σχέσεις είτε στην προσωπική παρουσίαση, και επηρεάζει τα άτομα σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του οργανισμού τους, από το σώμα μέχρι και τη συμπεριφορά τους. Οι επιπτώσεις αυτές, περιλαμβάνουν αλλαγές φυσιολογικής, ψυχολογικής ή συμπεριφορικής μορφής. Τα συμπτώματα του άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης, που θα δούμε στη συνέχεια, μπορούν να επηρεάσουν άμεσα τη σωματική, τη συναισθηματική και την πνευματική υγεία, την απόδοση στην εργασία, τις προσωπικές σχέσεις, την ψυχολογία, καθώς και την ίδια τη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών (Τσιάκκιρος 2012:45).

Προχωρώντας, λοιπόν, τη μελέτη μας θα βρεθούμε μπροστά στο σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης που δρα παράλληλα με το συναίσθημα του άγχους. Πρόκειται για το φαινόμενο της ψυχοσωματικής εξάντλησης. Το σύνδρομο δε συνδέεται άμεσα με συγκεκριμένα τραυματικά συμβάντα που παραδοσιακά βρίσκονταν στο επίκεντρο των ερευνών για το άγχος, αλλά με το χρόνιο καθημερινό άγχος που βιώνει κανείς στην εργασία. Διακρίνεται από συναισθηματική εξουθένωση, αισθήματα αποστασιοποίησης και φθίνουσα αποτελεσματικότητα στον επαγγελματικό τομέα.

Κατά τον Χατζηπέμο, τρία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της επαγγελματικής εξουθένωσης:

- η συναισθηματική εξάντληση που εκδηλώνεται με μια συνεχή αίσθηση έντασης και ψυχικής κόπωσης,
- η αποπροσωποποίηση που εκδηλώνεται με τη δημιουργία απρόσωπων σχέσεων με τους μαθητές και τους γονείς και
- η αναποτελεσματικότητα, η έλλειψη προσωπικών επιτευγμάτων που εκδηλώνεται με τη μείωση της απόδοσής του.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η επαγγελματική εξουθένωση έχει και σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις. Το άτομο, κατακλύζεται διαρκώς από το συναίσθημα του άγχους, χάνει το ενδιαφέρον του για τη δουλειά του, διαμορφώνει αρνητική εικόνα για τον εαυτό του και αδυνατεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι επαγγελματικοί χώροι που πλήττονται από το σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης είναι ο χώρος της υγείας (ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό), της εκπαίδευσης, των σωμάτων ασφαλείας, κοινωνικές υπηρεσίες και επαγγέλματα που προσανατολίζονται στον άνθρωπο. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως διαπιστώνουμε, κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις στον κατάλογο των αγχογόνων επαγγελμάτων. Οι δε εκπαιδευτικοί ανήκουν στην ομάδα των επαγγελματιών που είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στο σύνδρομο της επαγγελματικής εξουθένωσης.

Στους εκπαιδευτικούς με περισσότερα έτη προϋπηρεσίας για την επαγγελματική εξουθένωση αιτιάζεται το εργασιακό άγχος που δημιουργεί το εργασιακό περιβάλλον και συσσωρεύεται με τα έτη εργασίας.

Οι επιπτώσεις του συνδρόμου στην απόδοση του εκπαιδευτικού είναι δυστυχώς πολυάριθμες.

1. Αρχικά, επηρεάζουν τη ψυχική και σωματική υγεία με έντονες ψυχοσωματικές αντιδράσεις. Σε γνωστικό επίπεδο ο εκπαιδευτικός πιστεύει ότι δεν είναι αποτελεσματικός, πιστεύει ότι δεν έχει θετική επιρροή στους μαθητές του, έχει αδυναμία συγκέντρωσης, ξεχνά εύκολα τα ονόματα των μαθητών. Όσον αφορά τα συμπτώματα σε συναισθηματικό επίπεδο, ο εκπαιδευτικός αναπτύσσει έντονη αποθάρρυνση, αίσθημα ανεπάρκειας, ενοχών και αδικίας (Χατζηπέμος).

2. Στις διαπροσωπικές σχέσεις οι εκπαιδευτικοί που χαρακτηρίζονται από επαγγελματική εξουθένωση μπορεί να επιδράσουν αρνητικά στον εαυτό τους, στους μαθητές τους και στο εκπαιδευτικό σύστημα.)

3. Σε επίπεδο εργασιακής συμπεριφοράς, ο εκπαιδευτικός συμπεριφέρεται με απρόσωπο και ψυχρό τρόπο, αποφεύγει να ενημερώνει τους γονείς για την πρόοδο των μαθητών. Οι οικογενειακές συγκρούσεις, οι εντάσεις στις σχέσεις με τους συναδέλφους, οι δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις, η κοινωνική απόσυρση, είναι συμπτώματα που εμφανίζονται σε κοινωνικό επίπεδο. Τα συμπτώματα αυτά συνήθως δεν γίνονται αμέσως αντιληπτά παρά μόνο στα δύο τελευταία στάδια. (Χατζηπέμος)

Βέβαια, αυτή η αίσθηση είναι εύλογη, αν ληφθούν υπόψη οι ανταγωνιστές συνθήκες εργασίας, η μεγάλη αύξηση της ανεργίας, η οικονομική κρίση που οδηγούν σε ακατάλληλες συνθήκες εργασίας.

Υπάρχουν, ωστόσο, πάντα τρόποι να αντιμετωπίσουν την επαγγελματική εξουθένωση που νιώθουν. Η διαδικασία αντιμετώπισης ξεκινάει με την αναγνώριση της δυσάρεστης κατάστασης και την επιθυμία για την αντιμετώπισή της. Ο κάθε εκπαιδευτικός, οφείλει να καταβάλει προσπάθεια ελέγχου των παραγόντων που του προξενούν επαγγελματικό άγχος, να

διαπιστώσει νωρίς τα συμπτώματα και να ζητήσει βοήθεια από ειδικούς, ώστε να στηρίξει πρώτιστα τον εαυτό του και στη συνέχεια τη δημόσια εικόνα του.

Έπειτα από την εξέταση δύο έντονων συναισθημάτων, του άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης, σειρά έχει η κατάθλιψη. Η κατάθλιψη είναι μια αντίδραση σε σοβαρά γεγονότα της ζωής, τα οποία το άτομο δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει. Ένα τέτοιο γεγονός μπορεί να συμβεί μέσα στην οικογένεια, μέσα σε διαπροσωπικές σχέσεις ή ακόμη και στο περιβάλλον εργασίας (Papastylianou, Kaila, Polychronopoulos, 2009 από Κεπενού).

Η κατάθλιψη προκύπτει ως απόρροια των άλλων δύο ή δημιουργείται και συνυπάρχει με αυτές. Βέβαια, η κατάθλιψη θεωρείται η πιο δυσμενής ψυχική δυσλειτουργία. Στις γυναίκες γενικότερα, αλλά και στις εκπαιδευτικούς ειδικότερα, η κατάθλιψη είναι η αιτία για τον αποκλεισμό τους (ευθύ ή πλάγιο) από πολλές δραστηριότητες, για την ανικανότητα να πάρουν αποφάσεις και να τις φέρουν εις πέρας, για δυσκολίες στην ανατροφή και τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους, για προβλήματα με τις διπλές υποχρεώσεις στο σπίτι και στην εργασία και για την απουσία της δύναμης να αντιμετωπίσουν προσωπικά, επαγγελματικά, οικονομικά, κοινωνικά, κ.ά. συμβάντα (Papastylianou κ.ά. 2009).

Καθοριστικοί είναι και οι οικονομικοί παράγοντες. Επιθυμητός στόχος από κάθε εργασία είναι η απόκτηση ικανοποιητικών ανταμοιβών. Οι αμοιβές αυτές μπορεί να είναι άμεσες (μισθός) ή έμμεσες (συνταξιοδοτικά προγράμματα, υγειονομική ασφάλιση, χρονική διάρκεια της κανονικής άδειας, ευκαιρίες για εκπαίδευση και μετεκπαίδευση).

Το «χρήμα» είναι άκρως υποκινητικός παράγοντας και αυξάνει την επίδοση του εργαζόμενου. Η αποτελεσματικότητα των οικονομικών ανταμοιβών, ως κίνητρα διαφέρει από άτομο σε άτομο, ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, το επίπεδο της θέσης, των αποδοχών και της μόρφωσης. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού συγκαταλεγόταν σε ένα από τα

καλύτερα αμειβόμενα, όμως τα τελευταία χρόνια υπάρχουν σημαντικές μειώσεις που έχουν αποθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς. Ο καλύτερος μισθός τους έδινε κίνητρα για πιο ενεργό ενασχόληση εκτός σχολείου αλλά και στην αγορά αντικειμένων για το διδακτικό τους έργο με προσωπικά έξοδα.

Όπως ήταν φυσικό, η οικονομική κρίση που βίωσε και βιώνει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια, δε θα μπορούσε ν' αφήσει το εκπαιδευτικό σύστημα ανέπαφο και άτρωτο. Τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, είναι από τα δυσκολότερα για την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι προσπαθούν να εκπληρώσουν το έργο τους κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες, από κάθε άλλη φορά. Τα αποτελέσματα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην παιδεία, είναι συνοπτικά τα εξής:

A) Λιγότερα έσοδα για τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων.

B) Μείωση του ρυθμού ανέγερσης σχολικών κτιρίων.

Γ) Συγχωνεύσεις τμημάτων – περισσότεροι μαθητές στα τμήματα (30αρια).

Δ) Συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων.

E) Μείωση των προσλήψεων νέων Εκπ/κων.

Στ) Μεταβολή των εργασιακών σχέσεων των Εκπ/κων –περισσότεροι καθηγητές σε δύο ή τρία σχολεία – περισσότεροι με ελαστικές σχέσεις εργασίας (ωρομίσθιοι) αναγκαστικές αποσπάσεις σε άλλες περιφέρειες.

Z) Μείωση των μισθών.

H) Καμία πρόσληψη κοινωνικών ψυχολόγων, με τους Εκπαιδευτικούς να καλύπτουν τα κενά εκ των ενόντων και το σχολείο να υπολειτουργεί. (Οικονομική κρίση και σχολείο)

Όλες αυτές οι επιπτώσεις και κυριώς η μείωση του εισοδήματος σήμαινε και υποβάθμιση του κύρους ενός επαγγέλματος σε μια κοινωνία που οι αμοιβές είναι ένδειξη ικανότητας και καλής κοινωνικής θέσης.

Το ζήτημα, λοιπόν, των οικονομικών αλλαγών της χώρας και των συνεπειών τους, απασχόλησε πολλάκις την έρευνα. Δε θα ήταν, επομένως, δυνατό να μην υπάρχει αντίστοιχο ενδιαφέρον και για την μελέτη της επίδρασης τους στον εκπαιδευτικό τομέα. Εντοπίσαμε δημοσιευμένες έρευνες που παρουσιάζουν τεράστιο ενδιαφέρον και κατατοπιστικά συμπεράσματα για την κατάσταση.

Σύμφωνα, λοιπόν, με έρευνα που διεξήχθη από τους εκπαιδευτικούς Α/θμιας Τσούνη Αναστασία και Παπάζη Φίλιπο με τίτλο *"Στάσεις Ελλήνων αναπληρωτών και μόνιμων εκπαιδευτικών"* η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε προσωπικό επίπεδο (γενικά) τους δασκάλους στο σύνολό τους, κατά 96,25%. Η προσωπική τους ζωή φαίνεται να έχει επηρεαστεί από την κρίση σε μεγάλο βαθμό κατά 66,25%, καθώς οι ίδιοι αναφέρουν πως έχουν πλέον απομονωθεί, έχουν κακή διάθεση, μεγάλη δυσκολία στις σχέσεις τους και βιώνουν άσχημα συναισθήματα. Το 46,25% αναγνωρίζει πως υπάρχει επίδραση στην απόδοση της εργασίας και αυτή εκδηλώνεται μέσα από την άσχημη διάθεση που καθημερινά έχουν, από την ανασφάλεια για το μέλλον, την ανησυχία τους, την αβεβαιότητα και την έλλειψη σχολικών υποδομών.

Επιπλέον, σε οικονομικό επίπεδο αναγνωρίζεται ότι η οικονομική κατάσταση των δασκάλων έχει χειροτερέψει σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο κατά 67,5% και βλέπουμε τους εκπαιδευτικούς να προβαίνουν σε περικοπές εξόδων κατά 90%. Το 50% υπογραμμίζει ότι δέχεται οικονομική βοήθεια από συγγενικά πρόσωπα, σε διάφορες μορφές. Επιπρόσθετα, οι μόνιμοι δάσκαλοι ζήτησαν απόσπαση ή μετάθεση σε ποσοστό 43,5%, κυρίως για οικονομικούς και οικογενειακούς λόγους, ενώ πλέον οι αναπληρωτές δηλώνουν σχολεία κοντά στη μόνιμή τους κατοικία, καθώς το 80% αυτών δεν μπορεί να ανταπεξέλθει οικονομικά στις απαιτήσεις της νέας τους ζωής, μετά την πρόσληψή τους (Αγωνιστική Ανεξάρτητη Παρέμβαση Έβρου, 2016).

Τα ποσοστά της έρευνας, είναι σοκαριστικά και αποθαρρυντικά για το μέλλον του επαγγέλματος. Οι εκπαιδευτικοί, στο σύνολό τους, αναγνωρίζουν την υποβάθμιση της ποιότητας της εργασίας τους, η οποία είναι απόρροια ενός μίγματος πολλών πραγμάτων. Οι συγχωνεύσεις των σχολείων, η αύξηση των μαθητών ανά τάξη, η μείωση του μισθού των εκπαιδευτικών και των παροχών επιπλέον κινήτρων, δημιουργούν ένα ιδιαίτερα δυσμενές σχολικό περιβάλλον. Η συνειδητοποίηση της αλλαγής μιας προϋπάρχουσας κατάστασης, τους οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια, στην μείωση της διάθεσής τους για εργασία, στην απόδοσή και ποιότητα του έργου τους και τους προκαλεί αβεβαιότητα για το μέλλον.

Τέλος, αξίζει να αναφερθούμε ειδικά, στο ζήτημα της ανεργίας που έχει προκύψει από την όλη κατάσταση. Οι άνεργοι εκδηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με αυτούς που εργάζονται το αίσθημα δυσαρέσκειας. Όταν το άτομο νιώθει ότι η ζωή του ελέγχεται μόνο από εξωτερικούς παράγοντες, π.χ. οικονομική κρίση, αυτό σημαίνει ότι παύει να πιστεύει στις ικανότητες του. Σε άλλες περιπτώσεις το ψυχολογικό στρες που βιώνει κάποιος όταν είναι άνεργος (εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων) συχνά εκδηλώνεται με άγχος, νευρικότητα, μελαγχολία, θυμό, κοινωνική αποξένωση και με ψυχοσωματικά προβλήματα π.χ. πόνοι στο κεφάλι, στο στομάχι, στα χέρια, ίλιγγοι, τρεμούλα, αδυναμία και διαταραγμένο ύπνο. (Σ.Κ.Ε.Π.Ψ.Υ). Το πρόβλημα της ανεργίας όλο και διογκώνεται, καθώς η κυβέρνηση με το περιοριστικό ρυθμιστικό πλαίσιο που ακολουθεί μειώνει τις επενδύσεις για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, με αποτέλεσμα οι νέοι εκπαιδευτικοί να αντιμετωπίζουν πρόβλημα κατά την είσοδό τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Πέρα από τα προβλήματα που δημιουργούνται από την ανεργία η προσοχή εστιάζεται και στις δυσκολίες που δημιουργούνται από την επαγγελματική ανασφάλεια που χαρακτηρίζει τη σημερινή κοινωνία εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Η ζωή και η προσωπικότητα κάθε ανθρώπου καθορίζονται από την εργασία και την οικονομική του

υπόσταση. Η εργασία αποτελεί τον προσδιορισμό τόσο της ταυτότητας όσο και της εικόνας του σύγχρονου ανθρώπου (Στεργιοπούλου).

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τον πυλώνα της εκπαίδευσης και οτιδήποτε δε λειτουργεί σωστά επηρεάζει τη λειτουργία ολόκληρης της εκπαίδευσης.

V. Υποδομές

Οι υποδομές ανήκουν στο εσωτερικό περιβάλλον του σχολείου. Με τον όρο εννοούμε όλα τα υλικά αντικείμενα που συνιστούν και ανήκουν στο σχολείο τα οποία χρησιμοποιούνται από το έμψυχο δυναμικό που εργάζεται σε αυτό. Κάθε ένα από αυτά παρουσιάζει τη δική του σπουδαιότητα και γίνεται απαραίτητο για την ομαλή διεξαγωγή της διδασκαλίας, αλλά και της λειτουργίας όλου του σχολείου.

Τα στοιχεία αυτά έχουν κατανεμηθεί μαζί σε μια κατηγορία καθώς θεωρώ ότι αποτελούν όλα το άψυχο υλικό μιας σχολικής μονάδας. Η τοποθεσία, η κτηριακή δομή και οι υλικοί πόροι συνηθώς δεν αποτελούν τους παράγοντες εκείνους που έρχονται πρώτοι στο μυαλό μας και επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης, δεν παύουν όμως να αποτελούν έναν διόλου ευκαταφρόνητο παράγοντα. Ας ξεκαθαρίσουμε έναν έναν αυτούς τους παράγοντες.

Ξεκινώντας από την τοποθεσία που είναι εγκατεστημένη η σχολική μονάδα, διαπιστώνουμε ότι μπορεί να επηρεάσει και ως προς την δυσκολία προσέγγισης των εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα, αλλά και ως προς τη σύνθεση του πληθυσμού και το επίπεδο των μαθητών. Όπως αναφέρει ο Σαΐτης: «Ο τόπος εγκατάστασης του σχολείου είναι στοιχείο, το οποίο επηρεάζεται συχνά από εξωτερικούς παράγοντες, όπως το μεταφορικό δίκτυο εξυπηρέτησης διδασκόντων και διδασκόμενων, τα πολιτικά και κοινωνικά πρότυπα, οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της περιοχής κ.α.. Με απλά λόγια, έχει σημασία σε τι

είδους γειτονία βρίσκεται το σχολείο, καθώς και η δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής αυτής. Γιατί ένα σχολείο, λόγου χάρη, που βρίσκεται σε μια περιοχή με τρώγλες και με οικογένειες μεταναστών έχει προβλήματα, τα οποία δεν αντιμετωπίζει ένα άλλο σχολείο που βρίσκεται σε μια καλύτερη και κοινωνικά πιο ομοιογενή περιοχή» (Σαΐτης 2007:109).

Εκτός από τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία του σχολείου, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε και τους φυσικούς. Μάλιστα ο ρόλος τους είναι αρκετά καθοριστικός για δύο κυρίως σημεία, όπως τα έχει εντοπίσει ο Σαΐτης, την υγεία και την επίδοση των εμπλεκόμενων στη διδασκαλία. «Για παράδειγμα, φυσικοί παράγοντες όπως είναι το κρύο, η ζέστη, οι θόρυβοι, ο κακός αέλιος χώρος κ.ά. επιδρούν αρνητικά στην υγεία διδασκόντων και διδασκόμενων και κατά προέκταση στην απόδοση των δασκάλων και των μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος» (Σαΐτης 2007:109).

Πιο αναλυτικά θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε την επίδραση τους στα εξής σημεία:

- Η θερμοκρασία/υγρασία: Η θερμοκρασία των εργασιακών χώρων πρέπει να είναι ανεκτή από τους εργαζόμενους και ανάλογη με την σωματική προσπάθεια που καταβάλλουν κατά την εργασία τους.
- Ο εξαερισμός: Ανάλογα με τις μεθόδους εργασίας και της σωματικής προσπάθειας που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι, οι χώροι εργασίας πρέπει να έχουν επαρκή αέρα.
- Ο θόρυβος: Η έκθεση σε υπερβολικό θόρυβο κατά και μεγάλο χρονικό διάστημα, θα οδηγήσει σε απώλεια ακοής. Η προστασία της ακοής των εργαζομένων είναι εξαιρετικά σημαντική.
- Ο φωτισμός: Πρέπει να υπάρχει επαρκής φυσικός φωτισμός. Ο τεχνητός φωτισμός πρέπει να ανταποκρίνεται στο είδος και την φύση της εργασίας. Οι εγκαταστάσεις φωτισμού

στους εργασιακούς χώρους και διαδρόμους πρέπει να πληρούν τους όρους για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων (Αμπελά Στεφανία-Μαριέττα, Τεχνικός Ασφαλείας, 2015).

Αυτοί οι φυσικοί παράγοντες που επηρεάζουν τους εργαζόμενους διάφορων επαγγελμάτων, μπορεί να επηρεάζουν έστω και σε ένα κατώτερο βαθμό και τις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών. Το πόσο θα γίνει αυτό εξαρτάται κυριώς από τις εγκαταστάσεις του σχολείου. Για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός σχολικού περιβάλλοντος, δε θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για καταστάσεις που θα προκαλούσαν απώλεια ακοής, αλλά για δυσκολίες που προκαλούνται όταν εργάζεσαι σε μια αίθουσα λόγω κακής ακουστικής της αίθουσας ή λόγω κακής ηχομόνωσης και γειτνίασης με το προαύλιο χώρο του σχολείου όπου γίνεται συνήθως το μάθημα της γυμναστικής.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, τη σπουδαιότητα του θέματος των εγκαταστάσεων. Το καθένα παίζει τον ρόλο του στη δημιουργία κλίματος επικοινωνίας. Η κατάλληλη διαρρύθμιση και η τήρηση των προδιαγραφών των διαθέσιμων χώρων, δηλαδή των αιθουσών, του προαύλιου χώρου, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των γραφείων των καθηγητών, τους χώρους υγιεινής, μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ενεργή διδασκαλία και μάθηση και να αποτελέσουν εφελκτήριο πραγματοποίησης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Όλοι οι χώροι και η σωστή οργάνωσή τους είναι σημαντική, αλλά ίσως τα γραφεία των εκπαιδευτικών και οι αίθουσες διδασκαλίας θα πρέπει να εξετάζονται κατά προτεραιότητα. Αρχικά, τα γραφεία των εκπαιδευτικών συνιστούν τον χώρο παραγωγής του εκπαιδευτικού έργου, αλλά και έναν χώρο ανθρώπινης επαφής, επικοινωνίας και προβληματισμού. Ο χώρος, επομένως, αυτός θα πρέπει να είναι προτίστως άρτια οργανωμένος για να διευκολύνει την γρήγορη ανεύρεση χρησιμων αντικειμένων, αλλά και ένας χώρος έμπνευσης και δημιουργικότητας. Παρόμοια και οι αίθουσες διδασκαλίας πρέπει να εξυπηρετούν τους διδακτικούς σκοπούς της κάθε τάξης και να διαθέτουν τον κατάλληλο

εξοπλισμό και την τεχνολογική υποστήριξη που θα πρέπει να παρέχεται για τις δραστηριότητες των παιδιών.

Εξαιρετικής σπουδαιότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι οι τομείς εκείνοι των υποδομών που εξασφαλίζουν τις συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας των εκπαιδευτικών. Όταν κάτι δεν λειτουργεί σωστά διασαλεύεται η ασφάλεια και ελοχεύουν πολλοί κίνδυνοι για εργαζόμενους και μαθητές. Ας δούμε αναλυτικότερα τους κυριότερους παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν σε σωματικούς κινδύνους. Δυστυχώς, είναι δεκάδες τα ατυχήματα που συμβαίνουν κάθε χρόνο μέσα στο χώρο του σχολείου και αφορούν είτε στους εκπαιδευτικούς είτε στους μαθητές.

Συνθήκες εργασίας όπως η θερμότητα, ο ακατάλληλος φωτισμός και ο θόρυβος που προκαλούν έντονη ενόχληση, επηρεάζουν και την ασφάλεια, την υγιεινή και την παραγωγικότητα της εργασίας κάθε εργαζόμενου. Μολονότι αυτές οι συνθήκες δημιουργούν πρόβλημα στις αισθήσεις, στην όραση και την ακοή, συχνά δε λαμβάνονται υπόψη (Υπουργείο Εργασίας 1992). Και ενώ αποτελούν πρωτίστως θέμα ασφάλειας, δεν παύουν να επηρεάζουν καταλυτικά και το σχολικό κλίμα και τον εκπαιδευτικό ειδικότερα.

Η θερμοκρασία που επικρατεί στο χώρο εργασίας, η ποσότητα και η ποιότητα του φωτός και τα επίπεδα στα οποία κυμαίνεται ο θόρυβος, είναι συνηθισμένοι παράγοντες συνθηκών εργασίας, οι οποίοι συναντιούνται σε όλους τους εργασιακούς χώρους. Αυτές οι συνθήκες μπορούν να επηρεάσουν την ασφάλεια και την υγιεινή των εργαζομένων. Ισχύει το ίδιο και για τους εργαζόμενους σε σχολικό κτήριο. Ακόμα, μαζί με τα παραπάνω, η διαμόρφωση των χώρων, το φως κι η ποιότητα του αέρα, προφανώς επηρεάζουν και την ικανότητα εκπαιδευτικών και μαθητών να εκτελούν τα καθήκοντά τους. Χρειάζεται καθαρός αέρας, καλός φωτισμός, και ένα ήσυχο, άνετο και ασφαλές περιβάλλον μάθησης, για την καλή απόδοση εκπαιδευτικών και μαθητών.

Καταρχάς, η οργάνωση του σχολείου σχετίζεται με τον τόπο εγκατάστασής του (π.χ. αστική ή αγροτική περιοχή, κ.λπ.), το μέγεθός του, την απόστασή του από το κέντρο και τις κατοικίες, από τη δυνατότητα προσβασιμότητας σε αυτό, την ποιότητα και ποσότητα του εκπαιδευτικού και μαθητικού πληθυσμού, τους διατιθέμενους πόρους και μέσα εκπαίδευσης.

Είναι γεγονός πως τα σχολεία που εδρεύουν σε απομακρυσμένες από τα αστικά κέντρα περιοχές στερούνται πλήρους υλικοτεχνικού εξοπλισμού, χρησιμοποιώντας ως δικαιολογία των έλλειψη οικονομικών πόρων και τις τεχνικές δυσκολίες στην προσφορά εκπαιδευτικών ευκαιριών σε έναν τόσο μικρό μαθητικό πληθυσμό. Ωστόσο, αυτό δεν αλλάζει το αποτέλεσμα, κατά το οποίο οι καθηγητές αναγκάζονται να εργαστούν σε ελλειπή εργασιακό περιβάλλον και τους μαθητές να παρουσιάζουν χαμηλότερες σχολικές επιδόσεις σε σχέση με τα παιδιά των αστικών κέντρων.

Κύριος υπεύθυνος για τον συχνό έλεγχο των κτηριακών εγκαταστάσεων, των τυχόν ελλείψεων εποπτικού υλικού, τον προαύλειο χώρο και την άμεση αποκατάσταση των βλαβών είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας. Πρέπει να εξασφαλίζει την ασφάλεια και την υγεία όλων των ανθρώπινων πόρων της σχολικής μονάδας.

Με βάση την παραπάνω άποψη και λαμβάνοντας υπόψη ότι τόσο ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας (Άρθρο 11 του Νόμου 1566/85) όσο και ο εφημερεύων εκπαιδευτικός (Άρθρο 13 του Προεδρικού Διατάγματος 201/1988) που είναι υπεύθυνοι για τη σωματική ασφάλεια των μαθητών, μπορεί να διωχθούν ποινικά και πειθαρχικά για οποιοδήποτε ατύχημα συμβεί στον αύλειο χώρο του σχολείου (Σαϊτής, 2008α:62), κάτι που επιβάλλεται την ύπαρξη ενός πλαισίου υγιεινής και ασφάλειας στη σχολική μονάδα που να περιλαμβάνει την ύπαρξη και γνωστοποίηση κανονισμού ασφαλείας των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, την εκπαίδευση εκπαιδευτικών και μαθητών, τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων και τον εντοπισμό και τη μελέτη κινδύνων.

Όσον αφορά στις αίθουσες διδασκαλίας των σχολείων της χώρα μας, σε αντίθεση με αυτές του αναπτυγμένου κόσμου, κατανέμονται σύμφωνα με τα τμήματα των μαθητών και όχι με τα μαθήματα. Έτσι οι αίθουσες δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένες με τα απαραίτητα όργανα, δεν διακοσμούνται από τους μαθητές και χρόνο με τον χρόνο καταστρέφονται από τα παιδιά. Ακόμη, απουσιάζει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ή ο διαδραστικός πίνακας, κάτι που καθιστά το μάθημα δασκαλοκεντρικό και βαρετό. Επιπλέον, οι καθηγητές δεν έχουν προσωπικό χώρο, παρά μόνο το γραφείων των καθηγητών. Επομένως δεν έχουν την άνεση του χώρου για να οργανώσουν ή να δημιουργήσουν το υλικό τους, ούτε όμως και οι μαθητές μπορούν να συναντήσουν τους καθηγητές τους κατ' ιδίαν για ιδιαίτερες ερωτήσεις ή συζητήσεις.

Οι κακές ακουστικές συνθήκες στις αίθουσες διδασκαλίας ενοχοποιούνται για μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών και σε πολλές περιπτώσεις για χαμηλές επιδόσεις στις εξετάσεις, που γίνονται σε θορυβώδεις αίθουσες. Προβλήματα αποδεδειγμένα ταλαιπωρούν μαθητές και φοιτητές και των δύο φύλων, που διδάσκονται σε θορυβώδεις αίθουσες ή αίθουσες με κακή ακουστική. Φαίνεται ότι δικαιολογημένα συνδέονται οι κακές επιδόσεις στο σχολείο με τις εργονομικές συνθήκες που επικρατούν στις αίθουσες διδασκαλίας. Το παράδοξο είναι ότι ενώ, σχεδόν σε κάθε χώρα υπάρχει ολόκληρο σώμα νομοθετημένων κανονισμών για την προστασία των ενηλίκων από τον θόρυβο στον χώρο εργασίας τους, για τα παιδιά υπάρχει ένα μεγάλο κενό.

Υπάρχουν ακόμη και περιπτώσεις που ο θόρυβος προκαλείται από μαθητές, οι οποίοι λόγω της «αδυναμίας συγκέντρωσης», τρέχουν άσκοπα ή θορυβούν χωρίς λόγο για να τραβήξουν την προσοχή των άλλων. Κάτι τέτοιο δυσκολεύει το έργο των εκπαιδευτικών και καθιστά ως και αδύνατο. Η προσπάθεια των διδασκόντων να ανταπεξέλθουν σε τέτοιες συνθήκες διαταράσσει την προσωπική τους υγεία.

Ερευνητικές επισκέψεις σε σχολεία αποδεικνύουν ότι τόσο οι διδάσκοντες όσο και οι διδασκόμενοι υποφέρουν από τις συνθήκες θορύβου που επικρατούν στις αίθουσες διδασκαλίας αλλά και στα αμφιθέατρα πολλών Σχολών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ο θόρυβος προκαλεί παρανόηση και μπορεί να οδηγήσει σε μόνιμη απώλεια της ακοής. Επιπλέον, όσο η ποσότητα του μαθητικού δυναμικού, ο αριθμός των μαθητών στην τάξη, αυξάνεται τόσο αυξάνει και το επίπεδο θορύβου στην τάξη, κάτι που δυσκολεύει το έργο του εκπαιδευτικού.

Κομβικό σημείο για την ασφάλεια στο κτηριακό χώρο του σχολείου είναι ο σωστός καθαρισμός. Συμβάλλει στην πρόληψη των τραυματισμών κατά την εργασία και των ασθενειών και συντελεί ουσιαστικά στις σωστές συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας. Το "νοικοκυριό" περιλαμβάνει: την οργάνωση και κατάλληλη συντήρηση των εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και τη διατήρηση σε καλή κατάσταση όλων των χώρων υγιεινής. Το "σωστό νοικοκυριό" περιλαμβάνει επίσης την καθημερινή καθαριότητα, τάξη και την σωστή διάταξη όλων των τμημάτων και αιθουσών του σχολείου. Το "ανεπαρκές νοικοκυριό" γίνεται αιτία ατυχημάτων, όπως είναι η πτώση εξ' αιτίας ολίσθησης σε γλιστερό ή λιπαρό δάπεδο, το σκόνταμμα στους διαδρόμους, οι τραυματισμοί από προεξέχοντα μέρη, η βλάβη των ανελκυστήρων κλπ., κακού φωτισμού που οφείλεται σε ελλείψεις λαμπτήρων, κίνδυνοι για την υγεία από συσσώρευση σκόνης κλπ (Υγιεινή και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας).

VI. Διοίκηση

Παρ'ότι είδαμε από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας ότι ο ρόλος των διευθυντών είναι συγκεκριμένος, εκτελεστικός, προδιαγεγραμμένος από την κεντρική διοίκηση του υπουργείου Παιδείας, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε πόσο επηρεάζει την εκπαιδευτική διαδικασία και οτιδήποτε την πλαισιώνει. Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας αποτελεί αδιαμφισβήτητα φορέα πρόκλησης θετικών συμπεριφορών μέσα από μια σειρά δικών του θετικών κινήσεων, αλλά και αρνητικών αποτελεσμάτων μέσα από λανθασμένες δικές του συμπεριφορές.

Ειδικότερα, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας:

- Καθοδηγεί τη σχολική κοινότητα, ώστε να θέσει υψηλούς στόχους και να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις της επίτευξής τους για ένα σχολείο δημοκρατικό και ανοιχτό στην κοινωνία.
- Καθοδηγεί και βοηθά τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους και ιδιαίτερα τους νεότερους, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα και οφείλει ν' αποτελεί παράδειγμα.
- Φροντίζει, ώστε το σχολείο να γίνει στοιχειώδης μονάδα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών των εκπαιδευτικών σε θέματα διοικητικά, παιδαγωγικά και επιστημονικά.
- Προΐσταται των εκπαιδευτικών και συντονίζει το έργο τους. Συνεργάζεται μαζί τους ισότιμα και με πνεύμα αλληλεγγύης. Διατηρεί και ενισχύει τη συνοχή του Συλλόγου διδασκόντων, αμβλύνει τις αντιθέσεις, ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών, εμπνέει και παρέχει θετικά κίνητρα σε αυτούς.

- Ελέγχει την πορεία των εργασιών και κατευθύνει τους εκπαιδευτικούς ώστε να ανταποκρίνονται έγκαιρα στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν (Σαΐτης 2007:126).

Ο ρόλος του επηρεάζει όλα τα μέλη που εμπλέκονται σε μια σχολική κοινότητα: Εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, ευρύτερη τοπική κοινωνία. Ίσως ο ρόλος του να μην είναι καθαρά διεκπεραιωτικός, αφού βλέπουμε ότι με τις στάσεις του και τις ενέργειές του μπορεί να επηρεάσει πολύ τους εμπλεκόμενους και να προκαλέσει αξιοθαύμαστα αποτελέσματα στην εκπαιδευτική διαδικασία και σχολική ζωή.

Μέρος Δεύτερο: Εμπειρική Προσέγγιση

Κεφάλαιο 2ο: Η Μεθοδολογία της Έρευνας

2.1. Ερευνητικό πρόβλημα-σκοπός της εργασίας

Διατρέχοντας τη βιβλιογραφία, διακρίναμε με βεβαιότητα ότι για να αξιολογηθεί η απόδοση της εκπαίδευσης, πρέπει να ληφθούν υπόψη τους πολλοί παράγοντες. Βασικός στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις παραμέτρους εκείνες που πιστεύουν οι ίδιοι ότι επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης. Εκτός αυτού είναι να διερευνήσουμε περαιτέρω τα βασικά σημεία αυτών των παραμέτρων που θεωρούνται πιο σημαντικά αλλά και να αφουγκραστούμε τους προβληματισμούς τους και τις προτάσεις τους για την βελτίωση της παρεχόμενης παιδείας και εκπαίδευσης στον ελληνικό χώρο.

Σε μία προσπάθεια, λοιπόν, στοχοθεσίας της παρούσας έρευνας, ως επιμέρους στόχοι μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος και τα κυριότερα σημεία αυτής που τους επηρεάζουν.
- Οι απόψεις τους για τα προγράμματα σπουδών και τα σπουδαιότερα σε αυτά στοιχεία.
- Η επάρκεια και η χρησιμότητα του εκπαιδευτικού υλικού στην κατάκτηση της γνώσης και στα επιπλέον σημεία που πρέπει να επικεντρώνεται.
- Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από τις σπουδές τους και η ετοιμότητα της εφαρμογής των γνώσεών τους στην πράξη.
- Η καταλληλότητα των υποδομών των σχολείων και το χαρακτηριστικό που θεωρείται πιο βασικό σ' αυτές.
- Η επιρροή του διευθυντή στην εκπαιδευτική διαδικασία.

- Προτάσεις των εκπαιδευτικών για βελτίωση όλων των σχετικών παραμέτρων.
- Ιεράρχηση των τελευταίων με βάση τη σπουδαιότητα τους.

2.2. Μεθοδολογία

Ως το καταλληλότερο μέσο για την παρούσα έρευνα θεωρήθηκε το ανώνυμο γραπτό ερωτηματολόγιο ως το πιο πρόσφορο μέσο συλλογής δεδομένων.

2.3. Το δείγμα της έρευνας

Για την περάτωση της έρευνας, το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από 15 εν ενεργεία εκπαιδευτικούς εκ των οποίων οι 5 είναι μόνιμοι εκπαιδευτικοί με 20ετή εμπειρία και οι 10 αναπληρωτές εκπαιδευτικοί με 1 έως 10 έτη προϋπηρεσία. Ο διαχωρισμός σε δύο διαφορετικές ομάδες στην επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε στοχευμένα για να διαπιστωθεί η τυχούσα διαφορά απόψεων μεταξύ των δύο ομάδων είτε αυτή προέρχεται από την ιδιοσυγκρασία είτε από την θέση των ατόμων στην εκπαίδευση και την διαφορετική στόχευση μέσα σε αυτήν (μονιμοποίηση ή μετάθεση).

2.4. Το εργαλείο συλλογής δεδομένων-περιγραφή και δομή του ερωτηματολογίου

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε το έτος 2017 κατά τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο.

Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο της έρευνας εκτείνεται σε έξι σελίδες. Στην πρώτη σελίδα υπάρχει ένα διευκρινιστικό κείμενο που αναφέρεται στο σκοπό της έρευνας και περιλαμβάνει βασικές οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Σε κάποιες ερωτήσεις το υποκείμενο καλείται να απαντήσει σε ερωτήσεις κλειστού τύπου αξιολογώντας τις από το 1 έως το 5 (Κλίμακα Likert), δηλώνοντας τη συμφωνία του ως προς την απάντηση κατά αύξουσα σειρά. Σε άλλες επιλέγει τα βασικότερα στοιχεία μιας παραμέτρου, αλλά οι περισσότερες ερωτήσεις είναι ανοιχτού τύπου και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να απαντήσουν ελεύθερα και να εκφράσουν την προσωπική τους γνώμη ή πρόταση για βελτίωση.

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου, το υποκείμενο της έρευνας πρέπει να απαντήσει σε ερωτήσεις που αφορούν τα ατομικά-επαγγελματικά του στοιχεία και αναφέρονται στο φύλο, την ηλικία, τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας, τα ακαδημαϊκά του προσόντα και το είδος του σχολείου στο οποίο εργάζεται (Δημόσιο ή Ιδιωτικό). Το δεύτερο μέρος, χωρίζεται σε επτά υποενότητες. Οι έξι εξ' αυτών προέκυψαν από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και βασίζονται στις βασικές παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης. Η έβδομη υποενότητα αναζητά την ιεράρχηση τους από τους συμμετέχοντες με βάση την προσωπική τους εκτίμηση για την σπουδαιότητά τους.

Κεφάλαιο 3^ο: Αποτελέσματα της Έρευνας

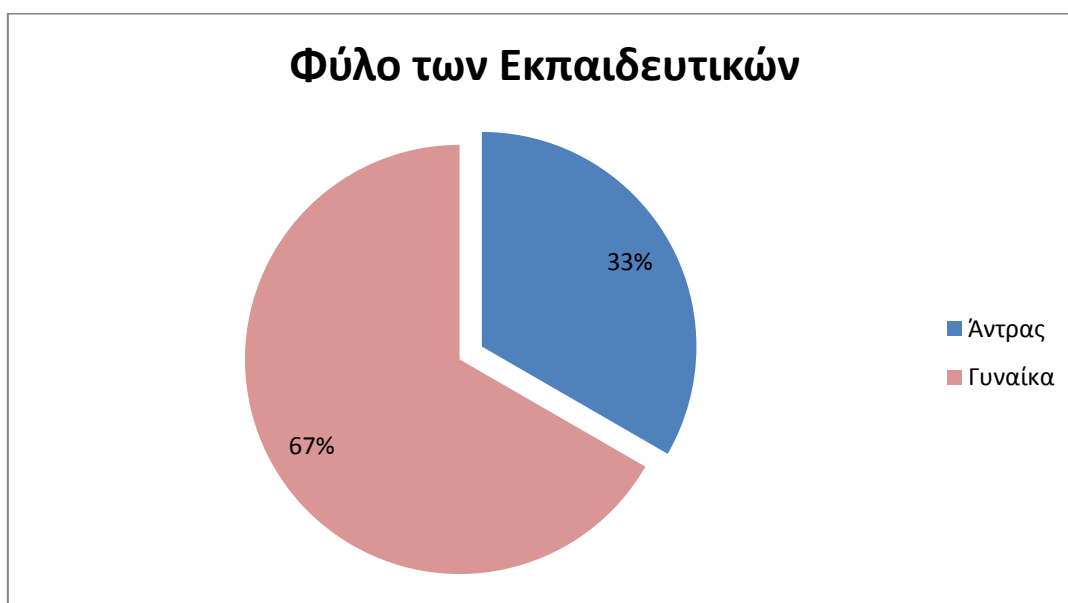
3.1. Περιγραφή του δείγματος

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας αναφορικά με τα ατομικά στοιχεία του δείγματος. Στην έρευνα συμμετείχαν 15 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται σε δημόσια σχολεία της χώρας, πλην ενός που δουλεύει σε ιδιωτικό σχολείο.

Στον παρακάτω πίνακα και το γράφημα παρουσιάζεται η κατανομή συχνοτήτων ως προς το φύλο.

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό(%)
Άντρας	5	33%
Γυναίκα	10	67%
Σύνολο	15	100%

Πίνακας 1: Φύλο των Εκπαιδευτικών

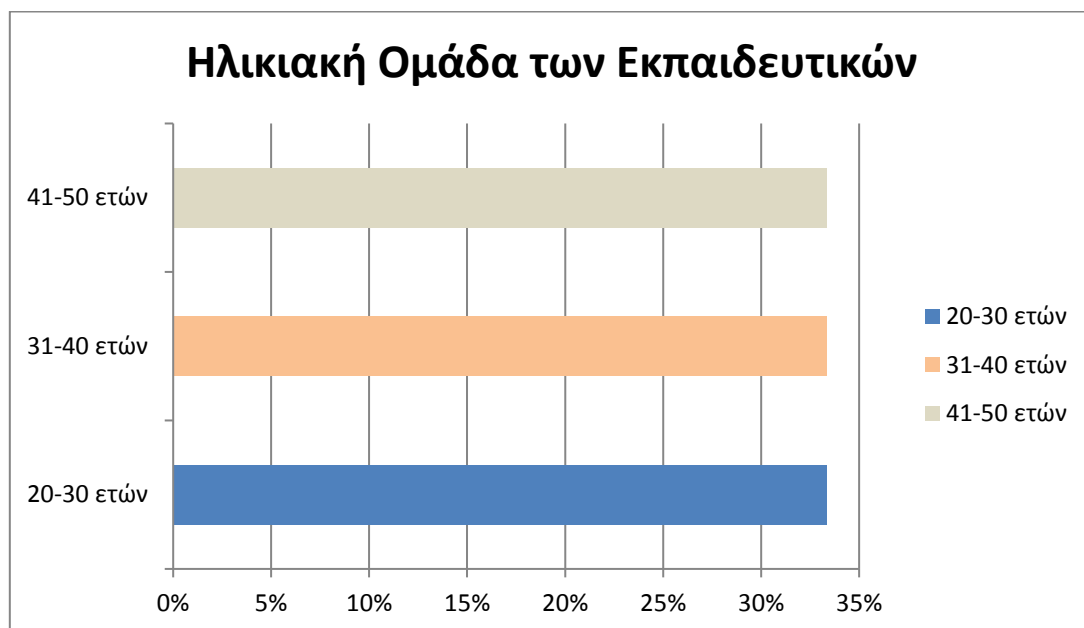
Γράφημα 1: Φύλο των Εκπαιδευτικών

Από την ανάλυση του δείγματος προέκυψε πως από τους 15 εκπαιδευτικούς οι 5, δηλαδή σε **ποσοστό 33%**, είναι άντρες, και οι 10, δηλαδή σε **ποσοστό 67%** είναι γυναίκες.

Αναφορικά με την ηλικία των υποκειμένων του δείγματος, το δείγμα χωρίστηκε σε τρεις κατηγορίες-ηλικιακές ομάδες για την ευκολότερη καταχώρησή του. Ο Πίνακας 2 και το Γράφημα 2 παρουσιάζουν την κατανομή του δείγματος με βάση την ηλικιακή ομάδα.

Ηλικιακή ομάδα	Συχνότητα	Ποσοστό(%)
20-30 ετών	5	33%
31-40 ετών	5	33%
41-50 ετών	5	33%
Σύνολο	15	100%

Πίνακας 2: Ηλικιακή Ομάδα των Εκπαιδευτικών

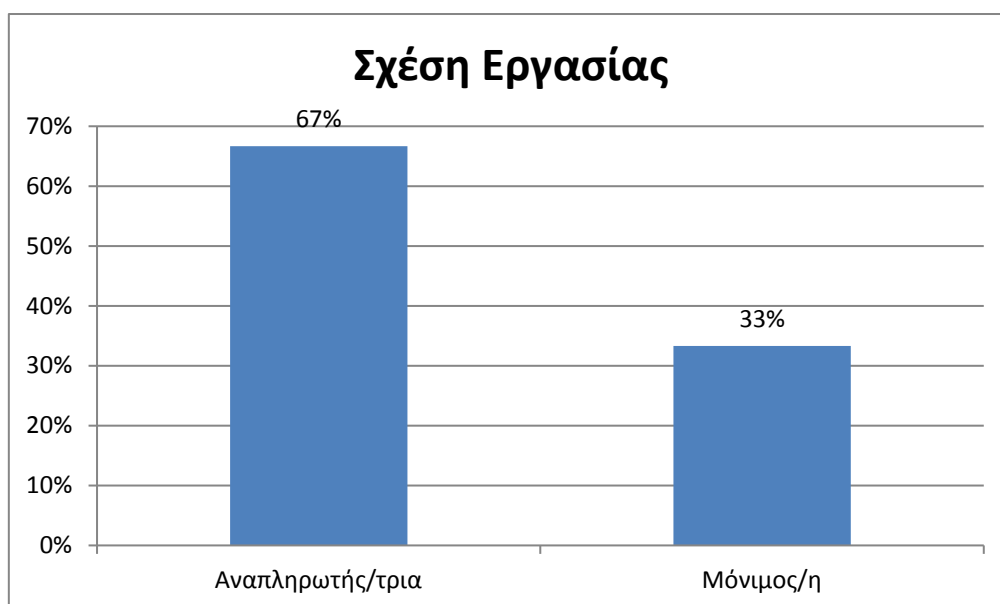
Γράφημα 2: Ηλικιακή Ομάδα των Εκπαιδευτικών

Αναλυτικότερα, από την κατανομή του δείγματος προέκυψε πως έχουμε ισάριθμα υποκείμενα σε κάθε ηλικιακή ομάδα, δηλαδή 5 άτομα, σε **ποσοστό 33%**.

Στον Πίνακα 3 και το Γράφημα 3 που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή συχνοτήτων ως προς τη σχέση εργασίας των εκπαιδευτικών.

Σχέση Εργασίας	Συχνότητα	Ποσοστό(%)
Αναπληρωτής/τρια	10	67%
Μόνιμος/η	5	33%
Σύνολο	15	100%

Πίνακας 3: Σχέση Εργασίας των Εκπαιδευτικών

Γράφημα 3: Σχέση Εργασίας των Εκπαιδευτικών

Όπως φαίνεται, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος, σε ποσοστό **67%** είναι αναπληρωές, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό είναι μόνιμοι. Κανείς εκπαιδευτικός του δείγματος δεν είναι ωρομίσθιος, καθώς δεν υπάρχουν ωρομίσθιοι δάσκαλοι.

Τέλος, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι όλοι εξ αυτών έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση ενώ οι 6 έχουν ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές.

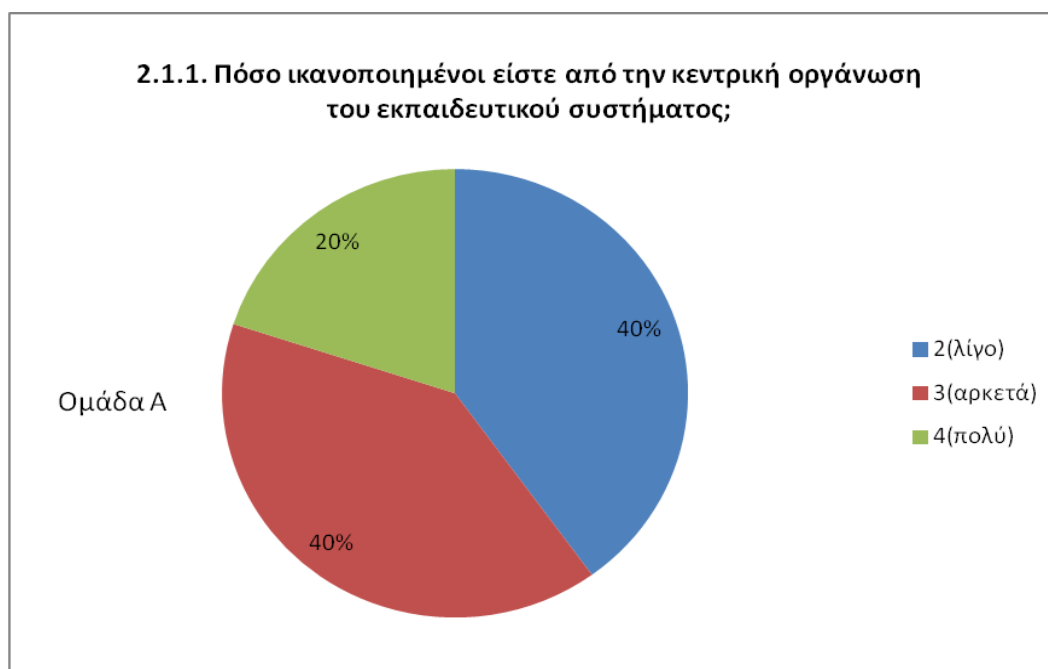
3.2. Ανάλυση ερωτήσεων

Η καταγραφή και η ανάλυση των αποτελεμάτων έγινε ξεχωριστά για τις δυο διαφορετικές ομάδες του δείγματος μας όπως καθορίστηκε από την αρχή. Ας δούμε αναλυτικά τα αποτελέσματα των απαντήσεων της δεύτερης ενότητας του ερωτηματολογίου ξεκινώντας από την πρώτη υποενότητα με τίτλο «Κεντρική Οργάνωση».

Στην πρώτη ερώτηση, **Ερώτηση 2.1.1.**, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με την ικανοποίησή τους από την Κεντρική Οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Στους πίνακες 1α και 1β μπορούμε να διακρίνουμε τις απαντήσεις τους.

Κεντρική οργάνωση	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	2	40%
3(αρκετά)	2	40%
4(πολύ)	1	20%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 1α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση

Γράφημα 1α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση

Η πρώτη ομάδα όπως διακρίνουμε από τον πίνακα απάντησε κατά **40%** ότι είναι λίγο ικανοποιημένη, το άλλο **40%** αρκετά και μόλις **20%** ότι είναι πολύ ικανοποιημένη από την Κεντρική Οργάνωση.

Κεντρική οργάνωση	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	7	70%
3(αρκετά)	2	20%
4(πολύ)	1	10%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 1β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση

Γράφημα 1β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση

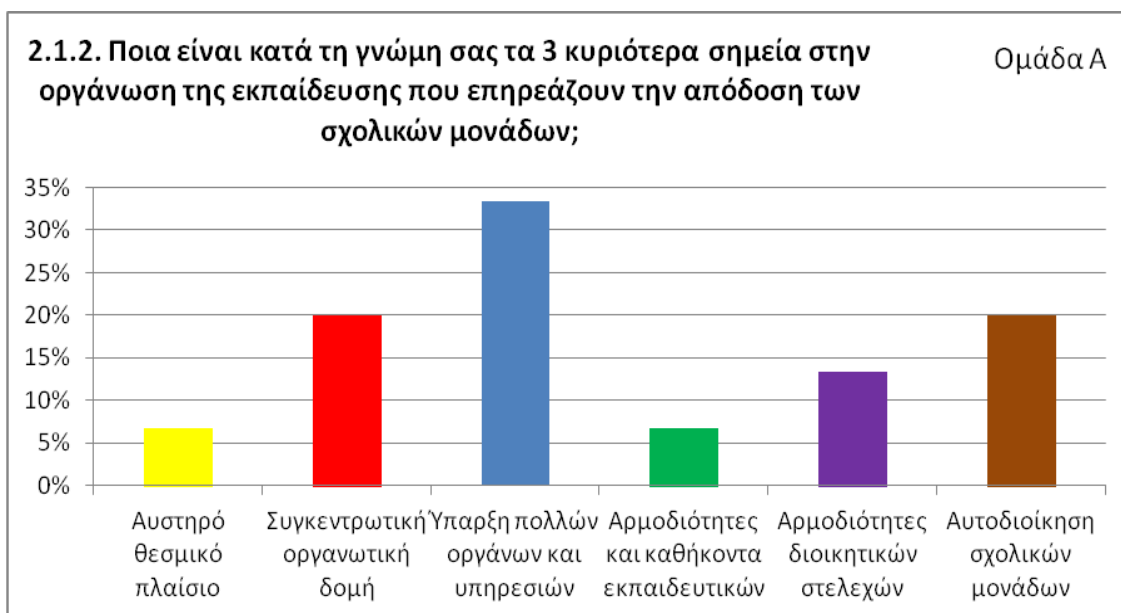
Στην δεύτερη ομάδα, το ποσοστό που είναι λίγο ικανοποιημένο εκτοξεύεται στο **70%**, ενώ αρκετά ικανοποιημένο είναι μόλις το **20%** και πολύ το **10%**. Είναι εξαιρετικά χαρακτηριστική η διαφορά στα δύο δείγματα και αιτιολογείται από την χρόνια δυσαρέσκεια του μη μόνιμου προσωπικού λόγω της μη μονιμοποίησης. Οι νεώτεροι εκπαιδευτικοί, δε γνώρισαν καθόλου τις ανθηρές περιόδους της εκπαίδευσης, αντιθέτως όλα τα χρόνια της

υπηρεσίας τους αποτελούν έρμια των βιαστικών αποφάσεων των εκάστοτε κυβερνήσεων και της κακής οργάνωσης του υπουργείου.

Στην ερώτηση 2.1.2., διακρίνουμε τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών για τα κυριότερα σημεία στην Κεντρική Οργάνωση της εκπαίδευσης που θεωρούν οι ίδιοι ως πιο σημαντικά με μεγαλύτερη επιρροή στην απόδοση των σχολικών μονάδων. Διακρίνουμε αναλυτικά στον πίνακα 2α και στο γράφημα 2α τα σημεία που θεωρεί σημαντικότερα η πρώτη ομάδα των μόνιμων εκπαιδευτικών.

Σημεία Κεντρικής Οργάνωσης	Συχνότητα	Ποσοστό
Αυστηρό θεσμικό πλαίσιο	1	7%
Συγκεντρωτική οργανωτική δομή	3	20%
Ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών	5	33%
Αρμοδιότητες και καθήκοντα εκπαιδευτικών	1	7%
Αρμοδιότητες διοικητικών στελεχών	2	13%
Αυτοδιοίκηση σχολικών μονάδων	3	20%

Πίνακας 2α: Σημαντικότερα σημεία της Κεντρικής Οργάνωσης που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

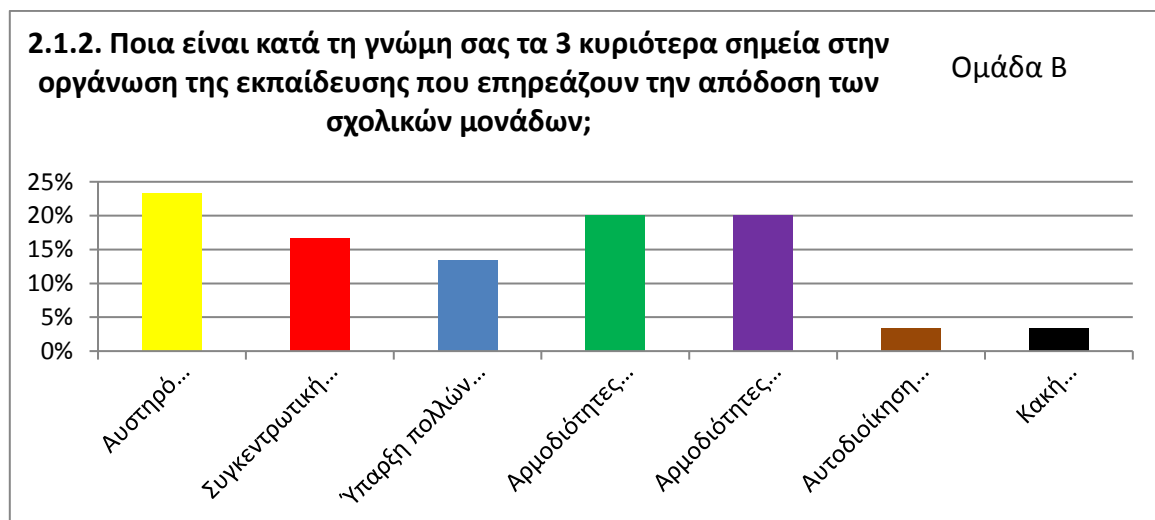

Γράφημα 2α: Σημαντικότερα σημεία της Κεντρικής Οργάνωσης που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών σε ποσοστό **33%**, ενώ ακολουθούν η συγκεντρωτική οργανωτική δομή και η αυτοδιοίκηση των σχολικών μονάδων με ποσοστό **20%** αμφότερες. Σε ποσοστό **13%** συναντούμε τις αρμοδιότητες των διοικητικών στελεχών, ενώ το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο και οι αρμοδιότητες και καθήκοντα των εκπαιδευτικών συγκεντρώνουν από **7%**. Ακολουθούμε με την δεύτερη ομάδα και τους πίνακα και γράφημα 2β.

Σημεία Κεντρικής Οργάνωσης	Συχνότητα	Ποσοστό
Αυστηρό θεσμικό πλαίσιο	7	23%
Συγκεντρωτική οργανωτική δομή	5	17%
Ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών	4	13%
Αρμοδιότητες και καθήκοντα εκπαιδευτικών	6	20%
Αρμοδιότητες διοικητικών στελεχών	6	20%
Αυτοδιοίκηση σχολικών μονάδων	1	3%
Κακή διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού	1	3%

Πίνακας 2β: Σημαντικότερα σημεία της Κεντρικής Οργάνωσης που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 2β: Σημαντικότερα σημεία της Κεντρικής Οργάνωσης που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ως βασικότερο σημείο στην Κεντρική Οργάνωση το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο με ποσοστό **23%** και ακολουθούν με ποσοστό **20%** οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εκπαιδευτικών και των στελεχών. Η συγκεντρωτική οργανωτική δομή επιλέχθηκε σε ποσοστό **17%** ενώ η ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών που προτιμήθηκε πρώτη από την ομάδα Α εδώ έχει ποσοστό **13%**. Εκφράστηκε και μια επιπλέον παράμετρος, αυτή της κακής διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού που με την αυτοδιοίκηση των σχολικών μονάδων συγκέντρωσαν από **3%**. Υπάρχει μεγάλη διάσταση στις απαντήσεις των δύο ομάδων. Οι επιλογές της δεύτερης ομάδας δικαιολογούνται από την θέση τους. Το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο έχει δυσκολέψει πολύ τις διαδικασίες μονιμοποίησης ενώ πολύ σπουδαίος θεωρείται ο καθορισμός αρμοδιοτήτων και καθηκόντων εκπαιδευτικών και διοικητικών στελεχών ώστε ν' αποφεύγονται αδικίες και παρανοήσεις στο χώρο εργασίας.

Συνεχίζουμε με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών στην ερώτηση για τη βελτίωση της οργάνωσης του υπουργείου. **(Ερώτηση 2.1.3.)**

Οι προτάσεις των εκπαιδευτικών προδίδουν πάντα την σε βάθος γνώση των τεκτενώμενων στην εκπαίδευση, αλλά και την ανάγκη να ακούγεται πιο συχνά η φωνή τους στην Κεντρική Οργάνωση. Στην πρώτη μας ομάδα, λοιπόν, καταγράφεται τρεις φορές η άποψη για μείωση της γραφειοκρατίας και ηλεκτρονική διοίκηση. Την κωλυσιεργία έχουν εντοπίσει εκπαιδευτικοί και διευθυντές που ζητούν αμεσότητα στις απαντήσεις και μείωση των διευθύνσεων και των γραφείων, όπως φαίνεται και από την προηγούμενη ερώτηση που υποδεικνύουν το θέμα. Είναι πολύ ενδιαφέρον που το αίτημα προέρχεται από ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας, όχι τόσο εξοικειωμένων με την τεχνολογία και τονίζει ακόμα περισσότερο το πρόβλημα που υπάρχει. Προτάσεις ακόμα προς βελτίωση είναι να λαμβάνονται πιο συχνά υπόψη από την Κεντρική Διοίκηση οι γνώμες των εκπαιδευτικών, σχολικών συμβούλων και διευθυντών και οι υπουργοί που εκλέγονται να είναι εκπαιδευτικοί,

καθώς μόνο αυτοί γνωρίζουν εκ των έσω τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Τέλος, εκφράζεται και από έναν εκπαιδευτικό η ανάγκη να γίνονται εγκαίρως οι μεταθέσεις και αποσπάσεις ώστε να λειτουργεί σωστά το σχολείο.

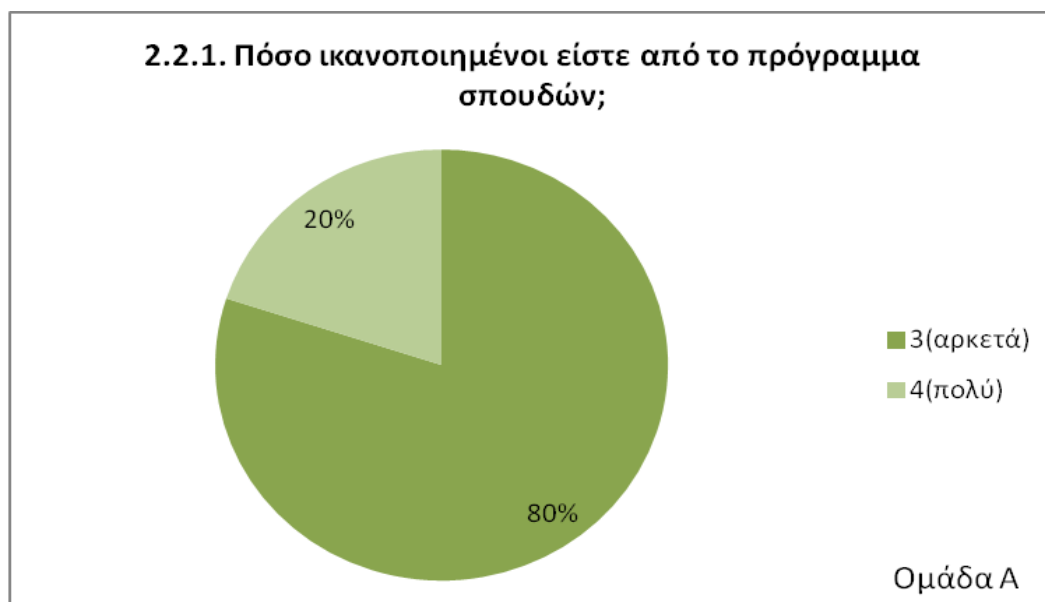
Στη δεύτερη ομάδα του δείγματός μας, όπως ήταν αναμενόμενο, δεσπόζει το αίτημα για σταθερότητα. Εκφράζεται τουλάχιστον πέντε φορές, δηλαδή κατά 50% από το δείγμα που ερωτήθηκε. Οι εκπαιδευτικοί ζητούν σταθερότητα στο σύστημα εννοώντας αφενός το προσωπικό του υπουργείου που αλλάζει ανά κυβέρνηση, αφετέρου έχοντας στο μυαλό τους την εργασία τους σε ελαστικές σχέσεις και την ανάγκη τους για μονιμοποίηση. Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός πρέπει να πραγματοποιείται με μικρές αλλαγές όποτε είναι απαραίτητο κι όχι με ριζικές σε τακτά χρονικά διαστήματα. Μια ακόμα πρόταση-αίτημα των εκπαιδευτικών, που τράβηξε ομολογουμένως την προσοχή μας, είναι η ανάγκη για τυπικότητα και πιο σαφή οριοθέτηση καθηκόντων και υποχρεώσεων (εντοπίζεται τέσσερις φορές). Ζητούν ξεκάθαρες και σταθερές οδηγίες προς τις σχολικές μονάδες με τα καθήκοντα, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του κάθε εργαζόμενου προκειμένου ν' ακολουθούνται κατά γράμμα και να μην εξαρτώνται από τη βούληση του διευθυντή. Ζητούν αυστηρό και τυπικό έλεγχο της λειτουργίας και οργάνωσης των σχολικών μονάδων καθώς και επιβολή ποινών, συστάσεων και δραστικών μέτρων αντιμετώπισης προβλημάτων. Τρίτη στη σειρά πρόταση που εμφανίζεται σε μεγαλύτερη συχνότητα είναι η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών από αξιόπιστους και κοινωνικά αποδεκτούς φορείς και η αξιοκρατική επιλογή ανώτερων στελεχών βασισμένη σε αντικειμενικά κριτήρια. Συνεχίζοντας βλέπουμε την πρόταση για οικονομική επένδυση στην εκπαίδευση αλλά με στοχευμένες δράσεις που θα βασίζονται στα ελληνικά πρότυπα και ανάγκες της χώρας. Τελευταία, αλλά όχι ασήμαντη κρίνεται η ανάθεση των διοικητικών αρμοδιοτήτων σε ανθρώπους με πραγματική εμπειρία στην τάξη.

Συνεχίζουμε στην επόμενη υποενότητα, τη σχετική με το Πρόγραμμα Σπουδών.

Διαβάζουμε στους πίνακες 3α και 3β την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από το πρόγραμμα σπουδών (Ερώτηση 2.2.1.)

Πρόγραμμα Σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	0	0%
3(αρκετά)	4	80%
4(πολύ)	1	20%
5(πάρα πολύ)	0	0%

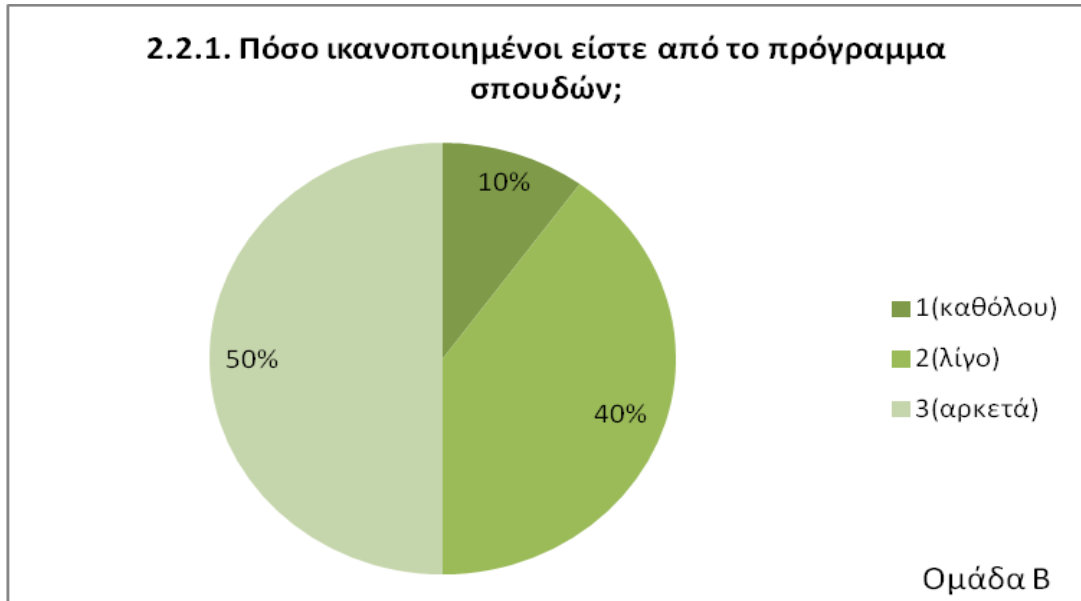
Πίνακας 3α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα Σπουδών

Γράφημα 3α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα Σπουδών

Πρόγραμμα Σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	1	10%
2(λίγο)	4	40%
3(αρκετά)	5	50%
4(πολύ)	0	0%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 3β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα Σπουδών

Γράφημα 3β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα Σπουδών

Αναλυτικότερα, σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών, όπως διακρίνουμε από τους πίνακες το **80%** το μόνιμων εκπαιδευτικών είναι αρκετά ικανοποιημένοι και το **50%** των αναπληρωτών. Δεν μπορούμε βέβαια ν' αγνοήσουμε τις επιλογές των τελευταίων που είναι κατά **40%** λίγο ικανοποιημένοι και κατά **10%** καθόλου.

Παραμένουμε στην ίδια υποενότητα και στην δεύτερη της ερώτηση (**Ερώτηση 2.2.2.**) σχετικά με τα 3 κυριότερα στοιχεία των Προγραμμάτων Σπουδών (αναλυτικά προγράμματα) που θεωρούν οι ερωτηθέντες ότι επηρεάζουν περισσότερο την απόδοση της εκπαίδευσης. Παρατηρούμε τα αποτελέσματα της πρώτης και ακολούθως της δεύτερης ομάδας.

Σημεία Προγραμμάτων σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό
Παιδαγωγική Διάσταση	3	38%
Πληρότητα	1	13%
Συνεκτικότητα	1	13%
Διαθεματικότητα	2	25%
Φόρτος Εργασίας	1	13%
Σαφής Στοχοθεσία	0	0%
Προσδιορισμός Εκπαιδευτικών Εμπειριών	0	0%

Πίνακας 4α: Σημαντικότερα σημεία των Προγραμμάτων Σπουδών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 4α: Σημαντικότερα σημεία των Προγραμμάτων Σπουδών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Όσον αφορά στα αναλυτικά προγράμματα, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν να ξεχωρίσουν τρεις από μια σειρά μεταβλητών ή να προτείνουν κάποια δική τους σχετικά με το ποια πιστεύουν ότι επηρεάζει περισσότερο την απόδοση της εκπαίδευσης. Στην πρώτη ομάδα με ποσοστό **38%** αναδεικνύεται ως πιο σημαντική παράμετρος των αναλυτικών προγραμμάτων η παιδαγωγική τους διάσταση. Η διαθεματικότητα θεωρείται επίσης πολύ σημαντική με ποσοστό **25%** ενώ επιλέχθηκαν ακόμα η πληρότητα, η συνεκτικότητα και ο φόρτος εργασίας τους.

Σημεία Προγραμμάτων σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό
Παιδαγωγική Διάσταση	5	17%
Πληρότητα	3	10%
Συνεκτικότητα	3	10%
Διαθεματικότητα	4	14%
Φόρτος Εργασίας	8	28%
Σαφής Στοχοθεσία	5	17%
Προσδιορισμός Εκπαιδευτικών Εμπειριών	1	3%

Πίνακας 4β: Σημαντικότερα σημεία των Προγραμμάτων Σπουδών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 4β: Σημαντικότερα σημεία των Προγραμμάτων Σπουδών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Στη δεύτερη ομάδα σημαντικότερος θεωρείται ο φόρτος εργασίας των αναλυτικών προγραμμάτων με ποσοστό **28%**. Ακολουθούν η παιδαγωγική διάσταση και η σαφής στοχοθεσία με ποσοστό **17%**. Είναι γεγονός ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση παρατηρείται μεγάλη διάσταση των απαντήσεων μεταξύ των δύο ομάδων.

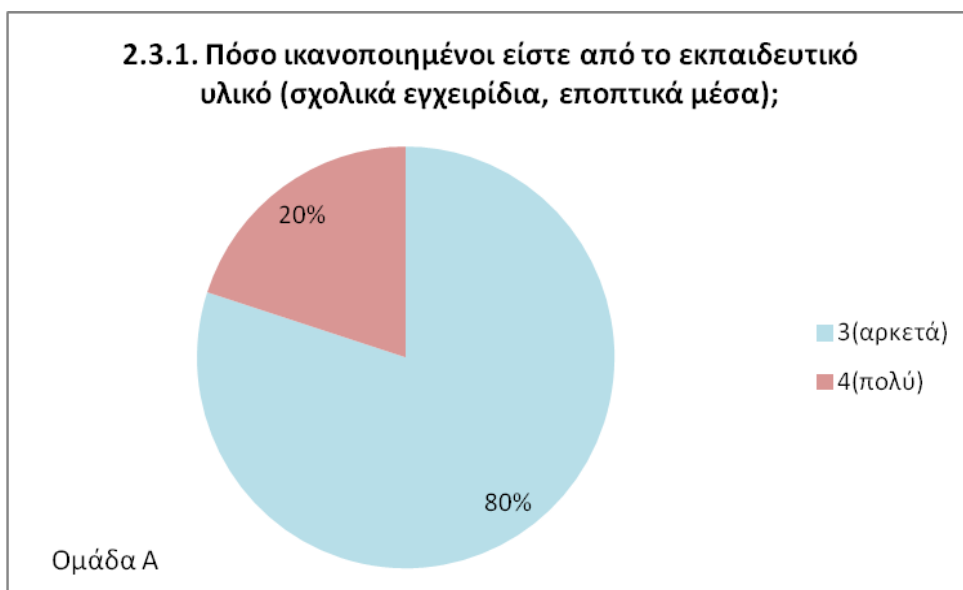
Συνεχίζουμε με τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για την βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών (**Ερώτηση 2.2.3.**). Η πρώτη ομάδα για την βελτίωση των προγραμμάτων προτείνει αναθεωρήσεις με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας, τις εξελίξεις της αγοράς και της τεχνολογικής προόδου, αλλά και έμφαση στην ελληνική παράδοση. Ακόμα, συνιστούν τα προγράμματα να είναι φτιαγμένα έτσι ώστε ν' αφορούν και ν' αγγίζουν τα παιδιά μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες και όχι να τους μυούν στην αποστήθιση. Να καλλιεργούν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες τους και να έχουν μια σειρά και συνέχεια ανά τάξη και ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Τέλος, θεωρούν ότι η διαθεματικότητα πρέπει να παίζει μεγαλύτερο ρόλο.

Και στη δεύτερη ομάδα, οι απόψεις των εκπαιδευτικών είναι καταγιγιστικές και προδίδουν το ανικανοποίητο λόγω των παρόντων προγραμμάτων. Η πιο βασική πρόταση εδώ που εμφανίζεται έξι φορές είναι η ανάγκη για αναδιάρθρωση της ύλης και ελαχιστοποίηση των σχολικών απαιτήσεων. Η στοχοθεσία πρέπει να είναι αντίστοιχη της ηλικιακής ομάδας των μαθητών που απευθύνεται και να δίνεται έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα της γνώσης. Ακόμα, ο εξετασιοκεντρικός τρόπος μάθησης που προωθούν, πρέπει ν' αποφευχθεί. Επιτακτική ανάγκη λοιπόν είναι ν' αναθεωρηθούν τα αναλυτικά προγράμματα. Η γνώση πρέπει να συνδεθεί με την καθημερινή και τη παγκόσμια ζωή και τις ανάγκες της και ο εκπαιδευτικός να έχει άνεση και χρόνο ώστε να μη νιώθει ψυχολογική πίεση και να παίρνει πρωτοβουλίες. Προηγουμένως κρίνεται απαραίτητη η εμπλοκή του στη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών. Εναλλακτικές μέθοδοι διδασκαλίας, εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, ολιστική εκπαίδευση χωρίς πρωτεύοντα και δευτερεύοντα μαθήματα πρέπει ν' αποτελέσουν αναπόσπαστα στοιχεία.

Συνεχίζουμε με την τρίτη υποενοότητα και την **Ερώτηση 2.3.1**. Ερευνά κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι οι εκπαιδευτικοί από το Εκπαιδευτικό Υλικό των σχολείων (σχολικά εγχειρίδια, εποπτικά μέσα).

Εκπαιδευτικό Υλικό	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	0	0%
3(αρκετά)	4	80%
4(πολύ)	1	20%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 5α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Εκπαιδευτικό Υλικό

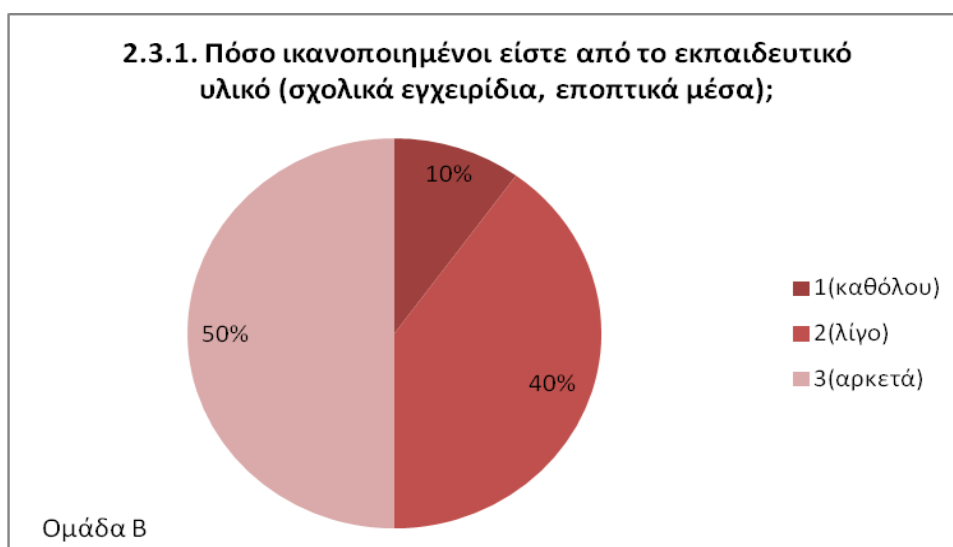

Γράφημα 5α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Εκπαιδευτικό Υλικό

Αναλυτικά, παρατηρούμε ότι το **80%** είναι αρκετά ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό, ενώ υπάρχει και ένα ποσοστό **20%** που είναι πολύ ικανοποιημένοι. Σχετικά με την δεύτερη ομάδα, παρατηρούμε τον ακόλουθο πίνακα και γράφημα.

Εκπαιδευτικό Υλικό	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	1	10%
2(λίγο)	4	40%
3(αρκετά)	5	50%
4(πολύ)	0	0%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 5β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Εκπαιδευτικό Υλικό

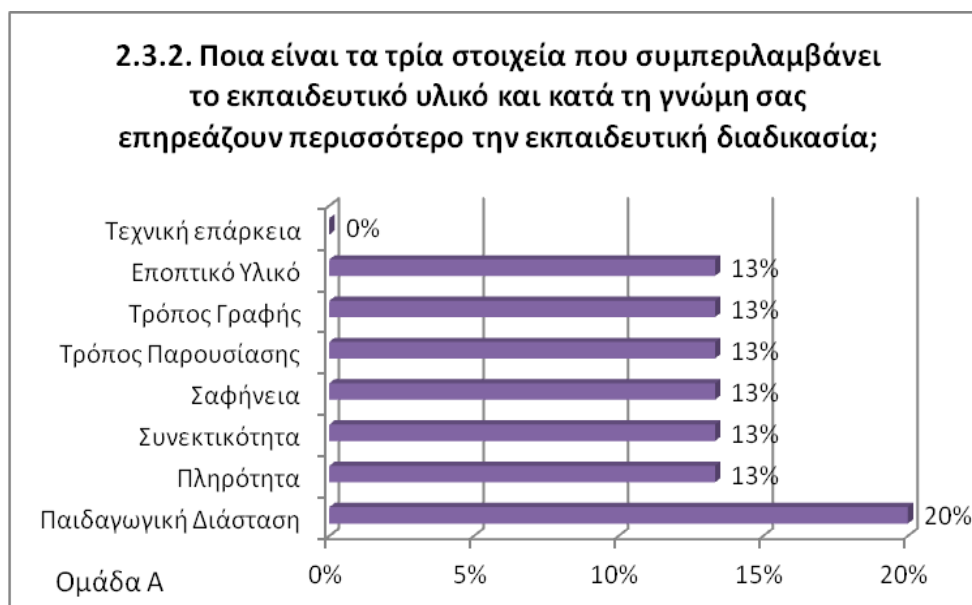
Γράφημα 5β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το Εκπαιδευτικό Υλικό

Στην ομάδα, λοιπόν, των αναπληρωτών εκπαιδευτικών τα ποσοστά διαφοροποιούνται λίγο. Ικανοποιημένοι σε αρκετό βαθμό είναι το **50%**, ενώ το **40%** είναι λίγο και το **10%** καθόλου.

Συνεχίζοντας στην υποενότητα που αφορά στο Εκπαιδευτικό Υλικό και την **Ερώτηση 2.3.2.**, παρατηρούμε στους ακόλουθους πίνακες και γραφήματα τα στοιχεία που συμπεριλαμβάνει το εκπαιδευτικό υλικό και κατά τη γνώμη των εκπαιδευτικών επηρεάζουν περισσότερο την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στοιχεία Εκπαιδευτικού Υλικού	Συχνότητα	Ποσοστό
Παιδαγωγική Διάσταση	3	20%
Πληρότητα	2	13%
Συνεκτικότητα	2	13%
Σαφήνεια	2	13%
Τρόπος Παρουσίασης	2	13%
Τρόπος Γραφής	2	13%
Εποπτικό Υλικό	2	13%
Τεχνική επάρκεια	0	0%

Πίνακας 6α: Σημαντικότερα σημεία του Εκπαιδευτικού Υλικού που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 6α: Σημαντικότερα σημεία του Εκπαιδευτικού Υλικού που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Όλα τα στοιχεία αναδεικνύονται εξίσου σημαντικά με μια μικρή διαφορά για την Παιδαγωγική διάσταση που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό (20%) και την τεχνική επάρκεια που δεν επιλέχθηκε από κάποιον από τους ερωτηθέντες.

Στοιχεία Εκπαιδευτικού Υλικού	Συχνότητα	Ποσοστό
Παιδαγωγική Διάσταση	3	11%
Πληρότητα	3	11%
Συνεκτικότητα	3	11%
Σαφήνεια	3	11%
Τρόπος Παρουσίασης	7	25%
Τρόπος Γραφής	4	14%
Εποπτικό Υλικό	5	18%
Τεχνική επάρκεια	0	0%

Πίνακας 6β: Σημαντικότερα σημεία του Εκπαιδευτικού Υλικού που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 6β: Σημαντικότερα σημεία του Εκπαιδευτικού Υλικού που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Στη δεύτερη ομάδα, το σημείο που θεωρείται πιο σημαντικό είναι ο τρόπος παρουσίασης και το εποπτικό υλικό.

Συνεχίζουμε με την **Ερώτηση 2.3.3.** και τις ενέργειες που προτείνονται για βελτίωση του Εκπαιδευτικού Υλικού, έντυπου και μη. Όσον αφορά στα σχολικά εγχειρίδια, ως συνέχεια των αιτημάτων για τα προγράμματα σπουδών, οι εκπαιδευτικοί ζητούν δραστηριότητες ενδιαφέρουσες για τα παιδιά και ύλη λιγότερη και σωστά τοποθετημένη στις τάξεις. Πρέπει να υπάρχει συνέχεια της γνώσης από τάξη σε τάξη και ιδίως στην πρωτοβάθμια να δοθεί βάση στον τρόπο παρουσίασης. Οι συγγραφείς πρέπει να είναι σχετικοί με την σχολική πραγματικότητα και ανοιχτοί σε νέες διδακτικές μεθόδους. Σχετικά με το εποπτικό υλικό όλοι κρίνουν ότι είναι εξαιρετικά απαραίτητο. Προτείνουν τη χρήση διαδραστικού πίνακα, Η/Υ, βιντεοπροβολέα και αίθουσας πειραμάτων.

Και στην δεύτερη ομάδα, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων κρίνει απαραίτητο τον επανασχεδιασμό των σχολικών βιβλίων με εκπαιδευτικό υλικό προσίτο και ενδιαφέρον στους μαθητές, με θέματα επίκαιρα που άπτονται της ηλικίας των μαθητών, καλύτερη διατύπωση και σαφήνεια στο περιεχόμενο, όσο το δυνατόν πιο κοντά στον μέσο όρο των μαθητών. Σε σχέση με την προηγούμενη ομάδα, βέβαια, το βάρος των απαντήσεων πέφτει στον καλύτερο τεχνολογικό εξοπλισμό των σχολείων που θα βοηθήσει στην διαδικασία κατάκτησης της γνώσης. Η χρήση των ΤΠΕ είναι επιβεβλημένη σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων καθώς και το εποπτικό υλικό. Ενδιαφέρουσες είναι οι προτάσεις για δημιουργία ολοκληρωμένων εφαρμογών σε Η/Υ που θα λειτουργούν συμπληρωματικά με το βιβλίο και η απόκτηση σύγχρονων εκπαιδευτικών βοηθημάτων. Τέλος, για άλλη μια φορά εκφράζεται η πρόταση για επιμορφώσεις και συναντήσεις των εκπαιδευτικών για ανταλλαγή καλών πρακτικών που θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη του το υπουργείο.

Η τέταρτη υποενοότητα καλύπτει την παράμετρο των Εκπαιδευτικών. Η **Ερώτηση 2.4.1.** διερευνά πόσο ικανοποιημένοι είναι από το επίπεδο της κατάρτισης που έλαβαν πριν βρεθούν στο εργασιακό τους περιβάλλον.

Εκπαιδευτικοί	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	1	20%
2(λίγο)	3	60%
3(αρκετά)	1	20%
4(πολύ)	0	0%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 7α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το επίπεδο κατάρτισης που έλαβαν πριν βρεθούν στο εργασιακό τους περιβάλλον

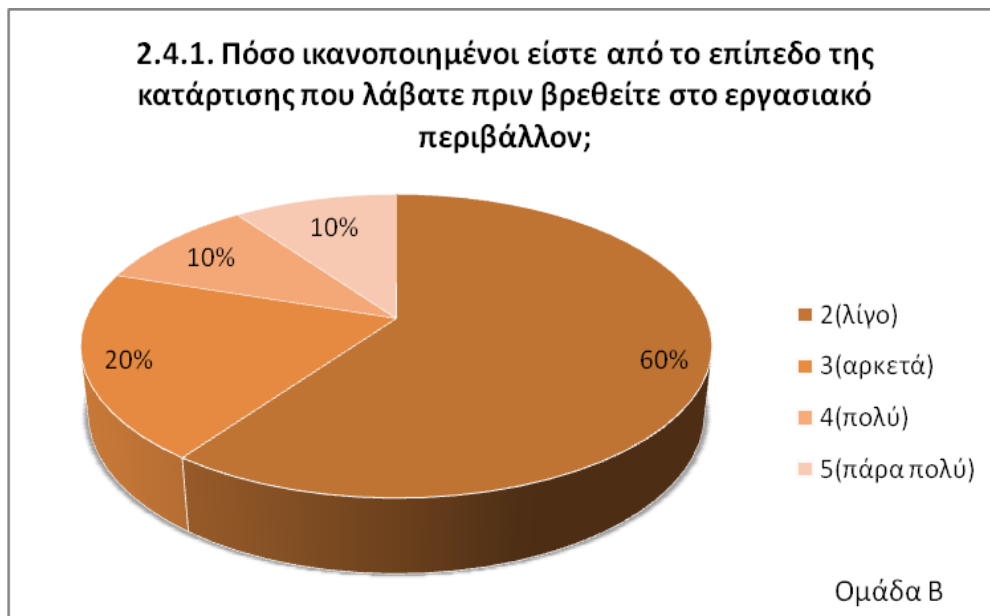
Γράφημα 7α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το επίπεδο κατάρτισης που έλαβαν πριν βρεθούν στο εργασιακό τους περιβάλλον

Τα αποτελέσματα προδίδουν έντονη δυσαρέσκεια των εκπαιδευτικών της πρώτης ομάδας από το επίπεδο σπουδών τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό, **60%** είναι λίγο ικανοποιημένοι, **20%** αρκετά, ενώ το υπόλοιπο **20%** δεν είναι καθόλου. Επειδή η ηλικία της συγκεκριμένης ομάδας είναι μεταξύ 45 και 50 ετών, αναφέρονται στις σπουδές που έλαβαν στις παιδαγωγικές ακαδημίες της χώρας. Και, ενώ αντίθετα η επόμενη ομάδα, μικρότερη

ηλικιακά, έχει τελειώσει στις σύγχρονες παιδαγωγικές ακαδημίες, τα αποτελέσματα που παρατηρούμε στον ακόλουθο πίνακα και γράφημα, δε διαφέρουν πολύ απ' αυτά της προηγούμενης ομάδας.

Εκπαιδευτικοί	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	6	60%
3(αρκετά)	2	20%
4(πολύ)	1	10%
5(πάρα πολύ)	1	10%

Πίνακας 7β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το επίπεδο κατάρτισης που έλαβαν πριν βρεθούν στο εργασιακό τους περιβάλλον

Γράφημα 7β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από το επίπεδο κατάρτισης που έλαβαν πριν βρεθούν στο εργασιακό τους περιβάλλον

Το **60%** και πάλι είναι λίγο ικανοποιημένοι και το **20%** αρκετά. Υπάρχει απόλυτη αντιστοιχία των ποσοστών με αυτό της προηγούμενης ομάδας. Η μόνη διαφορά είναι εδώ ότι το υπόλοιπο **20%** κατευθύνεται σε απάντηση προς τα πάνω κ όχι προς τα κάτω. Αναλυτικά, το **10%** είναι ικανοποιημένο κατά πολύ και το άλλο **10%** κατά πάρα πολύ, ενώ στην

προηγούμενη ομάδα αυτό το **20%** ήταν στο καθόλου. Ίσως η διαφορά αυτή στις απαντήσεις να εξηγείται από τη διαφορά στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της άποψης των εκπαιδευτικών για την κατάρτισή τους σε θέματα αγωγής και διαχείρισης καταστάσεων που προκύπτουν στο πραγματικό περιβάλλον της σχολικής αίθουσας. **(Ερώτηση 2.4.2.)**

Οι εκπαιδευτικοί της πρώτης ομάδας εκφράζουν έντονα την πεποίθηση ότι ούτε παλαιότερα, ούτε σήμερα οι εκπαιδευτικοί είναι επαρκώς καταρτισμένοι σε θέματα διαχείρισης και οργάνωσης της σχολικής τάξης. Είναι ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν δυσκολίες ιδίως τα πρώτα χρόνια υπηρεσίας τους. Οι εκπαιδευτικοί της δεκαετίας είναι αρκετά καταρτισμένοι κι αυτό λόγω της εμπειρίας τους ή της προσωπικής τους διάθεσης για επιμορφώσεις. Στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί διδάσκονται μόνο μέσα από σενάρια και υποθετικές προβληματικές καταστάσεις, ενώ η διαχείριση καταστάσεων θα έπρεπε ν' αποτελεί συγκεκριμένο μάθημα στις παιδαγωγικές σχολές.

Στη δεύτερη ομάδα, οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται πραγματικά ανεπαρκείς να αντιμετωπίσουν από την αρχή της επαγγελματικής τους ζωής τέτοιες καταστάσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν όλοι χρησιμοποιούν στις απαντήσεις τους λέξεις όπως «καθόλου», «ελάχιστα», «ανεπαρκώς», «ελλιπής». Πιστεύουν και αυτοί ότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν από την αρχή έκτακτες καταστάσεις καθώς εκπαιδεύονται περισσότερο σε θεωρητικό επίπεδο, όμως το αποκτούν σιγά σιγά με την εμπειρία. Αξίζει ν' αναφερθεί και μια άποψη που επισημαίνει ότι πλέον οι εκπαιδευτικοί είναι απροετοίμαστοι και ανήμποροι σε όλες τις καινούργιες προκλήσεις που καλούνται ν' αντιμετωπίσουν, αυτές που δεν άπτονται της δικής τους ευθύνης.

Τελειώνοντας με την παράμετρο των εκπαιδευτικών έχουμε συγκεντρώσει τις προτάσεις τους για βελτίωση (**Ερώτηση 2.4.3.**). Η πρώτη ομάδα προτείνει ως χρήσιμες για την καλύτερη προετοιμασία των εκπαιδευτικών σε τέτοιες καταστάσεις, τις διαρκείς επιμορφώσεις ενδοσχολικές ή εκτός διδακτικού χρόνου.

Οι εκπαιδευτικοί της δεύτερης ομάδας προτείνουν να σταθεί δίπλα τους η κοινωνία με μέτρα υπέρ τους. Να φροντίζει για τη συνεχή κατάρτισή τους με επιμορφώσεις, σεμινάρια ενημέρωσης, ανταλλαγής εμπειριών και συμβουλών από ενεργούς εκπαιδευτικούς. Προτείνεται όσοι είναι εκπαιδευτικοί της Β/θμιας να κάνουν υποχρεωτικά 2 εξάμηνα επιμόρφωσης σε θέματα παιδαγωγικά, διδακτικά και διαχείρισης καταστάσεων ενώ πρέπει να αναδιαμορφωθούν τα προγράμματα σπουδών και των παιδαγωγικών τμημάτων και των καθηγητικών σχολών. Πρέπει ν' αυξηθεί η διάρκεια της πρακτικής άσκησης, ενώ εκφράζεται τρεις φορές η άποψη ότι ο νέος δάσκαλος πρέπει πριν διοριστεί να αποκτήσει εμπειρία δουλεύοντας πλάι σε κάποιον έμπειρο. Τέλος, συχνότερος έλεγχος προτείνεται να γίνεται με ψυχομετρικά τεστ.

Αναφορικά με τις υποδομές των σχολείων, διακρίνουμε πόσο ικανοποιημένοι είναι οι εκπαιδευτικοί. (**Ερώτηση 2.5.1.**) Στον πρώτο πίνακα παρατηρούμε την άποψη της πρώτης ομάδας.

Υποδομές	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	0	0%
3(αρκετά)	3	60%
4(πολύ)	2	40%
5(πάρα πολύ)	0	0%

Πίνακας 8α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από τις υποδομές του σχολείου τους

Γράφημα 8α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από τις υποδομές του σχολείου τους

Ικανοποιημένοι αρκετά σε μεγάλο ποσοστό είναι το **60%** και πολύ το υπόλοιπο **40%**.

Αλλά και στην άλλη ομάδα, ενώ υπάρχει διαφοροποίηση στην κατανομή των τιμών, θα λέγαμε ότι τα ποσοστά δεν είναι ιδιαίτερα αποθαρρυντικά. Βλέπουμε αναλυτικά στον πίνακα 8β:

Υποδομές	Συχνότητα	Ποσοστό
1(καθόλου)	0	0%
2(λίγο)	4	40%
3(αρκετά)	3	30%
4(πολύ)	2	20%
5(πάρα πολύ)	1	10%

Πίνακας 8β: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από τις υποδομές του σχολείου τους

Πίνακας 8α: Ικανοποίηση εκπαιδευτικών από τις υποδομές του σχολείου τους

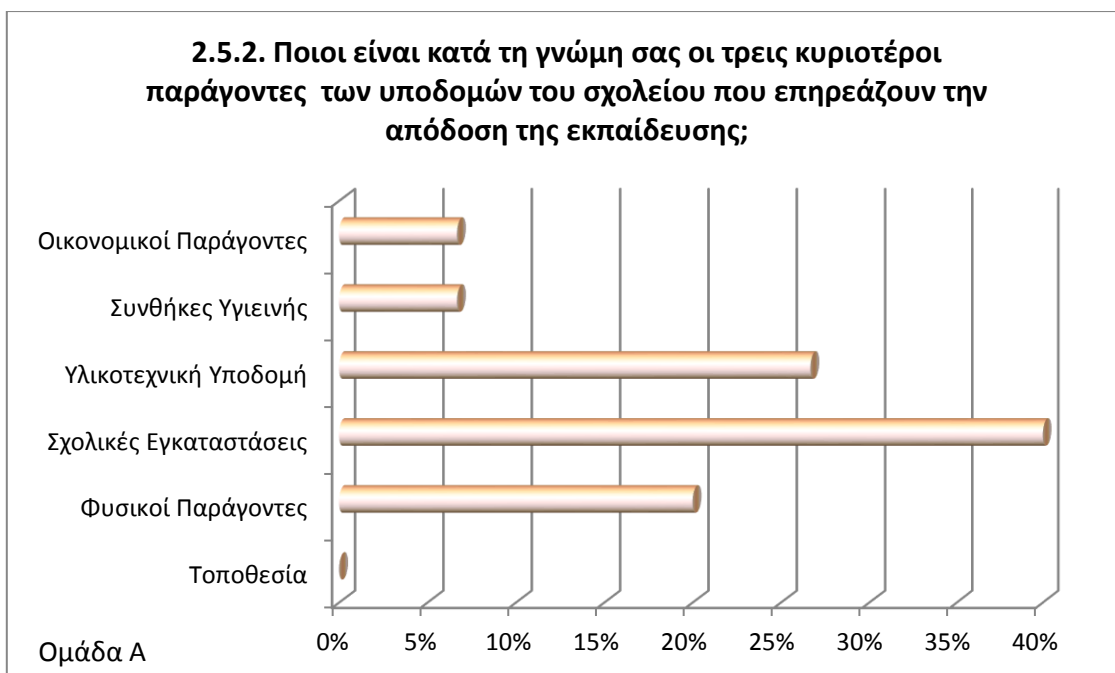
Το **40%** είναι λίγο ικανοποιημένοι, το **30%** αρκετά, **20%** πολύ και **10%** πάρα πολύ.

Εν συνεχεία, βλέπουμε αναλυτικά ποιοι θεωρούνται οι τρεις κυριότεροι παράγοντες των υποδομών του σχολείου που επηρεάζουν περισσότερο την απόδοση της εκπαίδευσης.

(Ερώτηση 2.5.2.)

Υποδομές	Συχνότητα	Ποσοστό
Τοποθεσία	0	0%
Φυσικοί Παράγοντες	3	20%
Σχολικές Εγκαταστάσεις	6	40%
Υλικοτεχνική Υποδομή	4	27%
Συνθήκες Υγιεινής	1	7%
Οικονομικοί Παράγοντες	1	7%

Πίνακας 9α: Σημαντικότεροι παράγοντες των υποδομών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

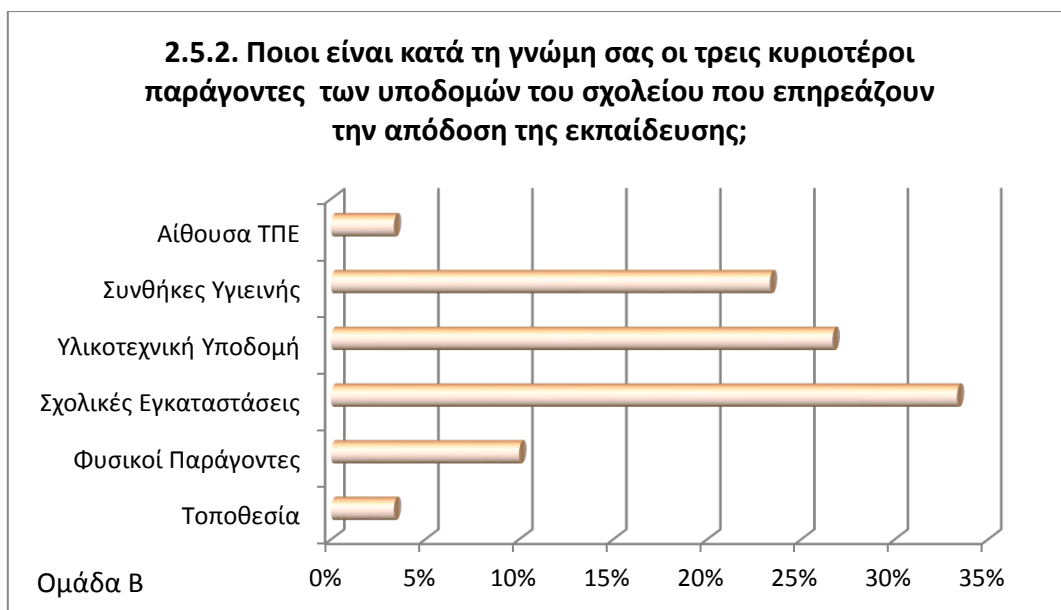

Γράφημα 9α: Σημαντικότεροι παράγοντες των υποδομών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Στην πρώτη θέση βρίσκουμε τις σχολικές εγκαταστάσεις με **40%** και ακολουθούν η υλικοτεχνική υποδομή και οι φυσικοί παράγοντες με **27%** και **20%** αντίστοιχα. Εκτός από τους παράγοντες που προτείνονται στο ερωτηματολόγιο, εδώ προστέθηκε ο παράγοντας της οικονομικής κατάστασης της σχολικής μονάδας.

Υποδομές	Συχνότητα	Ποσοστό
Τοποθεσία	1	3%
Φυσικοί Παράγοντες	3	10%
Σχολικές Εγκαταστάσεις	10	33%
Υλικοτεχνική Υποδομή	8	27%
Συνθήκες Υγιεινής	7	23%
Αίθουσα ΤΠΕ	1	3%

Πίνακας 9β: Σημαντικότεροι παράγοντες των υποδομών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Γράφημα 9β: Σημαντικότεροι παράγοντες των υποδομών που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

Και στη δεύτερη ομάδα την πρώτη θέση κατέχουν οι σχολικές εγκαταστάσεις με ποσοστό **33%**. Ακολουθούν η υλικοτεχνική υποδομή με **27%** και οι συνθήκες υγιεινής με **23%**. Οι φυσικοί παράγοντες κατέχουν το **10%**, η τοποθεσία **3%** ενώ προτείνεται και ένας ακόμα παράγοντας, η ύπαρξη ή όχι της αίθουσας ΤΠΕ. Προκαλλεί εντύπωση το χαμηλό ποσοστό της μεταβλητής τοποθεσία, που όπως είδαμε και στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας επηρεάζει πολύ την απόδοση της εκπαίδευσης.

Στις ενέργειες για βελτίωση (**Ερώτηση 2.5.3.**) οι εκπαιδευτικοί της πρώτης ομάδας προτείνουν ως πρώτο και βασικότερο βήμα τη χρηματοδότηση από το κράτος και όχι από χορηγούς, αλλά και την καλύτερη συνεργασία με άλλους φορείς (Δήμο, Περιφέρεια). Επίσης, τη δημιουργία ενδοσχολικής επιτροπής υπεύθυνης για επισκευές και αλλαγές των υπαρχουσών δομών. Σε γενική ομολογία όλοι επισημαίνουν ότι απαιτούνται περισσότερα εποπτικά υλικά, καλύτερες σχολικές εγκαταστάσεις, πιο σύγχρονες, καθώς για την εκπαίδευση δε φτάνουν το φιλότιμο και η διάθεση των εκπαιδευτικών.

Και στη δεύτερη ομάδα υποστηρίζουν ότι είναι απαραίτητη η επένδυση σε εποπτικά μέσα και σχολικές υποδομές. Τα σχολικά κτήρια πρέπει να έχουν λειτουργικές εγκαταστάσεις, εργαστήρια και βιβλιοθήκες. Όλες οι τάξεις οφείλουν να είναι εξοπλισμένες με σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, να είναι φωτεινές και καθαρές προσβάσιμες για όλα τα παιδιά, να είναι μεγαλύτερες ή να φιλοξενούν μικρότερο αριθμό μαθητών. Φυσικά τα κονδύλια πρέπει ν' απορροφούνται από όλα τα σχολεία και όχι μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα. Ακόμα, ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων μπορεί να κάνει ότι καλύτερο μπορεί για την βελτίωση των σχολικών εγκαταστάσεων και των συνθηκών υγιεινής. Μία πολύ ενδιαφέρουσα πρόταση για σχολικές μονάδες που υστερούν λόγω τοποθεσίας είναι η ενεργοποίηση της κοινωνικής ζωής μέσω αδελφοποίησης και επικοινωνίας με άλλες σχολικές μονάδες, επισκέψεις και οργάνωση εκδηλώσεων ώστε να ισοσταθμιστεί η κατάσταση.

Φτάνοντας στο τέλος της έρευνάς μας και στην **Ερώτηση 2.6.** σκιαγραφούνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τον διευθυντή της σχολικής μονάδας. Έχει τις αρμοδιότητες να επηρεάσει τη διοικητική και εκπαιδευτική διαδικασία και με ποιο τρόπο;

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ο διευθυντής έχει τη δυνατότητα να επηρεάζει διοικητικά, όχι όμως εκπαιδευτικά καθώς γι' αυτό είναι υπεύθυνος ο σχολικός σύμβουλος. Είναι συντονιστής της σχολικής μονάδας, επιβλέπει, παρεμβαίνει, καθοδηγεί, επιδιώκει συνεργασία μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών, ελέγχει εκπαιδευτικούς στα καθήκοντά τους (προσέλευση, εφημερία). Σύμφωνα με μία άποψη, βέβαια, είναι όμηρος του συλλόγου διδασκόντων των οποίων διεκδικεί τη ψήφο για να επανεκλεγεί, οπότε περιορίζονται κατά πολύ οι ενέργειες που θα μπορούσε να κάνει.

Οι απαντήσεις της δεύτερης ομάδας προδίδουν την επιθυμία ο διευθυντής να είναι ένα πρόσωπο που θα μπορεί να εμπνεύσει, να καθοδηγήσει, να γίνει συνοδοιπόρος. Δεν είναι αρμόδιος για την εκπαιδευτική διαδικασία, μπορεί όμως να επηρεάσει αρκεί να διοικεί και να

διδάσκει, ώστε να τυγχάνει αποδοχής. Ενώνει το σύλλογο με τη σωστή διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, επιλύει προβλήματα. Ο διευθυντής επηρεάζει το εκπαιδευτικό προσωπικό και το προδιαθέτει να συμπεριφέρεται ενεργητικά. Βασική αρμοδιότητα του είναι η διοικητική διαδικασία, με το μεράκι του όμως δίνει το παράδειγμα στους συναδέλφους. Μπορεί να κάνει προτάσεις στη κεντρική διοίκηση, να κάνει κριτική, να προτείνει λύσεις. Πρέπει να βρίσκεται σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων και γονέων και να επιδειώκει τη συνεργασία με άλλα σχολεία.

Τελευταίο κομμάτι της έρευνας μας συνιστά η **Ερώτηση 2.7**. Ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να ιεραρχήσουν όλες τις παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης με βάση την προσωπική τους άποψη για την σπουδαιότητά τους και έπειτα να αξιολογήσουν χρησιμοποιώντας την κλίμακα likert(από το 1(καθόλου) μέχρι το 5(πάρα πολύ)) πόσο σημαντικότερη θεωρούν την μια από την άλλη. Υπενθυμίζουμε τις 6 παραμέτρους: Κεντρική Οργάνωση, Πρόγραμμα Σπουδών, Εκπαιδευτικό Υλικό, Εκπαιδευτικοί, Υποδομές, Διευθυντής.

Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της συγκεκριμένης ερώτησης, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος **Criteria Weights Assessment through Prioritizations (WAP) using Linear Programming techniques and Visualizations** (Αξιολόγηση βαρών κριτηρίων μέσω προτεραιοτήτων χρησιμοποιώντας τεχνικές προγραμματισμού και απεικονίσεις) των Τσότσολα, Σπυριδάκου, Σίσκου και Σαλμών.

Πρόκειται για μια εξέλιξη της μεθόδου Simos. Σύμφωνα με τον Simos (1990), η μέθοδος αυτή επιτρέπει στον λήπτη αποφάσεων (ακόμη κι όταν δεν έχει εμπειρία στη λήψη αποφάσεων) να σκεφτεί τον τρόπο που θα εκφράσει την ιεράρχηση των διάφορων κριτηρίων ενός συνόλου στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου προβλήματος. Η μέθοδος στοχεύει στο να μεταδώσει στον αναλυτή όλες τις πληροφορίες που χρειάζεται για να οριστούν αριθμητικές

τιμές στα βάρη κάθε κριτηρίου του συνόλου. Η διαδικασία αυτή εφαρμόστηκε σε διάφορα πραγματικά προβλήματα και έγινε αποδεκτή από πολλούς λήπτες αποφάσεων. Αυτό προδίδει ότι οι πληροφορίες που γίνονται διαθέσιμες μέσω αυτής της διαδικασίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές όσον αφορά τις προτιμήσεις του λήπτη αποφάσεων. «Η μέθοδος του Simos, βέβαια, έχει ορισμένα μειονεκτήματα: 1) βασίζεται σε μία μη-πραγματική υπόθεση. Αυτό προκύπτει από την έλλειψη ουσιωδών πληροφοριών, όπως τονίζεται από τον Scharlig (1996), 2) οδηγεί στην ελλιπή επεξεργασία στοιχείων της ίδιας σημαντικότητας (δηλαδή του ίδιου βάρους)». (Σπανός, 2004)

Εδώ, λοιπόν, έρχεται η μέθοδος WAP (2016), η οποία προσπαθεί να καλύψει το κενό μεταξύ αυτού που παρουσιάζει κάποιος και αυτού που ισχύει στην πραγματικότητα. Η μέθοδος αυτή, προσπαθεί να διευκολύνει τους λήπτες της απόφασης όταν καλούνται να τοποθετήσουν τα κριτήρια σε μια σειρά σημαντικότητας, καθώς επίσης και να αυξήσει τη δύναμη των αποτελεσμάτων χωρίς να εμπλέκεται σε πολύπλοκα επίπεδα αλληλεπίδρασης και μπερδέματος. Για την αποτελεσματική εφαρμογή της, αναπτύχθηκε μια ενότητα λογισμικού που υποστηρίζει αυτή τη μέθοδο και ενσωματώθηκε στο σύστημα RAVI.

Πρώτο βήμα στην εφαρμογή της μεθόδου είναι η εισαγωγή του αριθμού των κριτηρίων και έπειτα η καταγραφή κατάταξής τους από το περισσότερο σημαντικό στο λιγότερο. Έπειτα η WAP σου ζητά να προσδιορίσεις ένα εύρος τιμών Z_{min} και Z_{max} για κάθε κριτήριο, δείχνοντας το πόσο σημαντικότερο είναι το ένα κριτήριο από το άλλο για κάθε ζευγάρι κριτηρίων διαδοχικών στην κατάταξη.

Στον ακόλουθο πίνακα, είναι καταγεγραμμένες οι απαντήσεις των 15 υποκειμένων της έρευνας, η σειρά δηλαδή με την οποία κατέταξαν τις 6 παραμέτρους. Ο αριθμός Borda μας προδίδει την κατάταξη των παραμέτρων. Η παράμετρος με τον μικρότερο αριθμό είναι

αυτή που θα βρίσκεται στην πρώτη θέση, ενώ αυτή με τον μεγαλύτερο, στην τελευταία. Στην τελευταία στήλη βλέπουμε και την κατάταξη(Ranking).

Παράμετροι	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	borda	Ranking
Κεντρική Οργάνωση	1	6	1	6	3	4	2	1	1	2	1	6	3	2	1	40	1
Πρόγραμμα Σπουδών	4	5	2	4	1	2	4	3	2	1	6	4	2	1	2	43	2
Εκπαιδευτικό Υλικό	5	3	6	1	6	3	1	4	3	3	5	5	6	4	3	58	4
Εκπαιδευτικός	3	1	4	2	4	5	3	2	4	5	4	1	1	3	4	46	3
Υποδομές	2	4	5	3	2	1	5	6	5	4	2	3	5	5	6	58	4
Διευθυντής	6	2	3	5	5	6	6	5	6	6	3	2	4	6	5	70	5

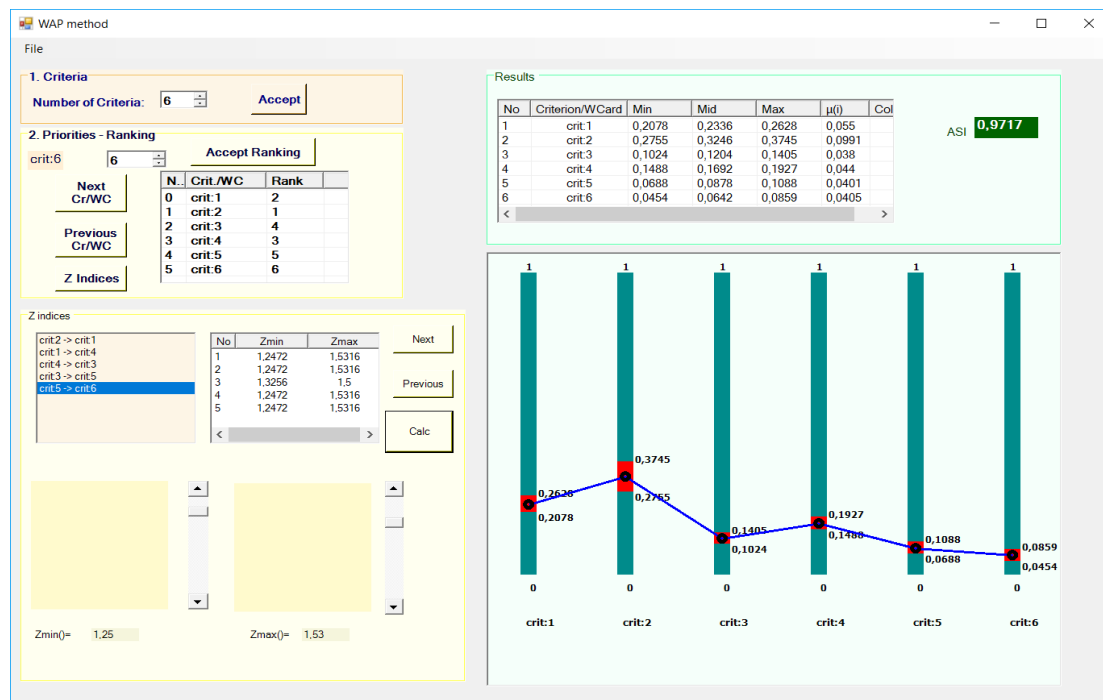
Πίνακας 10: Οι απαντήσεις στην ερώτηση κατάταξης των 6 παραμέτρων

Στον επόμενο πίνακα βλέπουμε τις βαρύτητες που απέδωσε το κάθε υποκείμενο στις παραμέτρους που επέλεξε, για να ξεχωρίσει τη σημαντικότητα τους σε σχέση με τις υπόλοιπες. Οι αριθμοί σημαίνουν: 1(καθόλου), 2 (λίγο), 3 (αρκετά), 4(πολύ), 5(πάρα πολύ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
5	4	3	5	5	5	3	2	3	2	2	5	3	2	2
5	4	4	5	4	5	4	2	4	2	3	5	3	2	5
5	4	3	4	5	4	4	3	5	2	3	5	3	3	5
5	3	3	3	5	5	5	2	5	2	3	5	2	2	5
5	3	2	3	3	4	3	2	5	2	4	5	2	2	5

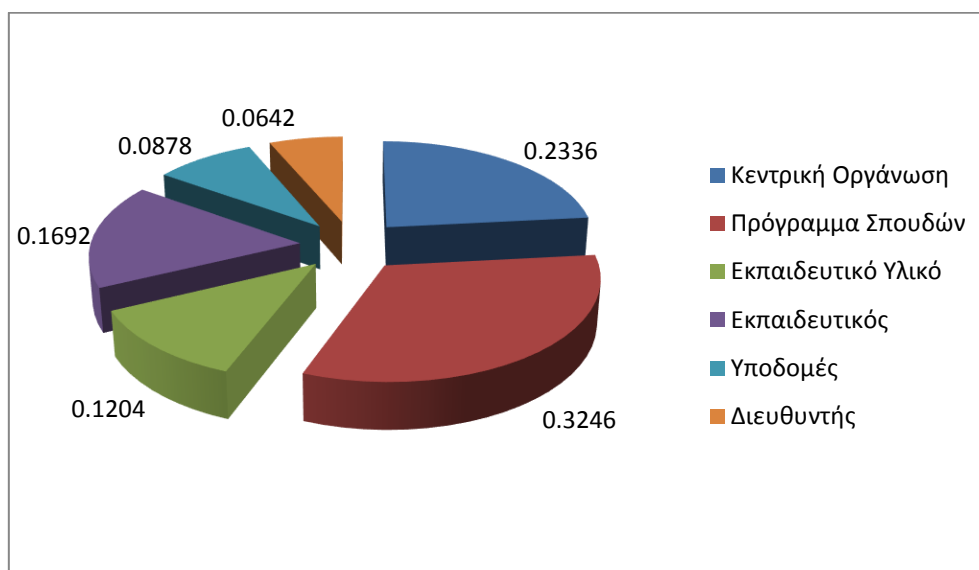
Πίνακας 11: Απαντήσεις στην ερώτηση πόσο πιο σημαντική θεωρείται την κάθε παράμετρο από την επόμενη της

Εφαρμόσαμε τη μέθοδο WAP με βάση όλα τα στοιχεία που συλλέξαμε, την κατάταξη και τον βαθμό βαρύτητας. Για κάθε έναν συμμετέχοντα βγαίνει ένας πίνακας και ένα γράφημα, όπως ενδεικτικά παραθέτουμε τα αποτελέσματα ενός εκ των συμμετεχόντων. Τα υπόλοιπα αποτελέσματα βρίσκονται αναλυτικά στο παράθεμα 2.

Εικόνα 1: Αποτελέσματα μεθόδου WAP ενός συμμετέχοντα

Τα αποτελέσματα της Βαρυκεντρικής Λύσης (Mid) του συγκεκριμένου ερωτηθέντα, μπορούν να απεικονιστούν σε ένα γράφημα πίτας, όπως βλέπουμε ακολούθως:

Γράφημα 10: Η κατάταξη των παραμέτρων ενός συμμετέχοντα στην έρευνα με βάση την μέθοδο WAP

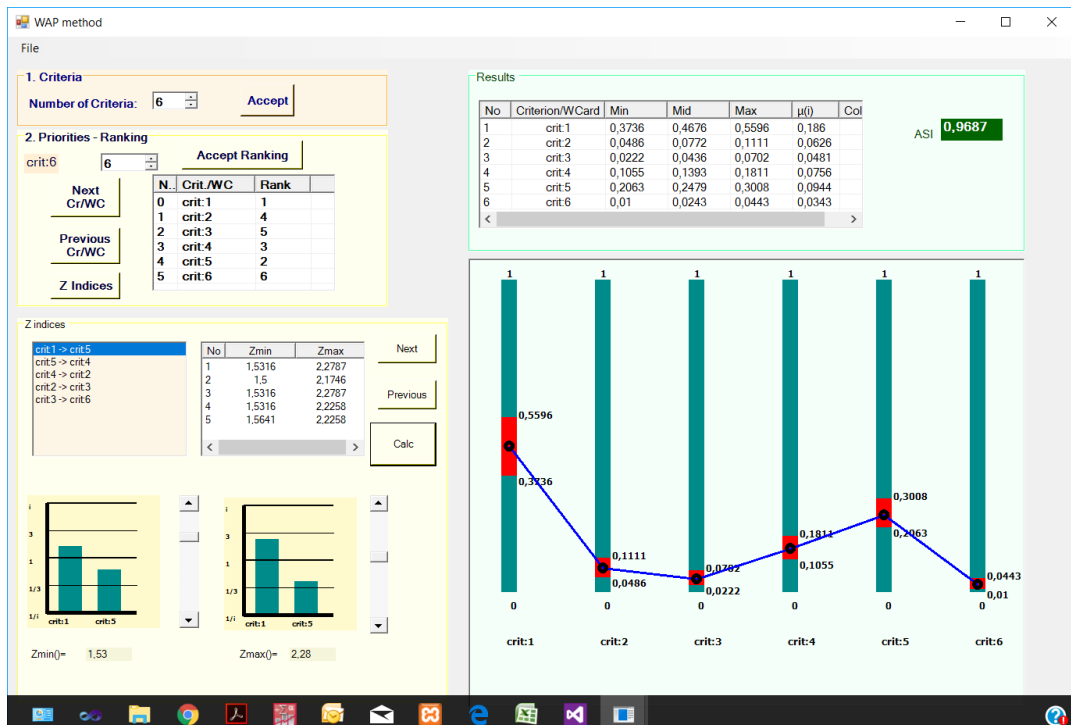
Αναλυτικά, λοιπόν, όπως προκύπτει από την μελέτη των αποτελεσμάτων του συγκεκριμένου ερωτηθέντα προκύπτει η εξής ταξινόμηση:

1. Πρόγραμμα Σπουδών
2. Κεντρική Οργάνωση
3. Εκπαιδευτικοί
4. Εκπαιδευτικό Υλικό
5. Υποδομές
6. Διευθυντής

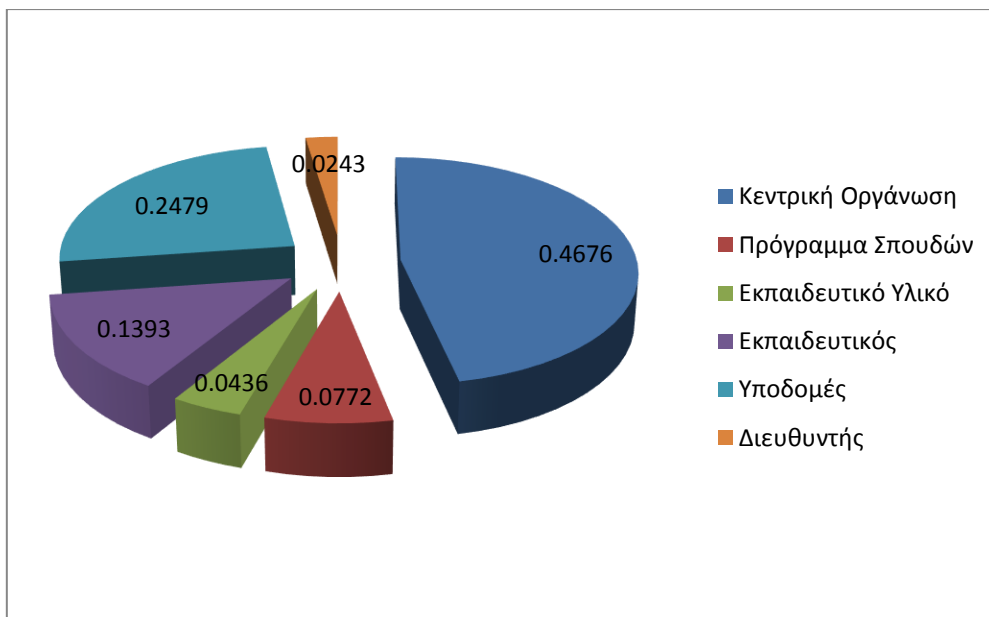
Συγκρίνοντας την ταξινόμηση του υποκειμένου πριν την εφαρμογή της μεθόδου WAP και μετά, με την προσθήκη του κριτηρίου της βαρύτητας, διαπιστώσαμε ότι οι ταξινομήσεις συμπίπτουν. Τα ποσοστά, όμως, που συγκέντρωσε η κάθε παράμετρος μας βοήθησαν να βγάλουμε πιο ασφαλή συμπεράσματα για τη σπουδαιότητα που αποδίδει στο καθένα.

Παρατηρούμε, λοιπόν, στο γράφημα ότι το Πρόγραμμα σπουδών αναδεικνύεται με μεγάλη διαφορά πρώτο με ποσοστό **32%**. Σημειώνει μια διόλου ευκαταφρόνητη διαφορά με το δεύτερο, την Κεντρική Οργάνωση, περίπου 10 μονάδες, η οποία συγκεντρώνει **23%**. Ο εκπαιδευτικός βρίσκεται στην τρίτη θέση με **16%**, ακολουθεί το Εκπαιδευτικό Υλικό με **12%**. Παρ' ότι η διαφορά τους δεν είναι πολύ μεγάλη, φαίνεται ξεκάθαρα η προτίμηση. Ακολουθούν με μονοψήφια ποσοστά οι Υποδομές, με **8%** και ο Διευθυντής με **6%**. Είναι σίγουρα άξιο σχολιασμού το ποσοστό που συγκεντρώνει η τελευταία παράμετρος της συγκεκριμένης κατάταξης, με ποσοστό μόλις 6%, διαφορά τεράστια από την πρώτη επιλογή.

Επιπροσθέτως, μπορούμε να παρακολουθήσουμε και τις επιλογές ενός ακόμα ερωτηθέντος. Παρακολουθούμε στην ακόλουθη εικόνα και γράφημα τα αποτελέσματα των απαντήσεων τους έπειτα από επεξεργασία με την μέθοδο WAP.

Εικόνα 2: Αποτελέσματα μεθόδου WAP ενός συμμετέχοντα

Γράφημα 11: Η κατάταξη των παραμέτρων ενός συμμετέχοντα στην έρευνα με βάση την μέθοδο WAP

Η ταξινόμηση που προκύπτει από την WAP συνάδει με την ταξινόμηση του ερωτηθέντος. Ωστόσο, τα ποσοστά με τις βαρύτητες ομολογούν περισσότερες πληροφορίες.

Η ταξινόμηση που προκύπτει είναι η εξής:

1. Κεντρική Οργάνωση
2. Υποδομές
3. Εκπαιδευτικός
4. Πρόγραμμα Σπουδών
5. Εκπαιδευτικό Υλικό
6. Διευθυντής

Η Κεντρική Οργάνωση αναδεικνύεται πρώτη με ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, **46%** ενώ το δεύτερο, οι Υποδομές ακολουθεί με τη μισή τιμή, **24%**. Οι τελευταίες παράμετροι παρουσιάζουν πάρα πολύ μικρά ποσοστά, ενώ η τελευταία στη σειρά παράμετρος, ο Διευθυντής συγκεντρώνει μόνο **2%** σε σημαντικότητα για τον συγκεκριμένο ερωτηθέντα.

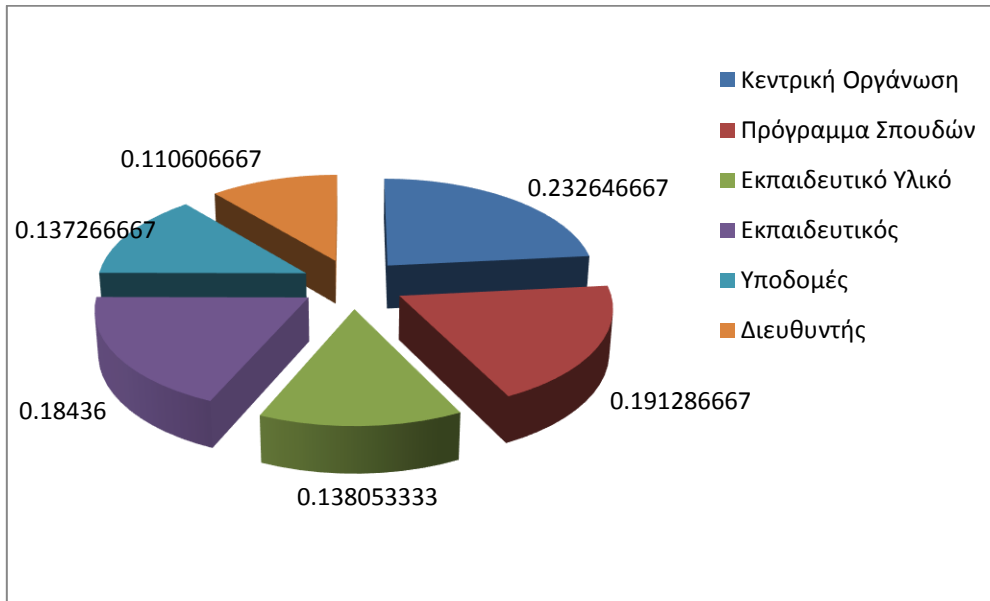
Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα καθενός, αν συγκριθούν με τα συνολικά αποτελέσματα. Το συνολικό αποτέλεσμα των Βαρυκεντρικών Λύσεων όλων των ερωτηθέντων της έρευνας μπορεί να απεικονιστεί ως εξής:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
0,4676	0,051	0,3506	0,0429	0,1537	0,0812	0,2552	0,3216	0,3809
0,0772	0,0722	0,2477	0,0867	0,4464	0,2454	0,1058	0,1677	0,2725
0,0436	0,1558	0,0583	0,4377	0,0333	0,131	0,3762	0,1193	0,174
0,1393	0,3287	0,1094	0,2372	0,0836	0,0445	0,1649	0,2315	0,0931
0,2479	0,0868	0,0774	0,1331	0,237	0,4691	0,0577	0,0677	0,0511
0,0243	0,22	0,1567	0,0625	0,0459	0,0289	0,0401	0,0921	0,0285

10	11	12	13	14	15	Average	Τυπική Απόκλιση
0,2321	0,3343	0,0224	0,1598	0,2336	0,4028	0,232647	0,143048817
0,168	0,0528	0,0729	0,2398	0,3246	0,2896	0,191287	0,115671004
0,0894	0,0819	0,0404	0,0574	0,1204	0,1521	0,138053	0,118573732
0,1223	0,1192	0,482	0,3574	0,1692	0,0831	0,18436	0,122191669
0,0654	0,2409	0,1331	0,0784	0,0878	0,0256	0,137267	0,116908662
0,3227	0,1709	0,2491	0,1072	0,0642	0,046	0,110607	0,092932844

Πίνακας 12: Οι Βαρυκεντρικές Λύσεις όλων των συμμετεχόντων της έρευνας

Τα αποτελέσματα μπορούν να γίνουν πιο κατανοητά στο ακόλουθο γράφημα:

Γράφημα 12: Η κατάταξη των παραμέτρων όλων των συμμετεχόντων της έρευνας με βάση την μέθοδο

Σύμφωνα με τον αριθμό Borda, όπως βλέπουμε στον πίνακα 10 πιο πάνω, η ταξινόμηση που προκύπτει είναι:

1. Κεντρική Οργάνωση
2. Πρόγραμμα Σπουδών
3. Εκπαιδευτικός
4. Εκπαιδευτικό Υλικό και Υποδομές
5. Διευθυντής

Όπως παρατηρούμε, την τέταρτη θέση μοιράζονται δύο παράμετροι. Τα αποτελέσματα της μεθόδου WAP, όπως απεικονίζονται στο γράφημα 12 μας βοηθούν να βγάλουμε μια πιο σαφή ταξινόμηση:

1. Κεντρική Οργάνωση **23,3%**
2. Πρόγραμμα Σπουδών **19,1%**

3. Εκπαιδευτικός **18,4%**
4. Εκπαιδευτικό Υλικό **13,8%**
5. Υποδομές **13,7%**
6. Διευθυντής **11,1%**

Πρώτη αναδεικνύεται η Κεντρική Οργάνωση με ένα αρκετά καλό ποσοστό σε σχέση με τις επόμενες παραμέτρους. Στη δεύτερη θέση έρχεται το Πρόγραμμα Σπουδών.

Παρατηρούμε να υπάρχει μικρή διαφορά με την παράμετρο του Εκπαιδευτικού, ωστόσο, είναι αρκετή για να γίνει ξεκάθαρα η διάκρισή τους. Ακόμα, με βάση τις

βαρύτερες, μπορούσαμε να οδηγηθούμε στο στοιχείο που αναδεικνύεται τελικά στην τέταρτη θέση και είναι το Εκπαιδευτικό Υλικό. Σημειώνει ένα ποσοστό πολύ κοντινό σε αυτό των Υποδομών. Δε φαίνεται να διαδραματίζει πολύ μεγαλύτερο ρόλο, αλλά σίγουρα κάποιον ώστε να διαφοροποιείται. Τέλος, και στην συνολική κατάταξη, όπως άλλωστε και στα δύο παραδείγματα που αναφέραμε παραπάνω, βρίσκεται ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας με ένα ποσοστό αρκετά μικρότερο από την πρώτη παράμετρο.

Κεφάλαιο 4^ο: Συμπεράσματα και Προτάσεις

4.1. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Με την παρούσα έρευνα στόχος ήταν η καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τους βασικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης. Η έρευνα βασίστηκε σε έξι βασικούς άξονες, όσοι και οι προς μελέτη παράγοντες. Πιο αναλυτικά, επιδιώχθηκε να καταγραφούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την Κεντρική Οργάνωση, το Πρόγραμμα Σπουδών, το Εκπαιδευτικό υλικό, τους Εκπαιδευτικούς, τις Υποδομές και τον Διευθυντή.

Περνώντας, λοιπόν, στην ανάλυση των ειδικών ερωτήσεων της έρευνας μας σκιαγραφούνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών ανά τομέα. Σχετικά με την **Κεντρική Οργάνωση** διακρίνουμε μια γενικότερη δυσαρέσκεια των εκπαιδευτικών η οποία παρατηρείται εντονότερη στην ομάδα των νεότερων εκπαιδευτικών και δικαιολογείται από την χρόνια δυσαρέσκεια λόγω της μη μονιμοποίησης αλλά και την κωλυσιεργία στην διαδικασία των προσλήψεων που προκαλεί δυσφορία κάθε χρόνο. Σχετικά τώρα με τα σημεία της Οργάνωσης που θεωρούν σημαντικότερα και τους επηρεάζουν περισσότερο είναι η ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών για τους μόνιμους εκπαιδευτικούς και το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο για τους αναπληρωτές. Οι επιλογές των ομάδων δικαιολογούνται από τη θέση τους. Το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο έχει δυσκολέψει πολύ τις διαδικασίες μονιμοποίησης των αναπληρωτών εκπαιδευτικών.

Όσον αφορά στις προτάσεις των εκπαιδευτικών για βελτίωση αυτού του τομέα, προκαλούν ενδιαφέρον. Πάνω από όλα δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να εκφράσουν την ανάγκη τους να ακούγεται πιο συχνά η φωνή τους. Βασικότερες προτάσεις είναι:

- μείωση της γραφειοκρατίας και ηλεκτρονική διοίκηση

- αμεσότητα στις απαντήσεις και μείωση των διευθύνσεων και των γραφείων
- εγκαίρως προσλήψεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις
- σταθερότητα
- οριοθέτηση καθηκόντων, υποχρεώσεων και δικαιωμάτων
- αξιολόγηση εκπαιδευτικών από αξιόπιστους και κοινωνικά αποδεκτούς φορείς
- οικονομική επένδυση στην εκπαίδευση

Συνεχίζουμε με τις απόψεις για το **Πρόγραμμα Σπουδών**. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σχετικά με αυτήν την παράμετρο οι εκπαιδευτικοί είναι αρκετά ικανοποιημένοι. Όσον αφορά στα βασικότερα σημεία των προγραμμάτων αναδεικνύονται η παιδαγωγική διάσταση και η διαθεματικότητα για την πρώτη ομάδα και ο φόρτος εργασίας τους για τη δεύτερη.

Βασικότερες προτάσεις για βελτίωση των αναλυτικών προγραμμάτων είναι οι:

- αναθεωρήσεις με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας, τις εξελίξεις της αγοράς και της τεχνολογικής προόδου, αλλά και έμφαση στην ελληνική παράδοση
- η ύπαρξη δημιουργικών δραστηριοτήτων και η απομάκρυνση από την αποστήθιση
- η καλλιέργεια των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων των παιδιών τους και η ύπαρξη σειράς και συνέχειας ανά τάξη και ανά βαθμίδα εκπαίδευσης
- η διαθεματικότητα
- η αναδιάρθρωση της ύλης και η ελαχιστοποίηση των σχολικών απαιτήσεων
- η στοχοθεσία με βάση την ηλικιακή ομάδα των μαθητών που δίνει έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα της γνώσης
- η εμπλοκή του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών
- Εναλλακτικές μέθοδοι διδασκαλίας, εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, ολιστική εκπαίδευση χωρίς πρωτεύοντα και δευτερεύοντα μαθήματα.

Όσον αφορά στο **Εκπαιδευτικό Υλικό** των σχολείων υπάρχει μια ερκετή ικανοποίηση χωρίς ωστόσο να μην υπάρχει και μια σειρά προτάσεων από τους εκπαιδευτικούς. Τα περισσότερα στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού αναδεικνύονται εξίσου σημαντικά και ίσως θα μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε από τις δύο ομάδες μας την παιδαγωγική διάσταση και τον τρόπο παρουσίασης τους.

Όσον αφορά στη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού, ως συνέχεια των αιτημάτων για τα προγράμματα σπουδών, οι εκπαιδευτικοί ζητούν:

- δραστηριότητες ενδιαφέρουσες για τα παιδιά και ύλη λιγότερη και σωστά τοποθετημένη στις τάξεις. επανασχεδιασμό των σχολικών βιβλίων με εκπαιδευτικό υλικό προσιτό και ενδιαφέρον στους μαθητές, με θέματα επίκαιρα που άπτονται της ηλικίας των μαθητών, καλύτερη διατύπωση και σαφήνεια στο περιεχόμενο όσο το δυνατόν πιο κοντά στον μέσο όρο των μαθητών
- συνέχεια της γνώσης από τάξη σε τάξη και ιδίως στην πρωτοβάθμια να δοθεί βάση στον τρόπο παρουσίασης
- συγγραφείς σχετικοί με την σχολική πραγματικότητα και ανοιχτοί σε νέες διδακτικές μεθόδους
- χρήση διαδραστικού πίνακα, Η/Υ, βιντεοπροβολέα και αίθουσας πειραμάτων.
Δημιουργία ολοκληρωμένων εφαρμογών σε Η/Υ που θα λειτουργούν συμπληρωματικά με το βιβλίο και απόκτηση σύγχρονων εκπαιδευτικών βοηθημάτων
- επιμορφώσεις και συναντήσεις των εκπαιδευτικών για ανταλλαγή καλών πρακτικών που θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη του το υπουργείο.

Σχετικά με τους **εκπαιδευτικούς** τα πρώτα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι η έντονη δυσαρέσκειά τους από την αξιολόγηση του επιπέδου των σπουδών που έλαβαν στα

πανεπιστήμια της χώρας. Μάλιστα, η δυσαρέσκεια των εκπαιδευτικών που τελείωσαν τις παιδαγωγικές ακαδημίες της χώρας με αυτών που τελείωσαν τα πιο σύγχρονα τετραετή παιδαγωγικά τμήματα, είναι αντίστοιχη. Όσον αφορά, τώρα, στην αποψη τους για την κατάρτισή τους σε θέματα αγωγής και διαχείρισης καταστάσεων που προκύπτουν στο πραγματικό περιβάλλον της σχολικής αίθουσας και πάλι κρίνουν ότι είναι ανεπαρκώς καταρτισμένοι ιδίως τα πρώτα χρόνια υπηρεσίας τους. Οι εκπαιδευτικοί της δεκαετίας είναι αρκετά καταρτισμένοι κι αυτό λόγω της εμπειρίας τους ή της προσωπικής τους διάθεσης για επιμορφώσεις. Οι νέοι εκπαιδευτικοί είναι άπειροι με μοναδικό εφόδιο τη διδασκαλία μέσα από σενάρια και υποθετικές προβληματικές καταστάσεις. Παρ' ότι οι δύο ομάδες μας ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και έχουν σπουδάσει υπό διαφορετικές συνθήκες, δε διακρίνουμε να υπάρχει καμιά ιδιαίτερη βελτίωση στο βάθος του χρόνου, αφού οι αδυναμίες στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών παραμένουν αισθητές.

Τελειώνοντας με την παράμετρο των εκπαιδευτικών, προτάσεις τους για βελτίωση είναι οι:

- διαρκείς επιμορφώσεις ενδοσχολικές ή εκτός διδακτικού χρόνου
- κοινωνικά μέτρα υπέρ τους
- αναδιαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων και των καθηγητικών σχολών-αύξηση της διάρκειας της πρακτικής άσκησης
- απόκτηση εμπειρίας δασκάλου δουλεύοντας πλάι σε κάποιον έμπειρο
- συχνότερος έλεγχος με ψυχομετρικά τεστ.

Σχετικά με τις υποδομές των σχολείων οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι ικανοποιημένοι σε ένα αρκετά καλό ποσοστό. Οι παράγοντες που θεωρήθηκε ότι επηρεάζουν περισσότερο την απόδοση της εκπαίδευσης είναι οι σχολικές εγκαταστάσεις και η

υλικοτεχνική υποδομή ενώ προκαλλεί εντύπωση το χαμηλό ποσοστό της μεταβλητής τοποθεσία, που όπως είδαμε και στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας επηρεάζει πολύ την απόδοση της εκπαίδευσης.

Στις ενέργειες για βελτίωση οι εκπαιδευτικοί προτείνουν:

- τη χρηματοδότηση από το κράτος και όχι από χορηγούς, αλλά και την καλύτερη συνεργασία με άλλους φορείς (Δήμο, Περιφέρεια)
- τη δημιουργία ενδοσχολικής επιτροπής υπεύθυνης για επισκευές και αλλαγές των υπαρχουσών δομών
- την ύπαρξη περισσότερων εποπτικών υλικών, καλύτερων σχολικών εγκαταστάσεων και πιο σύγχρονων, με εργαστήρια και βιβλιοθήκες.
- τάξεις εξοπλισμένες με σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, φωτεινές και καθαρές προσβάσιμες για όλα τα παιδιά, μεγαλύτερες που να φιλοξενούν μικρότερο αριθμό μαθητών
- απορρόφηση των κονδυλίων από όλα τα σχολεία και όχι μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα
- ενεργοποίηση της συμμετοχής του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων για την βελτίωση των σχολικών εγκαταστάσεων και των συνθηκών υγιεινής.
- ενεργοποίηση της κοινωνικής ζωής μέσω αδελφοποίησης και επικοινωνίας με άλλες σχολικές μονάδες, επισκέψεις και οργάνωση εκδηλώσεων

Τέλος, σχετικά με τον διευθυντή της σχολικής μονάδας, συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι έχει την δυνατότητα να επηρεάσει διοικητικά με πάρα πολλούς τρόπους όχι όμως εκπαιδευτικά, καθώς γι' αυτό είναι υπεύθυνος ο σχολικός σύμβουλος.

Είναι συντονιστής της σχολικής μονάδας, επιβλέπει, παρεμβαίνει, καθοδηγεί, επιδιώκει συνεργασία μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών, ελέγχει εκπαιδευτικούς στα καθήκοντά τους (προσέλευση, εφημερία). Οι νεότεροι εκπαιδευτικοί αναζητούν σε αυτόν το πρόσωπο που θα τους εμπνεύσει, καθοδηγήσει, γίνει συνοδοιπόρος τους. Ο διευθυντής επηρεάζει το εκπαιδευτικό προσωπικό και το προδιαθέτει να συμπεριφέρεται ενεργητικά. Εκτός αυτού είναι εκείνος που πρέπει να κάνει προτάσεις στη κεντρική διοίκηση, να κάνει κριτική, να προτείνει λύσεις.

Τελειώνοντας και μελετώντας τις απαντήσεις της τελευταίας ερώτησης σχετικά με την ταξινόμηση των παραμέτρων με βάση τη σπουδαιότητά τους, μπορούμε να βγάλουμε μερικά επιπλέον συμπεράσματα:

- Το σημαντικότερο στοιχείο αναδεικνύεται η Κεντρική Οργάνωση. Η δυσαρέσκεια των εκπαιδευτικών από την Κεντρική Οργάνωση όπως παρουσιάζεται στις απαντήσεις τους είναι τεράστια. Το γεγονός ότι την βάζουν στην πρώτη θέση της κατάταξης και της αποδίδουν τόσο μεγάλη σπουδαιότητα, δικαιολογεί την έντονη δυσαρέσκειά τους σε περίπτωση που αυτή δε λειτουργεί σωστά. Ίσως βέβαια να αναδείχτηκε ως πιο σημαντικό στοιχείο, λόγω αυτής της δυσαρέσκειας.
- Οι εκπαιδευτικοί είναι σχετικά ικανοποιημένοι από το Προγράμματα Σπουδών και το Εκπαιδευτικό Υλικό χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχει ανάγκη για βελτίωση. Αποτελούν δύο στοιχεία τα οποία θεωρούνται πολύ σημαντικά για την απόδοση της εκπαίδευσης.
- Ο εκπαιδευτικός καταλαμβάνει πολύ σημαντική θέση για την απόδοση της εκπαίδευσης και όμως οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ανικανοποίητοι από το πρόγραμμα σπουδών τους και την ετοιμότητά τους στη διαχείριση δύσκολων

καταστάσεων. Βελτιώσεις στο επίπεδο κατάρτισής τους θα δώσουν μεγάλη ώθηση στο επίπεδο της εκπαίδευσης.

- Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν αρκετά έως και πολύ ικανοποιημένοι από τους υποδομές των σχολείων τους. Ίσως το γεγονός ότι δεν έχουν αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα σε αυτόν τον τομέα, τους οδήγησε στην εκτίμηση ότι είναι ένας παράγοντας όχι και τόσο σημαντικός.
- Σχετικά με τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας, συμπεραίνουμε ότι ο ρόλος του θεωρείται περισσότερο διεκπεραιωτικός. Παρ' ότι πιστεύουν ότι πρέπει να περιορίζεται στα διοικητικά του καθήκοντα, οι απόψεις τους για την γενικότερη συμβολή του, του προσδίδουν άλλο κύρος. Μπορεί να εμπνεύσει, να καθοδηγήσει, να ενώσει. Πάραυτα, αναδεικνύεται τελευταίος ως προς την συμβολή του στην απόδοση της εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

Αναφορά σε βιβλία

- Kokkinos, C.M. (2007). *Job stressors, personality and burnout in primary school teachers. British Journal of Educational Psychology* 77: 229-243.
- Παπαγεωργίου, Η. (2002). *Ο διευθυντής και ο αυτοσεβασμός του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Παπαναούμ, Ζ. (2008). *Για ένα καλύτερο Σχολείο: Ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών*. Στον: Βλάχος, Δ., έκδ. *Εκπαίδευση και Ποιότητα στο Ελληνικό Σχολείο. Εισηγήσεις Διημερίδων. 20-21 Μαρτίου 2008 Αθήνα και 17-18 Απριλίου 2008 Θεσσαλονίκη*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 54-61.
- Παπαναούμ, Ζ. (2005). *Ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική τους ανάπτυξη: Γιατί, πότε, πώς;*. Στον: Μπαγάκη, Γ., έκδ. *Επιμόρφωση και Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 82-91.
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παπαστυλιανού, Α. Πολυχρονόπουλος, Μ. (2007). *Επαγγελματική εξουθένωση, κατάθλιψη, ασάφεια και σύγκρουση ρόλων στους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ψυχολογία: Το περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας*, 14, 367-391.
- Papastylianou, D., Kaila, M., Polychronopoulos, M. (2009). *Teachers' burnout, depression, role conflict – Ambiguity. Journal of Social Psychology of Education*, 12, 295-314.
- Σαΐτης, Χ. (2008). *Ο διευθυντής στο δημόσιο σχολείο*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

- Σαΐτης, Χ. (2007). *Ο Διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο. Από την θεωρία...στην πράξη* (3^η έκδ.). Αθήνα: έκδ. ίδιου.
- Σπανός Σταμάτης (2004). *Αναλυτική Μελέτη Πολυκριτηριακών Μεθόδων Λήψης Αποφάσεων*. Διπλωματική Εργασία για το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο.
- Στιβακτάκης, Ε. (2006). Ο διευθυντής του σχολείου ως φορέας και αντικείμενο αξιολόγησης. Συγκριτική μελέτη των απόψεων διευθυντών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Ρόδος.
- Τσιάκκρος, Α. (2012). *Το επαγγελματικό Άγχος των Διευθυντικών Στελεχών (πηγές που το προκαλούν και τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης)*. Αθήνα: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΙΩΝ

Αναφορά σε επιστημονικά άρθρα

- Tsotsolas, Spyridakos, Siskos, Salmon (2016). *Criteria Weights Assessment through Prioritizations (WAP) using Linear Programming techniques and Visualizations*.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Αγωνιστική Ανεξάρτητη Παρέμβαση Έβρου. (2016). *Έρευνα: Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν χρήματα για τα βασικά και αυτό υποβαθμίζει και την ποιότητα εργασίας*. Ανασύρθηκε στις 28/9/2017 από την http://agonsysp.blogspot.gr/2016/05/blog-post_60.html
- Αμπελά, Σ.Μ., Τεχνικός Ασφαλείας (2015). *Ποιοι είναι οι φυσικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις συνθήκες εργασίας*. Ανασύρθηκε στις 30/8/2017 από την <http://www.dikigorosergatologos.gr/index.php/gnomi-ton-eidikon/item/2301-poioi-einai->

oi-fisikoi-paragontes-pou-epireazoun-tis-sinthikes-ergasias/2301-poi-oi-einai-oi-fisikoi-paragontes-pou-epireazoun-tis-sinthikes-ergasias.html

- Αντώνιος Περδικάρης. *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Υλικού*. Ανασύρθηκε στις 15/12/2017 από την <https://www.slideshare.net/aperdikar/ss-6508162>
- Γερογιάννης, Μπούρας. *Αναλυτικά προγράμματα-σχολικά εγχειρίδια. Σχεδιασμός Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών-Νέες Τάξεις*. Ανασύρθηκε στις 5/1/2018 από την <http://conf2007.edu.uoi.gr/Praktika/482-605.pdf>
- Κεπενού, Ε. (2015). *Επαγγελματική Εξουθένωση, ικανοποίηση και ψυχικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών*. Ανασύρθηκε στις 28/9/2017 από την <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/9011/1/BURNOUT.pdf>
- Λεμονή, Ι., Κολεζάκης, Α. (2013). *Το πολυσύνθετο έργο του Διευθυντή Σχολικής Μονάδας και η έλλειψη σχετικής κατάρτισης του στη «Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων», Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος», τόμος 1, τεύχος 3 :165-184*. Ανασύρθηκε στις 16/08/2017 από την <http://www.educircle.gr/periodiko/images/teuxos/2013/3/teuxos3-a10.pdf>
- Οικονομική κρίση και σχολείο. Ανασύρθηκε στις 30/9/2017 από την http://users.sch.gr/akoptsi/images/7perif_docs/Arthra_Epistimonika/oikonomikh_krish_sxoleio.pdf
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών*. Ανασύρθηκε από την http://www.pi-schools.gr/paideia_dialogos/analitika-programata.pdf
- Σαίτης, Χ., (2008α). *Εκπαιδευτική πολιτική και διοίκηση*. Αθήνα ΟΑΕΔ. Ανασύρθηκε στις 14/10/2017 από την http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=1093&bitstream=1093_01#page/62/mode/1up

- Σιατήρα, Σ. (2013). *Η επίδραση των σχολικών παραγόντων στο εργασιακό περιβάλλον του εκπαιδευτικού προσωπικού: Μια συστημική και ερευνητική προσέγγιση*. Ανασύρθηκε στις 19/9/2017 από την <http://de.teilar.gr/sectionAttachments/542/%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%A1%CE%91.pdf>
- Στεργιοπούλου, Ε. *Ανεργία. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της*. Ανασύρθηκε στις 31/7/2017 από την <http://www.rnews.gr/el/news.php?n=1493>
- Συμβουλευτικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Ψυχικής Υγείας (Σ.Κ.Ε.Π.Ψ.Υ). *Οι επιπτώσεις της Ανεργίας στην Ψυχολογία του Ανέργου*. Ανασύρθηκε στις 26/9/2017 από την <http://www.skepsy.gr/el/articles/121-2011-02-14-16-23-02.html>
- ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ (τεύχος 99-100). *Ο Αποτελεσματικός Διευθυντής του Σχολείου*. Ανασύρθηκε στις 14/10/2017 από την http://www.taekpaideutika.gr/ekp_99-100/09.pdf
- ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ (τεύχος 107-108). *Η σπουδαιότητα των Παραγόντων «Υλικοτεχνική Υποδομή» και «Πόροι» στις εκπαιδευτικές διεργασίες*. Ανασύρθηκε στις 14/10/2017 από την http://www.taekpaideutika.gr/ekp_107-108/04.pdf
- *Υγιεινή και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας*. Ανασύρθηκε στις 26/7/2017 από την <http://www.eng.ucy.ac.cy/EFM/Safety/1.pdf>
- Χατζηπέμος, Θ. *Burnout: Η «νόσος» που προσβάλλει και τους έλληνες εκπαιδευτικούς*. Ανασύρθηκε στις 27/8/2017 από την <http://www.dide.ait.sch.gr/attachments/article/253/Burnout.pdf>
- 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Προγράμματα Σπουδών - Σχολικά εγχειρίδια: Από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον». Ανασύρθηκε στις 4/2/1018 από την <http://www.ekedisy.gr/1o-panellinio-sinedrio-programmata-spouidon--scholika-egchiridia-apo-to-parelthon-sto-paron-ke-to-mellon/>

Παράρτημα 1

Ερωτηματολόγιο

Το παρόν ερωτηματολόγιο καταρτίστηκε από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια Μπέλτση Ελένη στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας με τίτλο «Συστημική προσέγγιση για τον προσδιορισμό των παραμέτρων που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης» του μεταπτυχιακού Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι Πειραιά. Τα στοιχεία σας θα κρατηθούν απόρρητα και δε θα κοινοποιηθούν σε τρίτους. Η συνεργασία σας θα είναι πολύτιμη.

1. Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο: Άρρεν Θήλυ
2. Ηλικία:
3. Χρόνια προϋπηρεσίας:
4. Επίπεδο σπουδών: Τ.Ε Π.Ε. Μεταπτυχιακό
5. Βαθμίδα Εκπαίδευσης: Α/θμια Β/θμια
6. Είδος Σχολείου: Δημόσιο Ιδιωτικό

2. Παράμετροι που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης

2.1. Οργάνωση

1. Από το 1 έως το 5 πόσο ικανοποιημένοι είστε από την κεντρική οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος;

1(καθόλου) 2(λίγο) 3(αρκετά) 4(πολύ) 5(πάρα πολύ)

2. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα 3 κυριότερα σημεία στην οργάνωση της εκπαίδευσης που επηρεάζουν την απόδοση των σχολικών μονάδων;

- Αυστηρό θεσμικό πλαίσιο
- Συγκεντρωτική οργανωτική δομή
- Ύπαρξη πολλών οργάνων και υπηρεσιών
- Αρμοδιότητες και καθήκοντα εκπαιδευτικών
- Αρμοδιότητες διοικητικών στελεχών
- Αυτοδιοίκηση των σχολικών μονάδων
- Άλλο:.....

3. Ποιες ενέργειες προτείνετε για τη βελτίωση της οργάνωσης του υπουργείου;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2.Πρόγραμμα Σπουδών

1. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από το πρόγραμμα σπουδών;

1(καθόλου) 2 (λίγο) 3 (αρκετά) 4(πολύ) 5(πάρα πολύ)

2. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα 3 κυριότερα στοιχεία των προγραμμάτων σπουδών(αναλυτικά προγράμματα) που επηρεάζουν περισσότερο την απόδοση της εκπαίδευσης ;

- Παιδαγωγική Διάσταση
- Πληρότητα
- Συνεκτικότητα
- Διαθεματικότητα

- Φόρτος Εργασίας
- Σαφής στοχοθεσία
- Προσδιορισμός εκπαιδευτικών εμπειριών
- Άλλο:.....

3. Ποιες ενέργειες προτείνετε για βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3.Εκπαιδευτικό Υλικό

1. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από το εκπαιδευτικό υλικό (σχολικά εγχειρίδια, εποπτικά μέσα);

1(καθόλου) 2 (λίγο) 3 (αρκετά) 4(πολύ) 5(πάρα πολύ)

2. Ποια είναι τα τρία στοιχεία που συμπεριλαμβάνει το εκπαιδευτικό υλικό και κατά τη γνώμη σας επηρεάζουν περισσότερο την εκπαιδευτική διαδικασία;

- Παιδαγωγική Διάσταση
- Πληρότητα
- Συνεκτικότητα
- Σαφήνεια
- Τρόπος Παρουσίασης
- Τρόπος γραφής
- Εποπτικό υλικό
- Τεχνική επάρκεια
- Άλλο:.....

3. Ποιες ενέργειες προτείνετε για βελτίωση;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.4.Εκπαιδευτικοί

1. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από το επίπεδο της κατάρτισης που λάβατε πριν βρεθείτε στο εργασιακό περιβάλλον;

1(καθόλου) 2 (λίγο) 3 (αρκετά) 4(πολύ) 5(πάρα πολύ)

2. Πόσο καταρτισμένοι είναι οι εκπαιδευτικοί κατά τη γνώμη σας σε θέματα αγωγής και στη διαχείριση καταστάσεων που προκύπτουν στο πραγματικό περιβάλλον της σχολικής αίθουσας;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Ποιες προτάσεις θα κάνατε για τη βελτίωσή τους;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.5.Υποδομές

1. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις υποδομές του σχολείου σας;

1(καθόλου) 2 (λίγο) 3 (αρκετά) 4(πολύ) 5(πάρα πολύ)

2. Ποιοι είναι κατά τη γνώμη σας οι τρεις κυριότεροι παράγοντες των υποδομών του σχολείου που επηρεάζουν την απόδοση της εκπαίδευσης;

- Τοποθεσία
- Φυσικοί παραγοντες(κλίμα, θορυβος)
- Σχολικές εγκαταστάσεις
- Υλικοτεχνική υποδομή
- Συνθήκες Υγιεινής
- Άλλο:.....

3. Ποιες ενέργειες προτείνετε για βελτίωση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.6.Διευθυντής

Πιστεύετε ότι ο διευθυντής έχει τις αρμοδιότητες να επηρεάσει τη διοικητική και εκπαιδευτική διαδικασία και με ποιο τρόπο;

.....

.....

.....

.....

.....

2.7. Ιεραρχήστε τις παραμέτρους (Κεντρική Οργάνωση, Πρόγραμμα Σπουδών, Εκπαιδευτικό Υλικό, Εκπαιδευτικοί, Υποδομές, Διευθυντής) σύμφωνα με το ποια θεωρείτε εσείς σημαντικότερη για την απόδοση της εκπαίδευσης.

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....
- 6).....

Πόσο πιο σημαντική θεωρείτε την παράμετρο που επιλέξατε από την επόμενη της;				
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

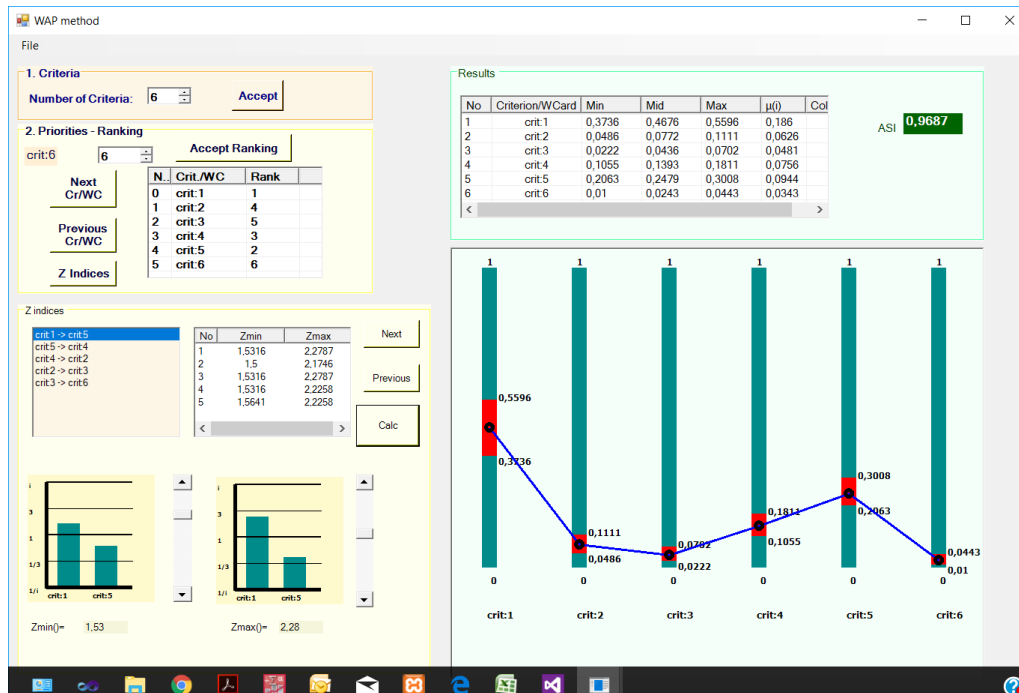
1(καθόλου)	2 (λίγο)	3 (αρκετά)	4(πολύ)	5(πάρα πολύ)
------------	----------	------------	---------	--------------

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

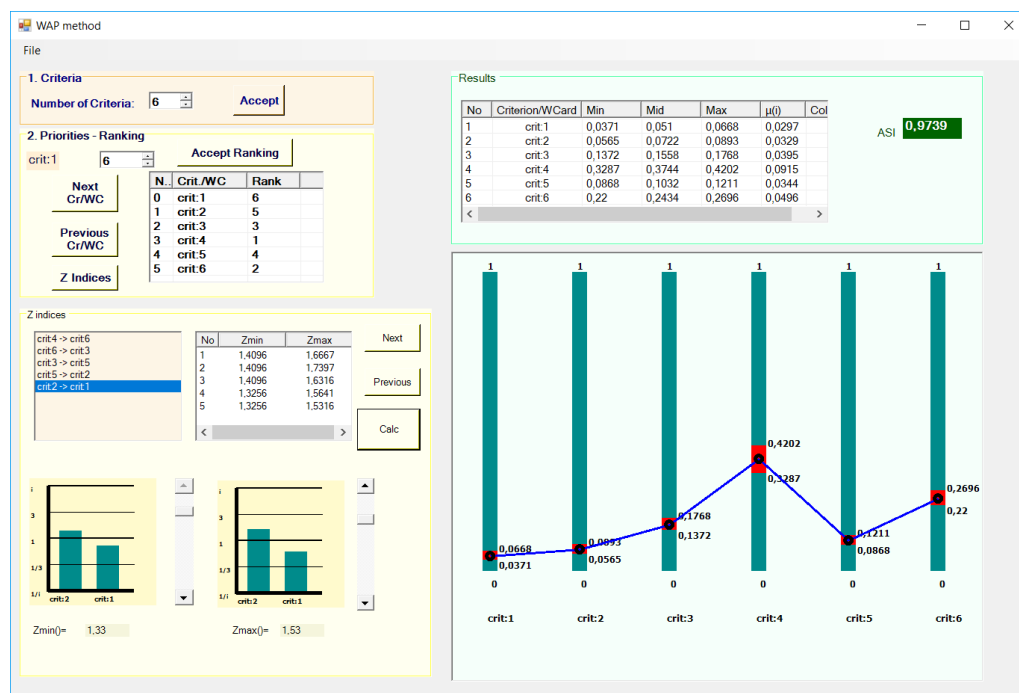
Παράρτημα 2

Αποτελέσματα εφαρμογής της μεθόδου WAP στα δεδομένα της ερώτησης 2.7. του ερωτηματολογίου.

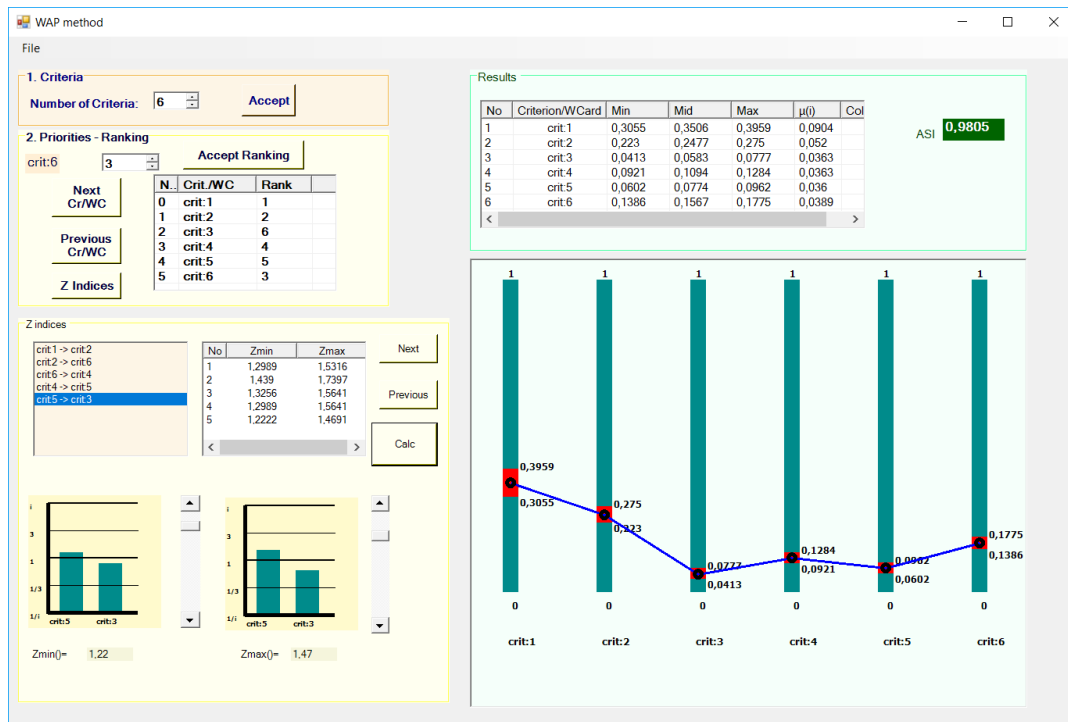
1^{ος} συμμετέχων

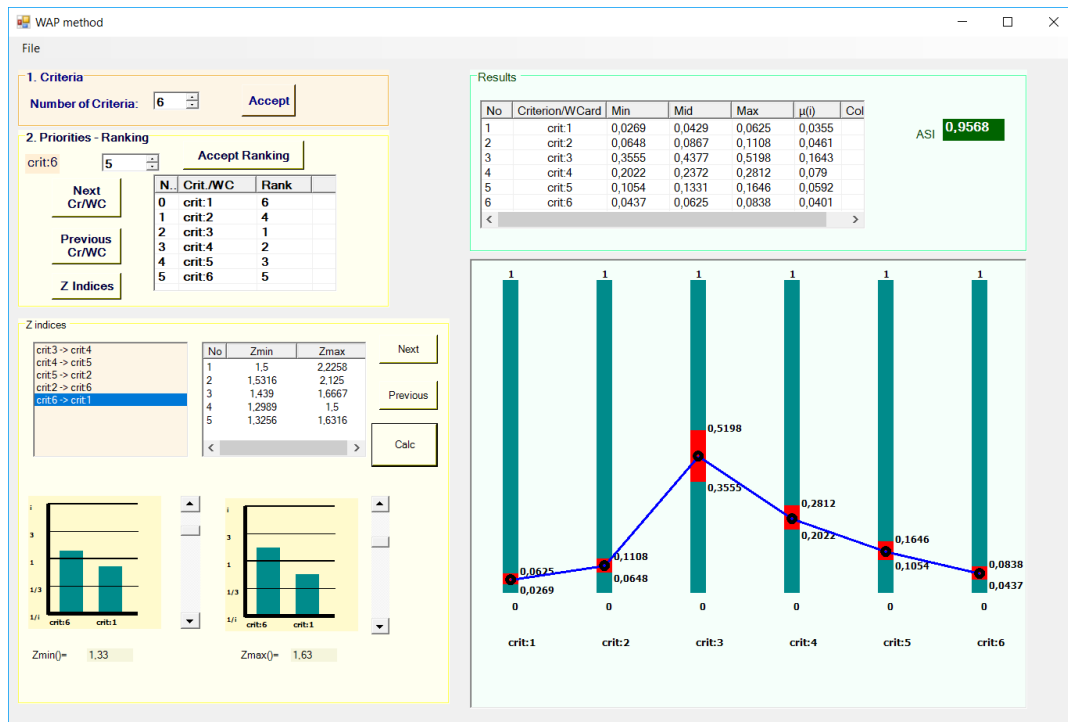
2^{ος} συμμετέχων

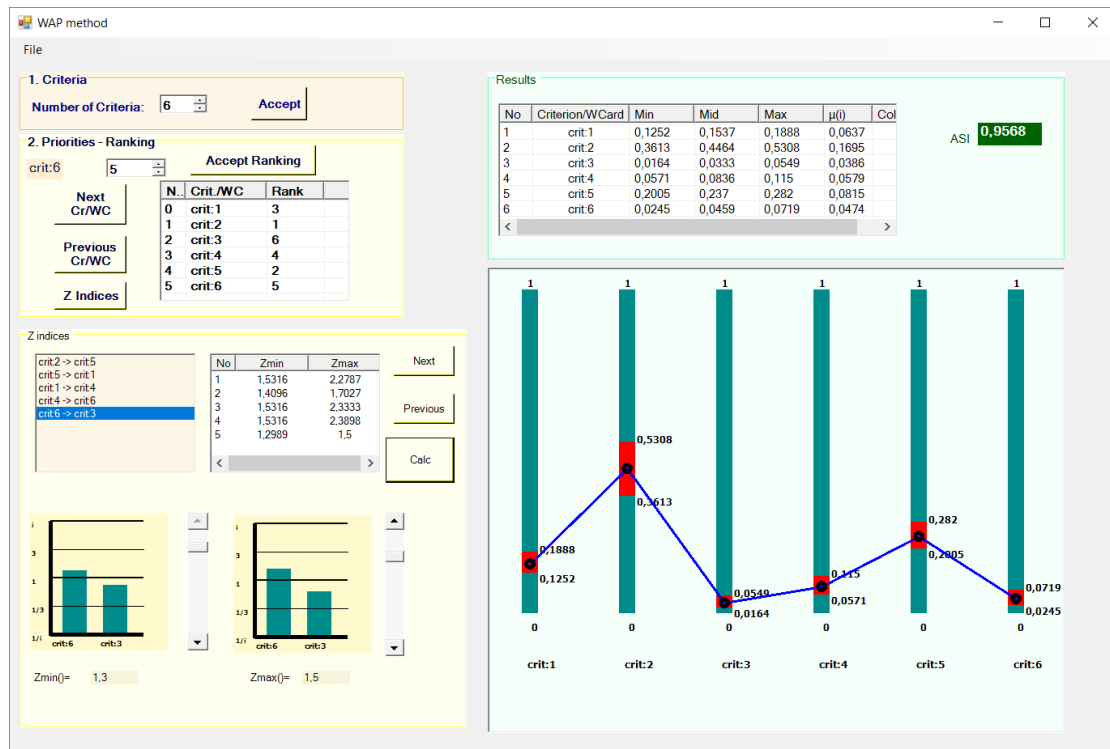
3^{ος} συμμετέχων

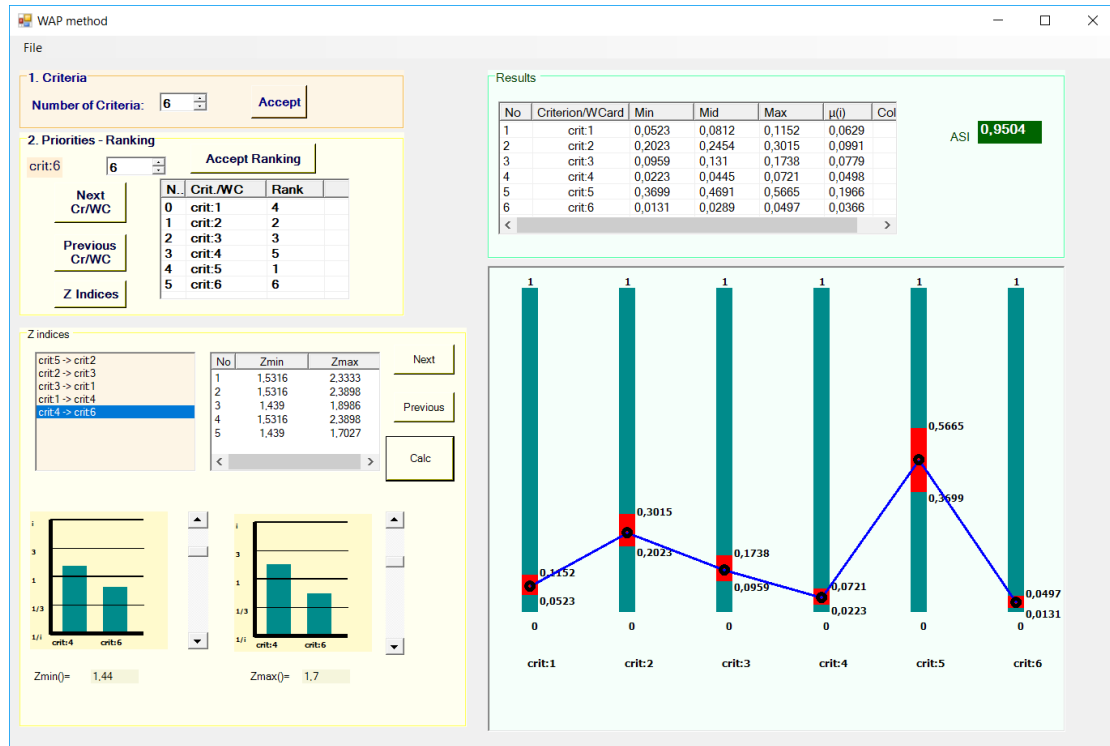
4^{ος} συμμετέχων

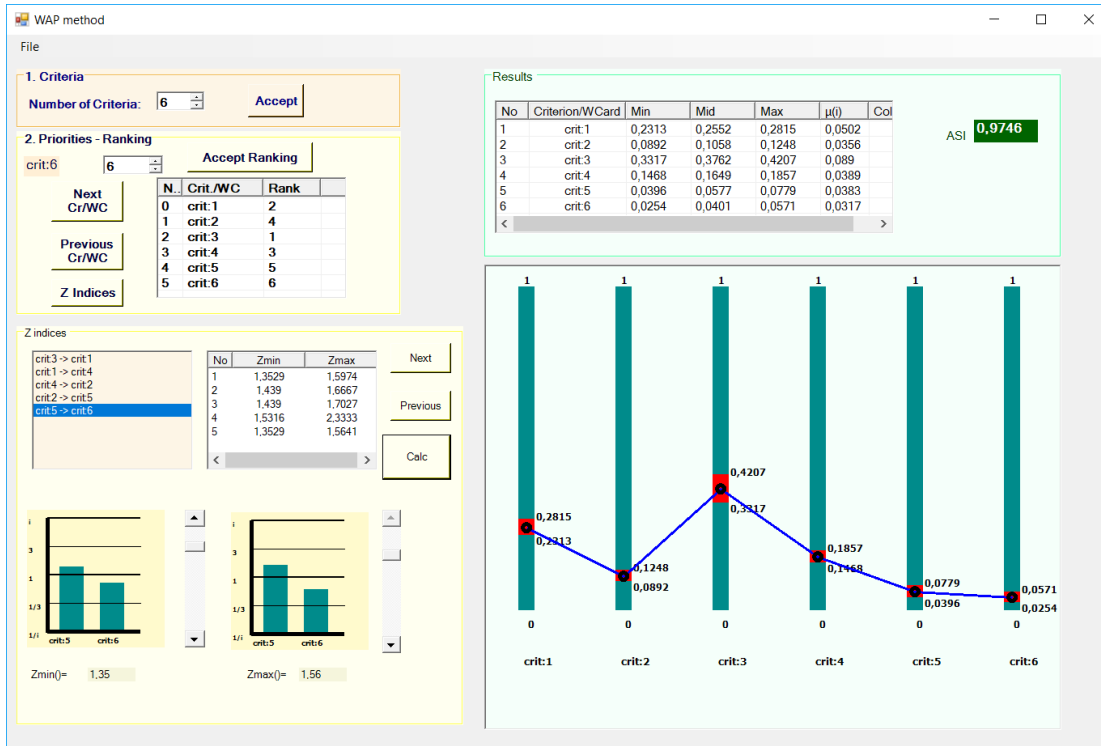
5^{ος} συμμετέχων

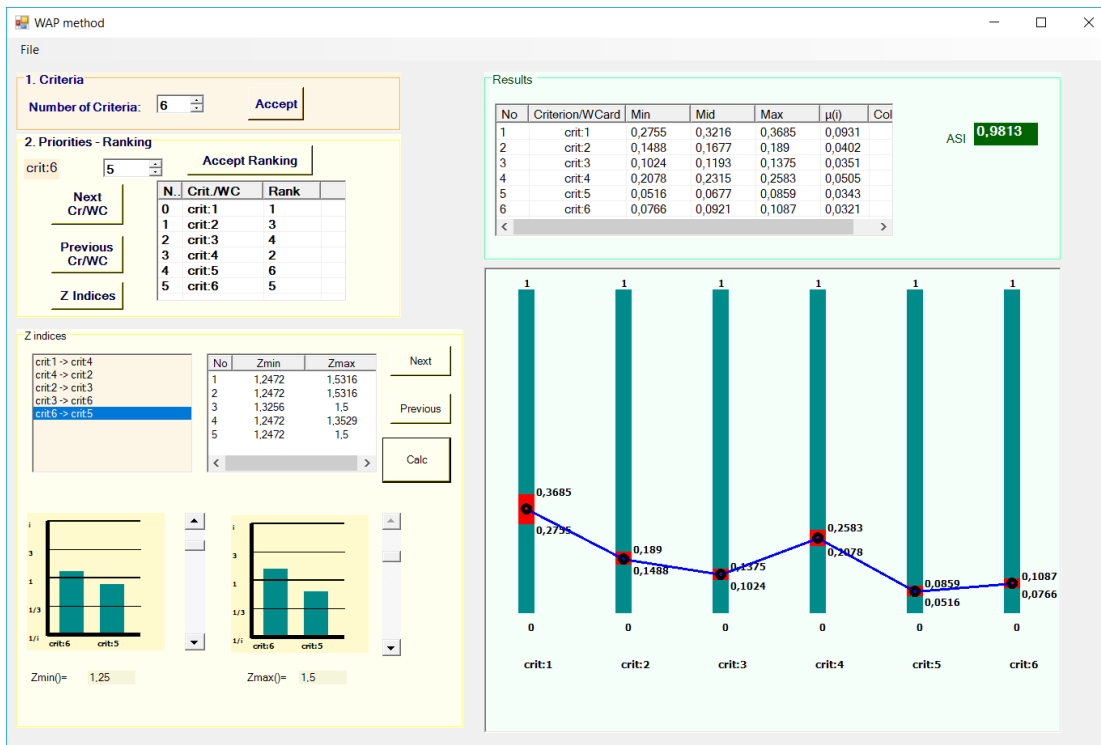
6^{ος} συμμετέχων

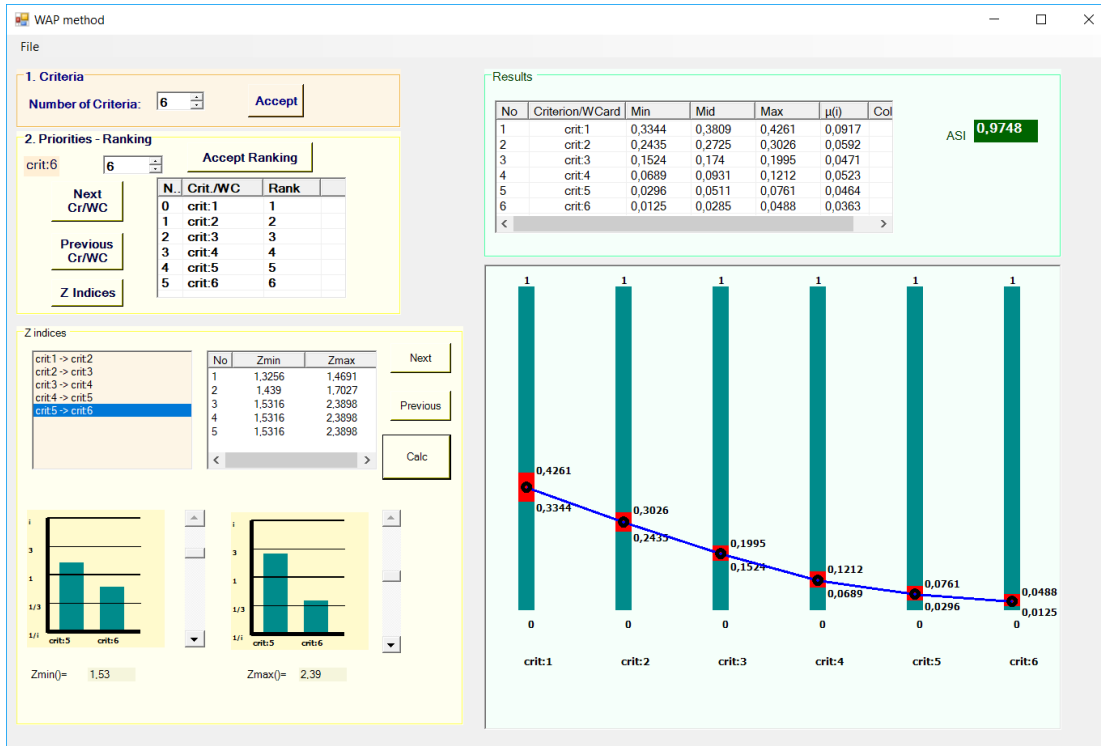
7^{ος} συμμετέχων

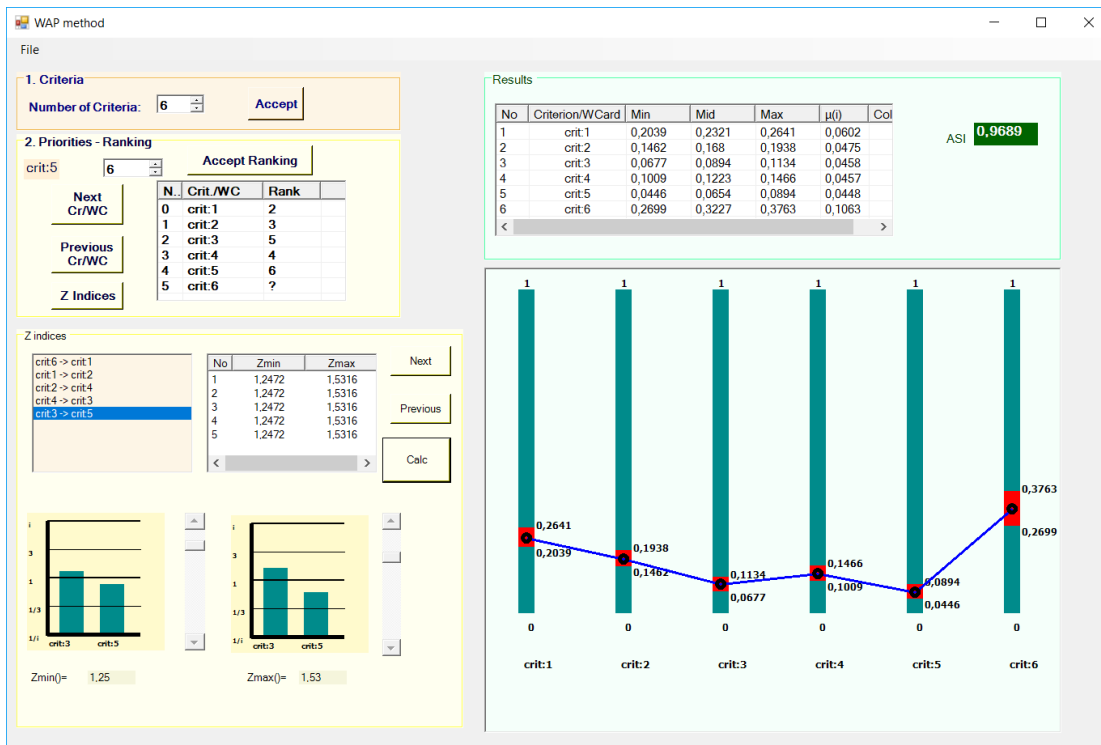
8^{ος} συμμετέχων

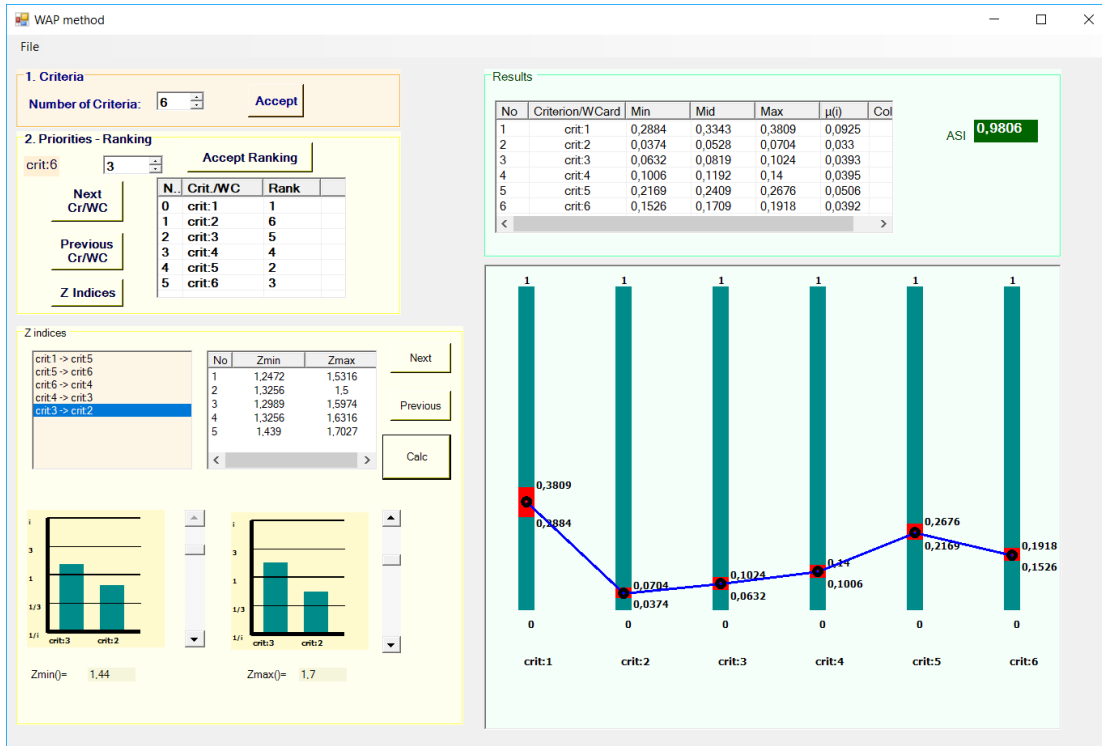
9^{ος} συμμετέχων

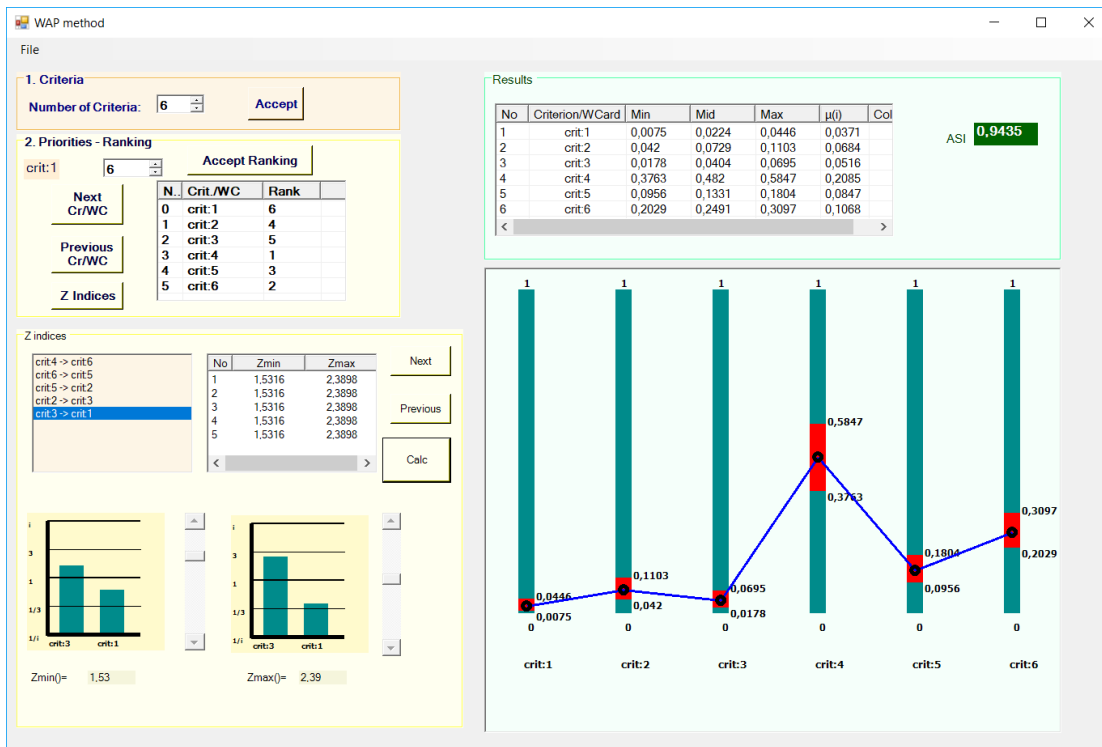
10^{ος} συμμετέχων

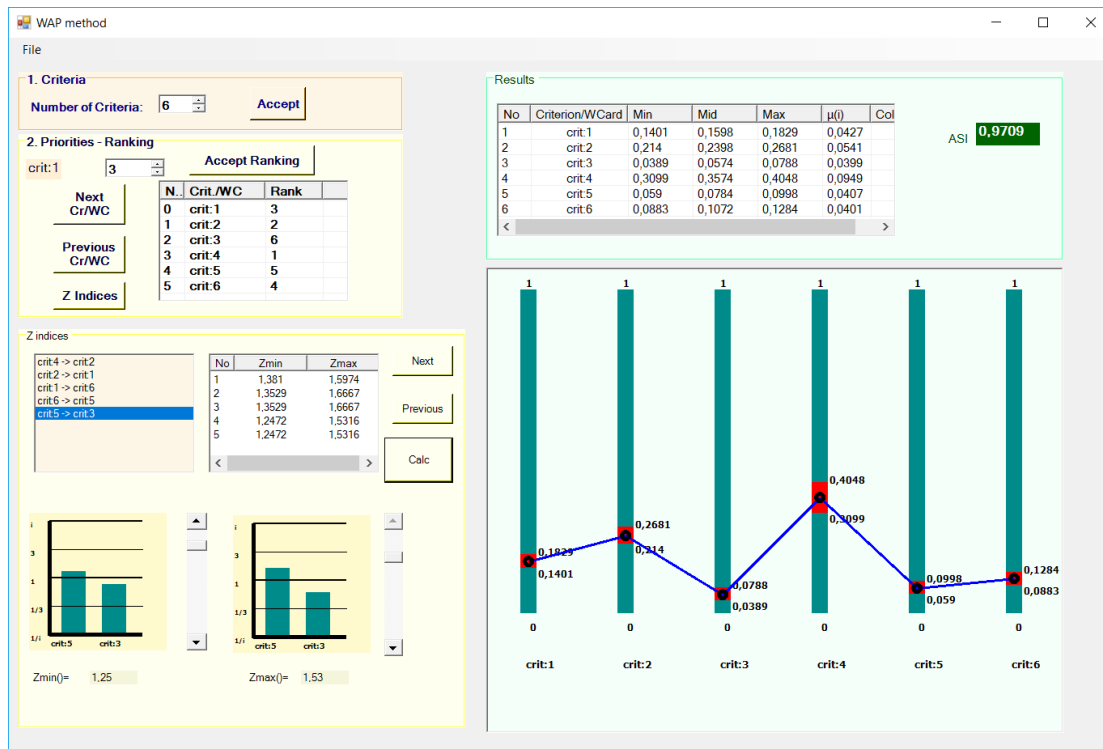
11^{ος} συμμετέχων

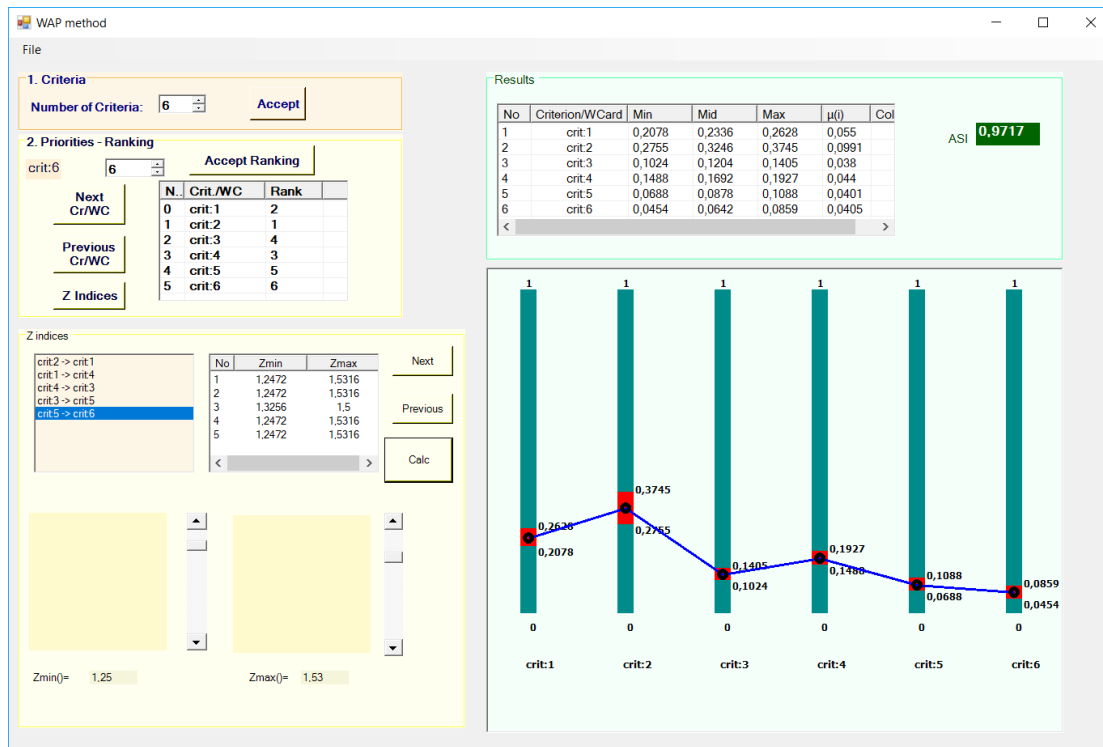
12^{ος} συμμετέχων

13^{ος} συμμετέχων

14^{ος} συμμετέχων

15^{ος} συμμετέχων

WAP method
File

1. Criteria

Number of Criteria: Accept

2. Priorities - Ranking

crit:6 Accept Ranking

N.	Crit./WC	Rank
0	crit:1	1
1	crit:2	2
2	crit:3	3
3	crit:4	4
4	crit:5	6
5	crit:6	5

Next Cr/WC
Previous Cr/WC
Z Indices

Z indices

No	Zmin	Zmax
1	1,2472	1,5316
2	1,5316	2,3898
3	1,5316	2,3898
4	1,5316	2,3898
5	1,5316	2,3898

Next
Previous
Calc

Results

No	Criterion/WCard	Min	Mid	Max	$\mu()$	Col
1	crit:1	0,3294	0,4028	0,4743	0,1449	
2	crit:2	0,2457	0,2896	0,3396	0,0939	
3	crit:3	0,1189	0,1529	0,1957	0,0768	
4	crit:4	0,0528	0,0831	0,1191	0,0663	
5	crit:5	0,0095	0,0256	0,048	0,0385	
6	crit:6	0,0226	0,046	0,0748	0,0522	

ASI 0,9661

108